

οδηγός κατοικίας

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΕΧΝΟΠΡΟΣΗΣ
Αρ. Πρωτ. 662

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ

ο δ η γ ο ς κατοικίας

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ

Μόνιμη Επιτροπή Θεμάτων Κατοικίας

Παπαντωνίου Κων/νος
Αντωνακάκη Σουζάνα
Μπαραμπούτης Κων/νος
Μυλωνάς Κων/νος
Πανταζής Αλέξανδρος
Πισιμίσης Γεώργιος
Τουρναβίτης Πελοπίδας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογο, σελ. 7

Σημείωμα της Μόνιμης Επιτροπής Κατοικίας του Τ.Ε.Ε., σελ. 11

1. Εισαγωγή, σελ. 17

ΜΕΡΟΣ Α

2. Ανάγκες και Ποιότητα Κατοικίας, σελ. 25

2. 1. Οι πύο ιδιωτικοί χώροι, σελ. 29

2. 2. Τό καθημερινό της οικογένειας, σελ. 32

2. 3. Ύπαιθρο, σελ. 35

2. 4. Χώρος κίνησης, σελ. 37

2. 5. Προσανατολισμός – Διαμπερότητα, σελ. 39

3. Στοιχεία Κατασκευής, Υλικά, και Χαρακτήρας της Κατοικίας, σελ. 43

3. 1. Δάπεδο – Οροφή, σελ. 44

3. 2. Τοίχοι, σελ. 46

3. 3. Ανοίγματα, σελ. 47

3. 4. Χρώμα, σελ. 48

3. 5. Επίπλωση, σελ. 57

ΜΕΡΟΣ Β

4. Οικοδομικές Εργασίες και Εγκαταστάσεις, σελ. 55

- 4. 1. Οργάνωση εργοταξίου και χωματουργικά, σελ. 56
- 4. 2. Φέρων οργανισμός, σελ. 57
- 4. 3. Τοίχοι πληρώσεως, σελ. 60
- 4. 4. Εργασίες που πρέπει να γίνουν πριν από τα επιχρίσματα, σελ. 62
- 4. 5. Στέγες και δώματα, σελ. 64
- 4. 6. Επιχρίσματα, σελ. 67
- 4. 7. Επενδύσεις τοίχων, σελ. 72
- 4. 8. Δάπεδα, σελ. 73
- 4. 9. Κουφώματα – Ντουλάπια, σελ. 78
- 4.10. Χρώματα, σελ. 82

5. Παραλαβή Οικοδομικών Εργασιών και Εγκαταστάσεων, σελ. 85

Παραρτήματα 87

Βοηθήματα 89

Πρόλογος

Η Διοικούσα Επιτροπή του Τ.Ε.Ε. μέσα στα πλαίσια των επιστημονικών της δραστηριοτήτων απεφάσισε την έκδοση του τεύχους αυτού, ύστερα από εισήγηση της μόνιμης επιτροπής κατοικίας.

Ο «οδηγός κατοικίας» απευθύνεται στους ίδιους τους κατοίκους και γίνεται προσπάθεια να διερευνηθούν, η έννοια «κατοικία», που σημαίνει να διερευνηθεί «ο τρόπος που ζούμε» και η σχεδίαση της μορφής του χώρου που αντιστοιχεί σ' αυτόν τον τρόπο ζωής.

Στον «οδηγό κατοικίας» προσεγγίζεται, με απλό τρόπο, η ποικιλία των μορφών κατοικίας, και επίλυσης επί μέρους κατασκευαστικών προβλημάτων. Η διερεύνηση των θεμάτων αυτών γίνεται με αναφορά στη τυπική μορφή κατοικίας που έχουμε μάθει, τη πολυκατοικία. Μιά μορφή εύκολα αναγνωρίσιμη και ελέγξιμη.

Τελικός στόχος του τεύχους είναι η πληροφόρηση του κάτοικου για τη σχέση της μορφής του σπιτιού με τον τρόπο ζωής, ώστε η συνεργασία του με τους μελετητές και κατασκευαστές της κατοικίας νάναι πιο γόνιμη και ουσιαστική.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΕΕ

ΝΙΚ. ΔΕΣΥΛΛΑΣ

Πρόλογος

«Οδηγός Κατοικίας» – ίσως ο τίτλος ξενίζει, μια και παραπέμπει σέ κάποιες έννοιες κανονισμών ή «συνταγών». Όμως, το τεύχος αυτό φιλοδοξεί να είναι μια πρόκληση για σκέψεις, δεν περιλαμβάνει οδηγίες που όλες μαζί ή μερικές νά ορίζουν τό «σωστό σπίτι».

Για να ξεφύγουμε από τις καθιερωμένες λέξεις (τριάρι, υπνοδωμάτιο, χώλ, κλπ.), που φέρνουν στο νου τυπικούς πια χώρους, κοιτάζουμε την κατοικία σαν μια σειρά από «ενότητες – περιοχές ζωής», όπου η οικογένεια σαν σύνολο, και κάθε μέλος της, αποτυπώνουν τα σημάδια της καθημερινής τους ζωής. Οι ενότητες ορίζονται από κάποια στοιχεία (τοιχούς, δάπεδο, οροφή, ανοίγματα, ...), που διαμορφώνουν το χαρακτήρα κάθε χώρου. Τα στοιχεία αυτά έχουν κάποιες απαιτήσεις ποιότητας στην κατασκευή τους. Γι' αυτό επισημαίνουμε σωστούς τρόπους για την εκτέλεση κάθε εργασίας, για την επιλογή των υλικών, για τον τρόπο ελέγχου των εργασιών και των υλικών.

Μια τέτοια συζήτηση για το σπίτι βοηθάει να ξεπεράσουμε τις στερεότυπες αντιλήψεις για το μέγεθος, το χαρακτήρα, τη διάταξη των χώρων, τα υλικά, κλπ. Είναι μια πρόκληση να προβληματιστεί καθένας για τις πραγματικές ανάγκες που θα εξυπηρετεί το σπίτι, κι έτσι να απαιτήσει να προσαρμόζεται το σπίτι στις ανάγκες κι όχι το αντίθετο.

Ο «Οδηγός Κατοικίας» βασίζεται στη μελέτη που έγινε για το θέμα αυτό από ομάδα εργασίας του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας (Τ.Ε.Ε.), το 1980-1981, στα πλαίσια των εργασιών της Μόνιμης Επιτροπής Κατοικίας του Τ.Ε.Ε. Στην ομάδα συμμετείχαν οι παρακάτω μηχανικοί – μέλη του Τ.Ε.Ε.:

Βαΐου – Χατζημιχάλη Ντίνα, αρχιτέκτων.

Γεωργακάκης Μανώλης, μηχανολόγος – ηλεκτρολόγος.

Ζήσης Μιχάλης, αρχιτέκτων.

Καλαντίδης Γιάννης, αρχιτέκτων.

Μπιτζαράκη Κατερίνα, αρχιτέκτων.

Παλούκας Θόδωρος, πολιτικός μηχανικός.

Ρίζος Δημήτρης, αρχιτέκτων.

Η επιμέλεια της έκδοσης (επεξεργασία και προσαρμογή του κειμένου, εικονογράφηση, σελιδοποίηση) έγινε απο την Ντίνα Βαΐου – Χατζημιχάλη και το Δημήτρη Ρίζο. Από αυτή τη δεύτερη επεξεργασία πρόκυψε και η τελική μορφή του τεύχους.

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όσους, με διάφορους τρόπους, βοήθησαν στην ολοκλήρωση του «Οδηγού Κατοικίας». Ειδικότερα:

- τη Σουζάνα Αντωννάκη, σύνδεσμο της ομάδας εργασίας με τη Μόνιμη Επιτροπή Κατοικίας, που βοήθησε τόσο στην επεξεργασία της μορφής καί του περιεχομένου του τεύχους όσο και στην προώθησή του, μέσα από συχνά πολύπλοκες διαδικασίες.
- το Δ. Α. Φατούρο, που έκανε σημαντικές παρατηρήσεις για το κείμενο.
- το Γρηγόρη Διαμαντόπουλο, τότε μέλος της Διοικούσας Επιτροπής του Τ.Ε.Ε., που φρόντισε για την υλοποίηση της προσπάθειας.
- τη Λούση Τζάφου, που, με μεγάλη υπομονή, έγραψε το κείμενο και τις αλλεπάλληλες διορθώσεις του.
- την Οντέτ Βαρόν για τη γλωσσική επιμέλεια του κειμένου.
- τον Αλέκο Πολυχρονιάδη για την προσφορά του σε φωτογραφικό υλικό, και τέλος όλους όσους προσέφεραν υλικό για την εικονογράφηση του τεύχους καί αναφέρονται κατά περίπτωση.

Προλογικό σημείωμα της επιτροπής κατοικίας του Τ.Ε.Ε.

*Το σπίτι-Το πρώτο μας σύμπαν...
Gaston Bachelard...*

Το γεγονός και μόνο ότι δημιουργήθηκε η ανάγκη του «Οδηγού κατοικίας» και ότι τελικά με όλη την καθυστέρηση που προηγήθηκε, έφτασε στην πραγματοποίησή του είναι απόδειξη του μεγάλου κενού που υπάρχει στη συστηματική και υπεύθυνη πληροφόρηση του κοινού για τα προβλήματα που αφορούνε τον χώρο της καθημερινής ζωής, το σπίτι.

Η κατοικία σαν κύτταρο της πόλης καθορίζει σε ένα μεγάλο βαθμό την ποιότητα του αστικού χώρου και αντανακλά το επίπεδο του πολιτισμού ενός τόπου. Αλλά πώς εγγράφεται ο πολιτισμός στους χώρους καθημερινής ζωής-στο σπίτι πόσες πολύπλοκες και ασύμβατες συχνά επιθυμίες σχέσεις και ανάγκες διαβάζονται σε κάθε τετραγωνικό μέτρο ενός διαμερίσματος-πολυκατοικίας:

Η Μόνιμη επιτροπή Κατοικίας του Τ.Ε.Ε. που εισηγήθηκε τον «Οδηγό Κατοικίας» καθώς και οι συνάδελφοι που ανέλαβαν την πραγματοποίησή του, θέλησαν με απλό αλλά καθόλου απλοϊκό τρόπο, να απευθυνθούν στον «κάτοικο» και χωρίς μεσσιανισμούς και υπεροψία να τον πληροφορήσουνε για τις πραγματικές ανάγκες που θα πρέπει να καλύπτει η κατοικία του. Στόχος του τεύχους είναι να οδηγήσει τον αναγνώστη σε μια κριτική στάση απέναντι στα καθιερωμένα μοντέλα της αγοράς.

Στον «Οδηγό» επιχειρείται η προσέγγιση των θεμάτων της κατοικίας ή καλλίτερα της κατοίκησης πέρα από τα λίγο ως πολύ γνωστά σχετικά κείμενα που γράφονται από «ειδικούς» και απευθύνονται σε «ειδικούς».

Πιστεύουμε πως μόνο μια συστηματική πληροφόρηση μ' αυτές τις προθέσεις οδηγεί στη γνώση των πραγματικών αναγκών που είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη γόνιμη συνεργασία του χρήστη-κάτοικου με τους μελετητές και κατασκευαστές της κατοικίας.

Το νόημα λοιπόν του εγχειρήματος του οδηγού είναι μέσα στη διαδικασία της συναλλαγής στην οποία έχει ξεπέσει η κατοικία να βοηθήσει τον «κάτοικο» να αναγνωρίζει να κρίνει και να απαιτεί από τους συμμετέχοντες στα κυκλώματα παραγωγής, της κατοικίας τους χώρους ζωής που αντανακλούν πραγματικές αξίες κατοίκησης. Ο οδηγός θα τους βοηθήσει να μην ενδίδουν σε λύσεις, που κρύβουν συχνά ψεύδη ανεπάρκειες και λάθη.

Με τον «Οδηγό κατοικίας» ο κάτοικος μπορεί να βρει ένα μέτρο στις απαιτήσεις του και να αναγνωρίσει τις προτεραιότητες. Είναι πολύ συνηθισμένο φαινόμενο από την άγνοια αυτού του μέτρου τα σπίτια να μετατρέπονται σε μια διαδοχή διαδρόμων και βοηθητικών χώρων με περίτεχνους αποθηκευτικούς χώρους για τα πράγματα και ελάχιστο χώρο ζωής για τους ανθρώπους.

Θα έλεγα ακόμα ότι ο «Οδηγός κατοικίας» έρχεται να διαταράξει τον ύπνο όσων γενικότερα βολεύτηκαν στα στερεότυπα που επέβαλε η αγορά. Ο οδηγός προκαλεί στην αναθεώρηση μιας σειράς από «αυτονόητα» που για χρόνια τώρα έχουν βολέψει κατοίκους, νομοθέτες, μελετητές ή επιχειρηματίες που ανταποκρινόμενοι στις ανάγκες της εποχής ησύχασαν πάνω στον εύκολο διάλογο και στο λεξιλόγιο των «τυπικών διαμερισμάτων».

Η πρόθεση του «Οδηγού κατοικίας» είναι να βοηθήσει τον κάτοικο να αναγνωρίσει τις χαμένες αξίες της κατοικίας ή καλλίτερα της «κατοίκησης» που παραπέμπουν σε τρόπους ζωής και όχι μόνο στην κάλυψη αναγκών «στέγασης», αξίες που αναφέρονται στο περιεχόμενο και όχι στο περιβλημά.

Ο οδηγός θέλει να επισημάνει ότι απαιτείται αγώνας για «κατοικία χώρο ζωής», και όχι για «στέγη-κέλυφος» ότι χώροι οικείοι ή οικιοποιησιμοι, που πλουτίζουν από την ανθρώπινη παρουσία, μεταμορφώνουν την καθημερινότητα και αυτό έχει πολύ μεγάλη σημασία ιδιαίτερα στην εποχή που ζούμε.

Ο οδηγός θέλει να επισημάνει ότι ακόμα και στα μικρά σπιτάκια-διαμερίσματα είναι δυνατό να αναζητηθούν οι προτεραιότητες για πραγματική ποιότητα που δεν μετριέται με την κίβδηλη συνήθως πολυτέλεια αλλά με τη σοβαρότητα, την προσοχή και το ήθος που εγγράφεται στο χώρο. Ο οδηγός λοιπόν έρχεται έστω και με κάποια καθυστέρηση να πληροφορήσει για τις πραγματικές αξίες της κατοικίας σε μια εποχή που η πολυκατοικία και οι γνώριμοι τρόποι παραγωγής της φαίνονται να αναθεωρούνται.

Ο «Οδηγός κατοικίας» από την άποψη αυτή είναι επίκαιρος γιατί έρχεται να μιλήσει για τις πρωταρχικές ανάγκες που συνδέονται με την κατοικία και τους κατοίκους του τόπου. Ας ευχηθούμε λοιπόν η απήχηση του να είναι τέτοια που να ανταποκρίνεται έστω και λίγο στις προσδοκίες όσων δούλεψαν γι αυτόν. Τελειώνοντας θα ήθελα να τονίσω ότι αν ενδιαφερόμαστε πραγματικά για την συμμετοχή των κατοίκων, αν μέσα στους νέους προσανατολισμούς που διαφαίνονται για την παραγωγή της κατοικίας θέλουμε να έχουμε για συνεργάτες τους μελλοντικούς κατοίκους, πρέπει εγχειρήματα σαν τον «Οδηγό κατοικίας» να πυκνώσουν, έτσι ο διάλογος θα πάρει τις διαστάσεις και το βάρος που απαιτεί το βαθύτερο νόημα του «σπιτιού».

Για την Μόνιμη Επιτροπή Κατοικίας του Τ.Ε.Ε.

Σουζάνα Αντωνακάκη

1. εισαγωγή

1. Εισαγωγή

Το πρόβλημα της κατοικίας συνδέεται άμεσα και προέρχεται από το γενικό οικιστικό πρόβλημα των πόλεών μας. Το πρόβλημα αυτό είναι περισσότερο οξύ στην πρωτεύουσα. Από το 1922, και κυρίως μετά το 1930, που άρχισαν να εμφανίζονται οι πρώτες πολυκατοικίες, αλλά ουσιαστικά μετά τον πόλεμο, αλλάζει η φυσιογνωμία του χώρου της Αθήνας, παράλληλα με την αλλαγή του τρόπου ζωής και των συνηθειών.

Μετά το 1950, που ορίζει το τέλος της ταραγμένης δεκαετίας για τον τόπο μας, αρχίζει η οικοδομική δραστηριότητα στις μεγάλες πόλεις και κυρίως στην Αθήνα. Το μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα δημιούργησε ανάγκες για στέγαση. Παράλληλα η κρατική πολιτική αντιμετώπισε την κατοικία ως κινητήρια δύναμη ανάπτυξης, με έμφαση στον ιδιωτικό τομέα, και όχι ως κοινωνικό δικαίωμα

Πραγματικά η ανάπτυξη της οικοδομής – που κύριος όγκος της ήταν η κατοικία – για την εποχή εκείνη

«...Θα εξασφάλιζε την πλήρη απασχόληση, θα προκαλούσε την ανάπτυξη της βιομηχανίας οικοδομικών υλικών, που χρησιμοποιεί εθνικά προϊόντα, θα ήταν ένας ψυχολογικά ευνοϊκός και οικονομικά πρόσφορος παράγοντας, χάρη στη βελτίω-

ση των βιοτικών συνθηκών και την άνοδο της αγοραστικής δύναμης...»

(G.Burgel)

Έτσι η έννοια οικοδόμηση ταυτίστηκε με την έννοια ανάπτυξη.

Η νέα οικονομική πολιτική συνοδεύτηκε και από νέα οικοδομική νομοθεσία, που επέτρεπε την αύξηση της εκμετάλλευσης της γης. Η προώθηση ξένων προτύπων στον τόπο μας γενικεύτηκε την εποχή εκείνη και εκφράστηκε στον τομέα της κατοικίας – και της οικοδομής γενικότερα – με την πολυκατοικία. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε τον καταλυτικό ρόλο του θεσμού της αντιπαροχής, που υπήρχε από το 1929, αλλά χρησιμοποιήθηκε ευρύτατα μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Το πρόβλημα «κατοικία» αφέθηκε να βρει λύσεις μέσα από την ιδιωτική πρωτοβουλία. Όπως ήταν φυσικό, η κατοικία έγινε από αγαθό εμπόρευμα. Δεν θα επιμείνουμε σε περισσότερες αναλύσεις και ερμηνείες. Μας ενδιαφέρει να τονίσουμε ότι αυτός ο τρόπος παραγωγής ήταν ο βασικότερος λόγος που οδήγησε στο σημερινό αδιέξοδο σε σχέση με το χαρακτήρα της κατοικίας.

Κατοικία – εμπόρευμα σημαίνει ότι πρέπει να είναι ουδέτερη, να απευθύνεται σε μεγάλο αριθμό καταναλωτών, έτσι να απευθύνεται στο μέσο όρο, δηλαδή στον

κανένα. Νομίζουμε ότι αυτή είναι η σημαντική αλλαγή που έγινε. **Χάθηκε η άμεση σχέση του κατοίκου με το χώρο του σπιτιού του.** Από αυτή τη σκοπιά το πρόβλημα δε λύθηκε ούτε στα σπίτια που χτίστηκαν με την παρέμβαση κάποιου κρατικού φορέα. Μπορεί να ήταν πιο φτηνά, μια και μειώθηκε το κόστος αγοράς, αφού δεν υπήρχε το κέρδος του εργολάβου, αλλά και σ' αυτά έλλειπε η σχέση του κατοίκου με το χώρο, η στοιχειώδης εξουσία να αποφασίζει για το σπίτι του. Οι δυνατότητες απόφασης περιορίστηκαν στο είδος των επίπλων – κι αυτά μέσα από μια καθιερωμένη αντίληψη για το είδος και τη χρησιμότητά τους.

Ωστόσο αξίζει να δούμε ποιά μορφή πήρε αυτή η κατοικία – εμπόρευμα, το διαμέρισμα. Γιατί το διαμέρισμα έγινε το μοντέλο σπιτιού. Διαμόρφωσε έναν τρόπο ζωής κι αντιμετώπισης του σπιτιού. Ενός

Η μορφή του διαμερίσματος της πολυκατοικίας αποτέλεσε και το πρότυπο για την κατοικία γενικότερα. Σε μονοκατοικίες ή σε σπίτια αγροτικών περιοχών επαναλαμβάνεται η διαρρύθμιση του τυπικού διαμερίσματος της πολυκατοικίας.

Όπως ήδη είπαμε, ο τρόπος παραγωγής της κατοικίας, αλλά κυρίως η σχέση του κατοίκου με την παραγωγή του σπιτιού του, έχουν αποφασιστική σημασία για

σπιτιού που, χάρη σε μια σειρά αφαιρέσεις, έχασε στο τέλος τα χαρακτηριστικά που θα βοηθούσαν στην ιδιοποίησή του.

«...Ένα σαλόνι, δύο υπνοδωμάτια, κουζίνα, λουτρό...ένα τριάρι». Τα σχέδια είναι το πλαίσιο εμπορικής συναλλαγής κι όχι προσπάθεια να καλυφθούν κάποιες ανάγκες. Ο τρόπος ζωής που προϋποθέτει και καθιερώνει αυτό το σπίτι, έχει ως βασικό του χαρακτηριστικό το διαχωρισμό των περιοχών, που προορίζονται για τους ξένους, από εκείνες που προορίζονται για την οικογένεια: η τραπεζαρία είναι για τους ξένους, ξεχωριστή, κλειστή. Το καθημερινό φαγητό γίνεται στην κουζίνα, που είναι κι αυτή άλλο ένα κλειστό δωμάτιο, ξεκομμένο από τους άλλους χώρους του σπιτιού. Καταλήξαμε στις πολυκατοικίες να ζούμε δύο ζωές, μια επίσημη και μια ιδιωτική, και την επίσημη να την αποκλείουμε από την ιδιωτική μας ζωή.

τις λύσεις που δίνονται στο πρόβλημα «κατοικία».

Στήν Ελλάδα, αντίθετα με άλλες χώρες, η κατοικία είναι προϊόν της ιδιωτικής

3.

4.

πρωτοβουλίας. Το κράτος συμμετέχει άμεσα, δηλαδή κτίζει, πολύ μικρό αριθμό κατοικιών (περίπου 5% των κατοικιών που κτίζονται), ή δανειοδοτεί μέσα από τους παρακάτω φορείς:

- α) τον Α.Ο.Ε.Κ. (Αυτόνομος Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας), με δικαιούχους εργάτες και υπαλλήλους ασφαλισμένους και άστεγους.
- β) το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, που προγραμματίζει τη στέγαση προσφύγων ή πληγέντων από θεομηνίες.
- γ) τον Α.Ο.Ο.Α. (Αυτόνομος Οικοδομικός Οργανισμός Αξιοματικών), που κατασκευάζει κατοικίες ή δανειοδοτεί τους δικαιούχους για αυτοστέγαση.
- δ) τη Δ.Ε.Π.Ο.Σ. (Δημόσια Επιχείρηση Πολεοδομήσεως Οικισμού και Στεγασέως), που προτείνει λύσεις για δημιουργία ή ανάπλαση οικισμών ή δανειοδοτεί.

Αλλά ο μεγάλος όγκος των κατοικιών παράγεται από ιδιωτικούς φορείς και κυρίως από **μικρομεσαίες οικοδομικές επιχειρήσεις**. Η άνθιση αυτών των επιχειρήσεων έγινε δυνατή χάρη στην ύπαρξη μικρών οικοπέδων, άρα μικρού κόστους κατασκευής κάθε έργου και στο σύστημα της αντιπαροχής. Με το σύστημα αυτό η κατασκευαστική επιχείρηση δεν αγοράζει

γη, αλλά την ανταλλάζει με τελειωμένους χώρους οικοδομής ίσης αξίας. Έτσι, ένα αρχικό κεφάλαιο, που θα το απορροφούσε η αγορά γης, διατίθεται για την ίδια την κατασκευή.

Στις κατοικίες που παράγονται με οποιοσδήποτε από τους παραπάνω τρόπους αξίζει να σημειώσουμε δύο πράγματα:

1. Ο μελλοντικός κάτοικος είναι «πανταχού απών».

2. Έχει υποβαθμιστεί τελείως η σημασία των μελετών που χρειάζονται για τη σωστή κατασκευή του σπιτιού.

Κάτω από τη γενική ονομασία «αρχιτεκτονική μελέτη» ή γενικά «μελέτη» καλύπτεται η τυπική υποχρέωση που επιβάλλει ο νόμος να υπάρχουν κάποιες σφραγίδες και υπογραφές για να εκδοθεί άδεια οικοδομής. Έτσι είναι συνηθισμένο φαινόμενο η κατάργηση της συμμετοχής όλων όσων μπορούν να βοηθήσουν για να γίνει καλύτερο το σπίτι, στο όνομα της οικονομίας. Μιας οικονομίας που δεν ξεπερνάει συνήθως το 3% του κόστους κατασκευής και υποχρεωτικά καταβάλλεται προκειμένου να εκδοθεί η άδεια οικοδομής. Αντίστοιχα, το κέρδος των εργολάβων κυμαίνεται στο (12-15%) του κόστους κατασκευής.

Το κόστος της κατοικίας (για γη, έκδοση άδειας, κατασκευή, εισφορές κλπ) συνεχώς ανεβαίνει, σε σημείο που η απόκτηση ιδιόκτητης στέγης να γίνεται ολο και πιο δύσκολη. Με πρώτη ματιά, η συζήτηση για «άλλη ποιότητα κατοικίας» φαίνεται να αφορά μόνο όσους μπορούν να πληρώσουν αυτό το κόστος και να φτιάξουν οι ίδιοι το σπίτι τους. Όμως μια τέτοια απλουστευτική διαπίστωση περιορίζει τη δυνατότητα να διερευνηθούν τα περιθώρια παρέμβασης του κατοίκου (ατόμου και ομάδας) στο τι χτίζεται και πώς. Αλλά κάπου πρέπει, με τόλμη και φαντασία, να εντοπίσουμε και να εξαντλήσουμε αυτά τα περιθώρια.

Πως λοιπόν μπορεί ο κάτοικος να παρέμβει και να ελέγξει την κατοικία που προορίζεται γι αυτόν;

Η νέα οικιστική νομοθεσία (Ν. 1337/83) θεσμοθετεί συμμετοχικές διαδικασίες για την κατασκευή κατοικιών μέσα από τις «πολεοδομικές επιτροπές γειτονιάς», τους οικοδομικούς συνεταιρισμούς, τις επιχειρήσεις μικτής οικονομίας, με τη συμμετοχή του Δημοσίου (Δ.Ε.Π.Ο.Σ. ή Υ.Δ.Ε.) και των Δήμων / Κοινοτήτων. Για να υπάρξει όμως ουσιαστική αλλαγή στον τρόπο που φτιάχνεται η κατοικία, αλλά και η γειτονιά και η πόλη, είναι απαραίτητο να κινητοποιηθούν οι άμεσα ενδιαφερόμενοι.

Μονάχα έτσι μπορούν οι νέοι θεσμοί να γίνουν βήμα παρέμβασης και ελέγχου.

Ίσως ξεκινώντας από την παρατήρηση ότι τα μεγέθη για τα οποία συζητάμε (μικρό οικόπεδο – μικρό σχετικά κόστος κατασκευής – ελάχιστο αρχικό κεφάλαιο για αγορά γης με το σύστημα αντιπαροχής) είναι εύκολα, μεταχειρίσιμα, θα μπορούσε να σκεφτεί κανείς ότι μια ομάδα από οικογένειες αναλαμβάνει τη χρηματοδότηση της κατασκευής μιας πολυκατοικίας, στην οποία στη συνέχεια θα κατοικήσουν. Θα μπορούσαμε να δούμε έναν άλλο τρόπο παραγωγής, όπου οι ίδιοι οι κάτοικοι κατευθύνουν και ελέγχουν τη διαχείριση του χώρου, είτε ξεκομμένο από τα πλαίσια του συστήματος παραγωγής σαν μια «περιθωριακή διαδικασία», όπως έχει γίνει πολύ περιορισμένα μέχρι σήμερα, ή με τη βούληση και συνδρομή του κράτους και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όπως ευαγγελίζονται οι νέοι θεσμοί.

Η ξένη εμπειρία, κύρια από τη Γαλλία, και οι σχετικές μελέτες δείχνουν πως υπάρχει ένα optimum μέγεθος αυτής της ομάδας (5-15 οικογένειες), ώστε να διατηρείται η δυνατότητα συλλογικών αποφάσεων και ουσιαστικής λειτουργίας της και να εξασφαλίζεται ένα σημαντικό αρχικό κεφάλαιο. Αυτή η ομάδα φτιάχνει κοινο-

5.

πραξία ή εταιρία με σκοπό την αυτοστέγαση των μελών της και αναζητάει οικόπεδο κατάλληλο για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες όλων όσοι συμμετέχουν. Η επένδυση σε γη δεν είναι απαραίτητη. Μπορεί να λειτουργήσει κι εδώ η αντιπαροχή, οπότε ο ιδιοκτήτης του οικοπέδου γίνεται κι αυτός μέλος της κοινοπραξίας (όπου συμμετέχει με γη).

Με βάση το καταστατικό της κοινοπραξίας μπορεί να αποτιμηθεί η συνεισφορά κάθε μέλους σε γη, κεφάλαιο, εργασία κλπ. Το «εργολαβικό κέρδος» παραμένει στους μελλοντικούς κατοίκους, αφού οι ίδιοι είναι «εργολάβοι». Διατηρούν τον έλεγχο του τι χτίζεται, και τη δυνατότητα να παρεμβαίνουν, ώστε το σπίτι να προσαρμόζεται στον τρόπο ζωής τους. Σε διάφορες φάσεις της διαδικασίας αυτής είναι αναγκαία η συνεργασία με κάποιους ειδικούς (π.χ. δικηγόρους, αρχιτέκτονες, κλπ).

Σε κάποια τέτοια παραδείγματα διατηρείται η συλλογική διαχείριση και αφού τελειώσει η κατασκευή. Ακόμα διατίθεται ένα τμήμα της γης για κοινόχρηστες λειτουργίες (όπου αυτό είναι δυνατό), που μπορούν να τις χρησιμοποιούν και άλλοι, έξω από την αρχική ομάδα.

Για τα ελληνικά δεδομένα κάτι τέτοιο βρίσκεται στην κατεύθυνση των όσων η οικιστική νομοθεσία προβλέπει και μπορεί να χρηματοδοτηθεί. Έτσι οι δυνατότητες για διαφορετική αντιμετώπιση του σπιτιού αποκτούν μια ρεαλιστική προοπτική και δε μένουν θεωρία, κατάλληλη μόνο για όσους μπορούν να την πληρώσουν.

Πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι σ' άλλες χώρες τέτοιες προσπάθειες, αυτοδιαχειριστικές στην ουσία τους, έρχονται σαν απάντηση στα προβλήματα που δημιούργησε η απρόσωπη και μαζική παραγωγή κατοικιών από το κράτος. Σ' όλες τις χώρες της Ευρώπης, οι πόλεις περικυκλώθηκαν από γειτονιές – υπνωτήρια, με εκατοντάδες διαμερίσματα στοιβαγμένα σε πολυώροφα κτίρια, χωρίς άλλες εξυπηρετήσεις. Τα προβλήματα που δημιούργησε αυτός ο τρόπος κατοικίας οδήγησαν σε έντονη κριτική, τόσο τους κατοίκους όσο και τους «ειδικούς» (κοινωνιολόγους, ψυχολόγους, αρχιτέκτονες, πολεοδόμους κλπ). Γι' αυτό και επισημαίνουμε συνέχεια τη σημασία που έχει η **άμεση συμμετοχή** (κι όχι εκπροσώπηση) των κατοίκων και η **μικρή κλίμακα** των προγραμμάτων.

Η συνεταιρική / αυτοδιαχειριστική διαδικασία παραγωγής κατοικίας δεν παρουσιάζεται εδώ σαν πανάκεια στο πρόβλημα της παραγωγής σπιτιών. Είναι όμως ένας τρόπος όπου ο κάτοικος διατηρεί (ατομικά και συλλογικά) τον έλεγχο του τι χτίζεται και τη δυνατότητα να παρεμβαίνει, ώστε το σπίτι του να προσαρμόζεται στις ιδιαίτερες ανάγκες του.

Η ποιότητα της κατοικίας αλλά και της γειτονιάς και της πόλης, δεν πρόκειται να αλλάξει αν δεν γίνει αίτημα και αιτία κινητοποίησης.

Μέσα από τούτη την εργασία, θέλουμε να ξεφύγουμε από το μοντέλο διαμερίσματος – σπιτιού, όχι για να προτείνουμε κάποιο άλλο που θα ήταν καλύτερο, αλλά γιατί δεν πιστεύουμε ότι υπάρχουν έτοιμες λύσεις στο θέμα της κατοικίας, αφού κάθε σπίτι καλύπτει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτών που ζούν μέσα εκεί. Υπάρχουν βέβαια κάποιες ουσιαστικές αξίες στο κτισμένο περιβάλλον, αλλά πιο σημαντικό είναι να συνειδητοποιήσουμε τα προβλήματα και τις πραγματικές μας ανάγκες. Θα θέλαμε να αναρωτηθούμε μαζί σας, αν αυτά που μας προτείνουν είναι και αυτά που έχουμε ανάγκη, και να αναζητήσουμε τις δυνατότητες που υπάρχουν στα πράγματα να είναι κι αλλιώς...

2. ανάγκες και ποιότητα κατοικίας

2. Ανάγκες και ποιότητα κατοικίας

Μιλώντας για τις ανάγκες που θέλουμε να ικανοποιήσει το σπίτι, πολλές φορές λέμε για την ανάγκη να έχουμε αυτόν ή εκείνο το χώρο, τέτοια ή αλλιώς υλικά. «Κατοικία» δε σημαίνει πια, παρά μόνο το κτίσμα, κάποια επένδυση σε τετραγωνικά μέτρα χτισμένης επιφάνειας. Φαύλος κύκλος, αφού το εμπόρευμα – σπίτι έχει επιβάλει τα χαρακτηριστικά του σαν αυταπόδεικτη και γενική αλήθεια. Που θα πει, πως, αν κάποια στιγμή εμφανιζόταν, ήθελε να μιλήσει για το σπίτι του, αυτός ο άγνωστος μελλοντικός κάτοικος, δε θα είχε να ζητήσει πράγματα ριζικά αλλιώς από εκείνα που του προσφέρει η αγορά.

«Ένα σαλόνι, δύο υπνοδωμάτια, κουζίνα, λουτρό, ένα τριάρι...» μέσα σε τέτοιες λέξεις περικλείεται όλη

η ποικιλία
η πολυπλοκότητα
η εξέλιξη της ζωής μας

Έτσι αγοράζουμε – πουλάμε – κατασκευάζουμε. Κι έτσι βρισκόμαστε συνήχεια μπροστά στα ίδια πράγματα, στις ίδιες εικόνες, στην πόλη, στο κτίριο, στο διαμέρισμα:

Ένα (σκοτεινό) στενό κανάλι κίνησης: Δρόμος μόνο για αυτοκίνητα στην πόλη ή διάδρομος στο σπίτι, να περνάς γρήγορα – γρήγορα, χωρίς να ζεις αυτό που συμβαίνει γύρω σου.

Μιά σειρά χώροι αποκομμένοι μεταξύ τους: κτίρια ή δωμάτια, να μπαίνεις και να αποκλείεις, χωρίς επαφή μ' αυτό που συμβαίνει «έξω».

Αναρωτιέται κανείς, πώς έφτασε ένα τέτοιο είδος σπιτιού να είναι αποδεκτό, κι ίσως ακόμα κι ελκυστικό. Γιατί το συνηθίσαμε; Γιατί δεν μπορούμε τίποτα άλλο; Γιατί μας προσφέρει κάποιες εξυπηρετήσεις; (π.χ. αυτοκίνητο ως την πόρτα μας, κεντρική θέρμανση κ.λ.π.).

Μήπως όμως, πέρα από τέτοιες εξυπηρετήσεις, κι ίσως άλλες περισσότερες είναι ανάγκη να δούμε πώς, με τι τρόπο και με ποιά ανταλλάγματα, μας δίνονται; Μήπως η συνήθεια δεν είναι ο καλύτερος σύμβουλος και, τελικά, μπορούμε να κάνουμε κάτι και να απαιτήσουμε να προσαρμόζεται η κατοικία στη ζωή μας και όχι το αντίθετο.

Αν ξανασκεφτούμε τι κάνουμε μέσα στο σπίτι, πως περνούν οι μέρες, τα χρόνια, τότε μπορεί να δούμε πως κάποιοι χώροι ή κάποιος τρόπος διαρρύθμισης του σπιτιού δε δίνουν δυνατότητες ή ακόμη εμποδίζουν το ξετύλιγμα της ζωής μας.

Τότε μπορεί να δούμε πως χρειάζεται μια άλλη ιεράρχηση, μια διαφορετική κατανομή του χώρου που να παρακολουθεί τον τρόπο ζωής μας και, φυσικά, τις οικονομικές μας δυνατότητες.

Αυτή η διαφορετική ιεράρχηση **δεν** κοστίζει περισσότερο, **δε** χρειάζεται πολλά ή πιο πολλά τετραγωνικά. Χρειάζεται

μια άλλη ματιά στο πρόβλημα του σπιτιού και την επιμονή να την πραγματοποιήσουμε, σε πείσμα όλων των «δέ γίνεται», «εμπορικό», «αντιοικονομικό».

Είναι λοιπόν απαραίτητο να ξαναδούμε τις ανάγκες και το μέσο για την ικανοποίησή τους, δηλαδή το σπίτι, προσπαθώντας να αποδεσμευτούμε από κάποιες αντιλήψεις, που τις θεωρούμε μοναδικές. Με κάποιο τέτοιο κοίταγμα μπορούσε να ανακαλύψουμε και να ζητήσουμε ένα τέτοιο τρόπο οργάνωσης του χώρου. Ένα τρόπο που να εκφράζει την πολυπλοκότητα και τις ποικίλες διαστάσεις της ζωής κι όχι το

πλαίσιο συναλλαγής, που είναι η κατοικία σήμερα.

Από μερικές προσεχτικές παρατηρήσεις για τη δυνατότητα να δούμε τα πράγματα κι αλλιώς, πλησιάζοντας την καθημερινή μας ζωή, τις σχέσεις μέσα στην οικογένεια και με τους φίλους, το χρόνο που περνάμε μέσα στο σπίτι και πώς τον περνάμε, θα προκύψουν οι ιδέες για το αλλιώτικο, το σωστό για τον καθένα σπίτι.

Αντί λοιπόν να μιλήσουμε για σαλόνι, υπνοδωμάτια, χώλ, κουζίνα, κλπ. ας πούμε πως όλα τα μέλη της οικογένειας και καθένα χωριστά έχουν ανάγκη να βρεθούν με φίλους, πάλι όλοι ή μερικοί, να κινηθούν ή να σταθούν, μέσα ή στο υπαίθρο, να έχουν επαφή με το δημόσιο χώρο ή να απομονώνονται από αυτόν. Κι όλα τούτα όχι αμετάθετα και σταθερά, αλλά μεταβαλλόμενα, καθώς η οικογένεια αλλάζει και ιεραρχεί αλλιώς κάθε φορά τις ανάγκες της.

Από τις παρατηρήσεις για την καθημερινή ζωή μπορεί εύκολα να διαπιστώσουμε πόσο συχνά συμβαίνει να συμπέσουν ανεπιθύμητα δύο δραστηριότητες ή πόσο σημαντική είναι ή δεν είναι μια τέτοια σύμπτωση. Οι παρατηρήσεις αυτές είναι αναγκαίες, γιατί επηρεάζουν άμεσα την

οργάνωση του χώρου της κατοικίας, ιδιαίτερα όταν αυτός είναι περιορισμένος.

Πόσο συχνά φτάνει απροειδοποίητα ένας ξένος την ώρα που ο νοικοκύρης τρώει με τις πνιγμένες τους ή Πόσο ενοχλητικό είναι να δει κανείς ότι μπαίνω στο λουτρό ή ότι ετοιμάζω το φαγητό;

ή ακόμα

Πόσο είναι μέσα στον τρόπο της ζωής μας να δεχόμαστε στο σπίτι επίσημους;

Αν όλα τούτα συμβαίνουν σπάνια ή ποτέ, τότε ασφαλώς

- δεν αξίζει να περιορίσουμε την καθημερινή μας ζωή σε λιγότερο χώρο απ' όσον πραγματικά ορίζουμε,

- δεν αξίζει να κόψουμε κάποια κομμάτια του τόσο πολύτιμου χώρου για αναμονή (χωλ), προθάλαμους (οφφίς), αποκλεισμένα δωμάτια για υποδοχή (σαλόνι) ή προετοιμασία του φαγητού (κλειστή κουζίνα)

- δεν αξίζει να πληρώσουμε το αντίτιμο όλων αυτών των τετραγωνικών που δε συμμετέχουν στη ζωή μας.

Σε μια προσπάθεια να ξαναδοούμε την

κατοικία ξεφεύγοντας από τα καθιερωμένα πρότυπα, μπορούμε να μιλήσουμε για κάποιες **ενότητες - περιοχές ζωής** μέσα στο σπίτι. Πρέπει να τονίσουμε πως χρησιμοποιούμε αυτές τις ενότητες σαν «**πρόκληση**» να σκεφτούμε το σπίτι διαφορετικά κι όχι γιατί καθεμιά υπάρχει αναγκαστικά ως χώρος ξεχωριστός και ξεκομμένος απ' τους υπόλοιπους. Το σπίτι είναι ενιαίο και κάθε χώρος έχει μια συνέχεια και μια οργανική σχέση με τους υπόλοιπους. Όμως είναι αναντίρρητο πως η λέξη «υπνοδωμάτιο» φέρνει στο νου μια πολύ συγκεκριμένη εικόνα, απ' την οποία χρειάζεται ίσως να ξεφύγουμε, αν πρόκειται να δούμε το σπίτι με άλλη ματιά. Η «μετάφραση» των περιοχών ζωής σε χώρο είναι άμεσα εξαρτημένη από τις ιεραρχήσεις και τις επιλογές του καθένα για τον τρόπο της ζωής του.

Περιοχές ζωής:

1. ιδιωτικός χώρος του ζευγαριού
2. περιοχή παιδιών
3. καθημερινό της οικογένειας
4. χώρος κίνησης από μια περιοχή σε μian άλλη
5. ύπαιθρο

Εδώ θα πρέπει να πούμε πως κι αυτός ο διαφορετικός τρόπος να μιλήσουμε για το σπίτι έχει ήδη υποκύψει στο στερεότυπο «ζευγάρι – παιδιά» για τη σύνθεση της οικογένειας, ενώ οι στατιστικές αρχίζουν κιόλας να το διαψεύδουν. Θα το δεχθούμε όμως για την ώρα, για λόγους απλούστευσης της συζήτησης – και με τη σημείωση, πως λέμε «οικογένεια» όσους συγκατοικούν σ' ένα σπίτι και πως, έτσι κι αλλιώς, τα παιδιά έχουν διαφορετικές ανάγκες χώρου από τους μεγάλους.

Μέσα σ' ένα σπίτι οι περιοχές αυτές ορίζονται από μια σειρά «αρχιτεκτονικά στοιχεία» (τοιχούς, ανοίγματα, ντουλάπια, κλπ), για τα οποία θα μιλήσουμε αναλυτικά παρακάτω, μαζί με κάποιες παρατηρήσεις για προσανατολισμό, αερισμό, φωτισμό, θέα.

Ανάλογα με τα διατιθέμενα τετραγωνικά μέτρα σπιτιού, τις προτιμήσεις και τις ανάγκες, που αλλάζουν με τα χρόνια, οι περιοχές μπορεί κι αυτές να αλλάξουν, να αντικατασταθούν κάποιες από άλλες, να μεγαλώσουν ή να περιοριστούν. Οπωσδήποτε όμως θα μας βοηθήσουν να μιλήσουμε για την κατοικία χωρίς τους περιορισμούς λέξεων, όπως υπνοδωμάτιο, διάδρομος, σαλόνι, κλπ. που έχουν πια ταυτιστεί με ένα συγκεκριμένο είδος και διάταξη χώρων (διαρρύθμιση). Ξεφεύγοντας από τέτοιους περιορισμούς μπορεί να

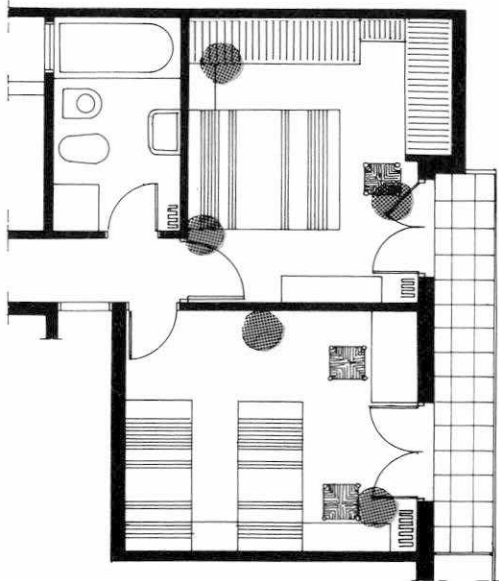
ανακαλύψουμε πώς τελικά ο χώρος ενός σπιτιού πρέπει να έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει διαφορετικές ερμηνείες – να είναι πολυσήμαντος.

Είναι σημαντικό να δούμε την κατοικία σαν μια σειρά από περιοχές με διαφορετικό **βαθμό ιδιωτικότητας**. Η προσωπική γωνιά κάποιου μέλους της οικογένειας είναι η πιο ιδιωτική περιοχή, η περιοχή των παιδιών είναι λιγότερο ιδιωτική, ο κοινός χώρος καθιστικού είναι αρκετά δημόσιος, η είσοδος στην κατοικία πιο δημόσιος ακόμα...

Έτσι υπάρχει η δυνατότητα να μείνει κανείς μόνος του, χωρίς να ενοχλεί ή να ενοχλείται, συνδυασμένη με τη δυνατότητα να έχουμε μια μικρή παρέα από φίλους, ή μια μεγάλη γιορτή. Η οργάνωση (διαρρύθμιση) του σπιτιού θα πρέπει να είναι τέτοια, ώστε οι χώροι όπου δρουν οι διαφορετικές αυτές ομάδες με τις διαφορετικές σχέσεις οικειότητας να ακολουθούν μια αντίστοιχη κλιμάκωση.

Παρακάτω θα μιλήσουμε για καθεμιά απ' αυτές τις ενότητες, περιγράφοντας **πρώτο**, πώς αυτή υπάρχει ή δεν υπάρχει στο διαμέρισμα της αστικής πολυκατοικίας, που, όπως είπαμε, έχει αποτελέσει **πρότυπο** κατοικίας στον αστικό χώρο, και **δεύτερο** πως θα μπορούσε να διαμορφωθεί με μια διαφορετική σειρά αποφάσεων για το χώρο.

2.1. Οι πιο ιδιωτικοί χώροι

Στην καθιερωμένη διαρρύθμιση του διαμερίσματος δε διαφοροποιούνται μεταξύ τους οι δύο πρώτες περιοχές, δηλαδή ο «ιδιωτικός χώρος του ζευγαριού» και η «περιοχή των παιδιών», τοποθετημένα, όλα μαζί, σε κάποιο συνήθως πίσω μέρος της κατοικίας, πίσω σε σχέση με το «μπρός», τη φάτσα στο δρόμο.

Το υπνοδωμάτιο διαφέρει από τα άλλα δωμάτια του σπιτιού μόνο γιατί έχει, στην καλύτερη περίπτωση, κάποια εντοιχισμένη ντουλάπα.

Έχει ωφέλιμες διαστάσεις μικρές (περίπου 3.00 X 3.50). Η πόρτα, η μπαλκονόπορτα ή παράθυρο, και η ντουλάπα βρίσκονται σε θέσεις περιπου τυχαίες κι όχι αποφασισμένες σε σχέση με το πώς θα μπουν τα έπιπλα, ο εξοπλισμός του δωματίου. Η μπαλκονόπορτα, όταν υπάρχει, οδηγεί συνήθως σε μπαλκόνι πλάτους 60 ως 90 εκ., που δεν μπορεί να χρησιμεύσει παρά μόνο για αποθήκη (αφού αποθήκη δεν υπάρχει).

Έτσι, τοποθετώντας ένα κρεβάτι μπορεί:

- η πόρτα να ανοίγει στο κεφάλι του κρεβατιού
- να χρειάζεται μετακίνηση του κρεβατιού για να ανοίξει η ντουλάπα
- να μην υπάρχει χώρος για ένα κάθισμα ή ακουμπηστήρι για τα ρούχα
- να χρειάζεται να περνάει κανείς μπροστά από τις πόρτες των άλλων για να πάει στο λουτρό

Για να μη μιλήσουμε για το πόσο είναι δυνατό να τοποθετηθούν δύο κρεβάτια ή αν μπορεί να χωρέσει κάποια γωνιά εργασίας ή μια πολυθρόνα για ξεκούραση ή ένα γραφείο παιδιού. Ή τι θα γίνει αν τα παιδιά γίνουν δύο ή μεγαλώσουν και χρειάζονται κάποια πιο ιδιωτική γωνιά το καθένα.

Ιδιωτικός χώρος του ζευγαριού

Διαφέρει από το υπόλοιπο σπίτι γιατί είναι μια ξεχωριστή χαρακτηριστική ενότητα. Είναι ο χώρος όπου το ζευγάρι μπορεί να καθίσει να κουβεντιάσει, να κάνει σχέδια, διατηρώντας μια απομόνωση από το υπόλοιπο σπίτι. Αποτελείται από διάφορες «γωνιές», ύπνου, καθιστικού, λουτρού, δουλιάς. Ο τρόπος που τοποθετούνται οι γωνιές αυτές δίνει φυγές στο χώρο και μian αίσθηση άνεσης που δεν εξαρτιέται άμεσα από τις διαστάσεις του. Οι θέσεις των ανοιγμάτων είναι τέτοιες, που να μην εμποδίζουν την τοποθέτηση των επίπλων.

Το παράθυρο είναι προτιμότερο από μια μπαλκονόπορτα που βγαίνει σε μπαλκόνι – διάδρομο.

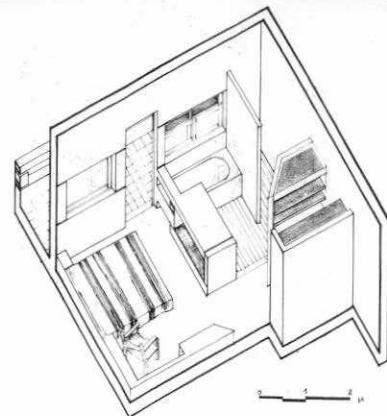
Σε ένα χώρο όπου θα τοποθετηθεί διπλό κρεβάτι, μεγάλη σημασία έχει το σχήμα του χώρου κι όχι ο συνολικός αριθμός των τετραγωνικών του δωματίου. Γιατί ο χώρος γύρω από το κρεβάτι ουσιαστικά δε «συμμετέχει» στη λειτουργία του δωματίου, είναι μόνο για να φτάσει κανείς στο κρεβάτι, να ξαπλώσει, ή να το στρώσει. Δε χρειάζεται να είναι μεγάλος (ίσως 50-60 εκ. θα έφταναν). Το μεγαλύτερο κενό πλάι στο κρεβάτι προσθέτει τετραγωνικά, αλλά όχι χώρο που μπορεί να χρησιμοποιη-

θεί για να καθίσει κανείς, να δουλέψει, να ντυθεί.

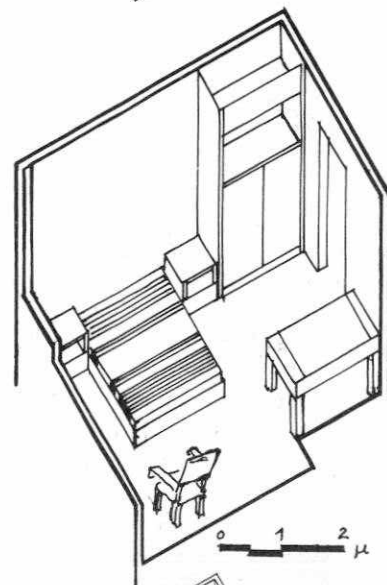
Αλλά και το ίδιο το κρεβάτι αποχτάει μian άλλη διάσταση αν είναι τοποθετημένο σε μια γωνιά φτιαγμένη γι αυτό, που να το διαχωρίζει από το υπόλοιπο δωμάτιο, ίσως με κάποιο έπιπλο, ή χαμηλόμα του ταβανιού ή κάποια κόγχη στο δωμάτιο. Απομονώνοντας κάπως το κρεβάτι μένει κάποιος χώρος που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να καθίσει κανείς, να ξεκουραστεί, να διαβάσει, να ράψει, να κάνει όποια μικροδουλιά που ξεκουράζει απο τη συνεχή παρουσία των άλλων.

Ένα μεγάλο μέρος της αυτοτέλειας του χώρου του ζευγαριού είναι η ύπαρξη ξεχωριστού λουτρού. Αυτό μπορεί να είναι ένα ξεχωριστό λουτρό όπου μπαίνει κανείς απο τον κύριο χώρο, ή ένα ντους ή ακόμα μια γωνιά μέσα στο δωμάτιο, όπου ίσως ο νιπτήρας και η μπανιέρα είναι ορατά ενώ η λεκάνη απομονώνεται τελείως.

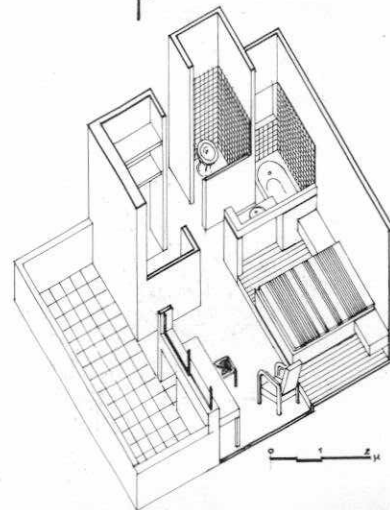
Το δεύτερο λουτρό υπάρχει ήδη – και ως χώρος και ως δαπάνη εγκατάστασης – στις τρέχουσες πολυκατοικίες. Μόνο που υπάρχει ως «λουτρό ξένων». Μια πιο προσεχτική μελέτη των αναγκών θα τοποθετούσε αυτό το χώρο σε μια θέση με μεγαλύτερη συχνότητα χρήσης.

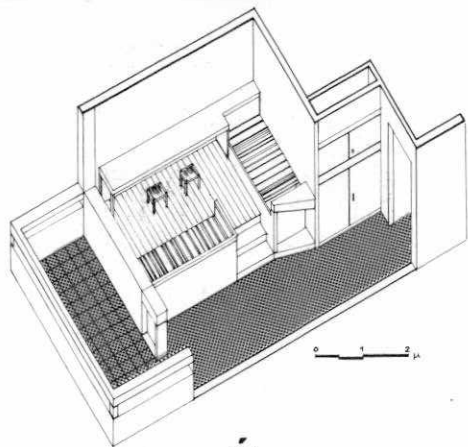
8.

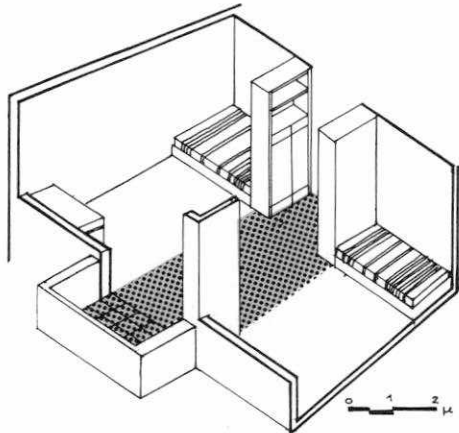
9.

10.

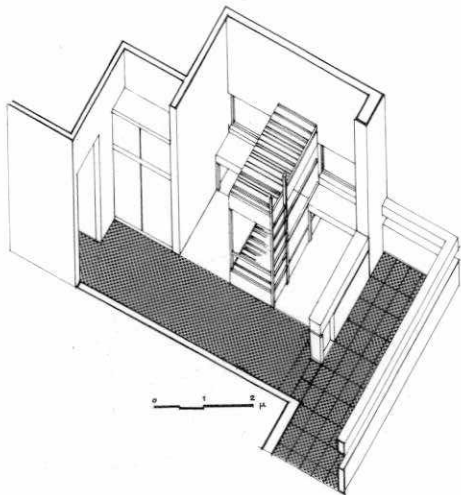

ή

12.

ή

13.

Περιοχή παιδιών

Είναι μια άλλη περιοχή του σπιτιού που αποτελείται από γωνιές ύπνου, μελέτης, παιχνιδιού. Ο τρόπος που τοποθετούνται αυτές οι γωνιές διευκολύνει το κοινό παιχνίδι, χωρίς να μειώνει τη δυνατότητα απομόνωσης κάθε παιδιού.

Οι θέσεις και το είδος των ανοιγμάτων είναι κρίσιμες για την οργάνωση του χώρου. Το γραφείο μπορεί για παράδειγμα να μπει μπροστά σ' ένα παράθυρο, αλλά όχι μπροστά σε μπαλκονόπορτα. Είναι καλό να ανοίγεται η περιοχή των παιδιών στο υπαίθρο με κάποιο έμμεσο τρόπο, από κάποια ελεγχόμενη διόδο, ιδιαίτερα αν τα παιδιά είναι μικρά.

Αν υπάρχουν περισσότερα από ένα παιδιά σε μια οικογένεια είναι πολλές φορές δύσκολο να υπάρχουν ξεχωριστά «δωμάτια» για κάθε παιδί ή κάποιος ιδιαίτερος χώρος παιχνιδιού. Ίσως δεν είναι προτέρημα ενός σπιτιού να χωριστεί σε πολλά μικρά δωμάτια. Είναι ευκολότερο να εξασφαλιστεί για κάθε παιδί μια «ιδιωτική γωνιά» με το κρεβάτι και το γραφείο του, που να ανοίγεται σ' ένα «κοινόχρηστο χώρο» παιχνιδιού και καθιστικού παιδιών. Αν ο χώρος είναι μικρός οι κόγχες των κρεβατιών μπορούν να βρεθούν η μια πάνω από την άλλη (σαν κουκέτες) και να

αποτελέσουν το διαχωριστικό στοιχείο.

Απομονώνοντας τη γωνιά ύπνου, μπορεί να διαμορφωθεί ένας χώρος παιχνιδιού, ανεξάρτητος από το υπόλοιπο σπίτι, όπου τα παιδιά μοιράζονται τη ζωή τους σαν παιδιά, ξέχωρα από τους μεγάλους. Καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν, μεγαλώνει και η ανάγκη για κάποιο χώρο αποκλειστικό για το καθένα. Έτσι, ο ενιαίος χώρος παιχνιδιού με τις γωνιές ύπνου χρειάζεται (και μπορεί εύκολα) να χωριστεί σε χώρους ανεξάρτητους, με κάποιο ελαφρύ χώρισμα ή έπιπλο, ίσως.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι ο χώρος όπου απλώνεται η δραστηριότητα των παιδιών δεν είναι ένα δωμάτιο μονάχα, αλλά μια σειρά από χώρους. Οι χώροι αυτοί ξεκινάνε από το πεζοδρόμιο, περνάνε μέσα από κάποιο υπαίθρο του σπιτιού και από το καθημερινό της οικογένειας και φτάνουν μέχρι την προσωπική γωνιά κάθε παιδιού.

Η διάταξη αυτών των χώρων είναι κρίσιμη γιατί πολύ εύκολα μπορεί να μετατραπεί όλο το σπίτι σε «δωμάτιο παιδιών», καθώς ό,τι εμποδίζει τη συνέχειά του απορροφιάται ως χώρος κυκλοφορίας. Γι αυτό είναι καλό να υπάρχουν κάποιες γωνιές ή έπιπλα στους ενδιάμεσους χώρους, που μέσα κι απάνω τους θα απλωθούν τα παιδιά, αφήνοντας κάποιες περιοχές πιο ήσυχες για τα άλλα μέλη της οικογένειας.

2.2. Καθημερινό της οικογένειας

Η περιοχή αυτή υπάρχει στο πρότυπο του διαμερίσματος είτε ως δύο χώροι – «σαλόνι» και «τραπεζαρία» – χωρισμένοι με την περίφημη συρόμενη πόρτα στη μέση, είτε, στις πιο καινούριες κατοικίες, ως living room. Και στις δύο περιπτώσεις η αντιμετώπιση δε διαφέρει ουσιαστικά.

Το σαλόνι – τραπεζαρία ή living room στις τρέχουσες κατασκευές είναι ο πιο μεγάλος χώρος του σπιτιού, βλέπει σχεδόν πάντα στη φάτσα (δρόμο) και διαφέρει από τα άλλα δωμάτια, γιατί δεν έχει (συνήθως) εντοιχισμένη ντουλάπα.

Αντιμετωπίζεται με τέτοιες απαιτήσεις απομόνωσης από το υπόλοιπο σπίτι, που συνήθως έχει ένα σημαντικό (για το μέγεθός του) αριθμό από πόρτες, που οδηγούν σε διάφορα οφίς, χώλ, διαδρόμους κι από εκεί στα άλλα δωμάτια.

Αν ενώσει κανείς νοερά τις πόρτες και μπαλκονόπορτες μεταξύ τους, δηλαδή αν σκεφτεί τις κινήσεις μέσα στο χώρο, τότε η ωφέλιμη επιφάνεια για να μπουν κάποια έπιπλα είναι εξαιρετικά μικρή.

Έχει διέξοδο στον πιο σημαντικό υπαίθριο χώρο ενός διαμερίσματος, το μπαλκόνι. Το μπαλκόνι είναι ένας σκέτος διάδρομος (με πλάτος περίπου 1.10 μ.) όπου μια παρέα μπορεί να καθίσει μόνο σε πα-

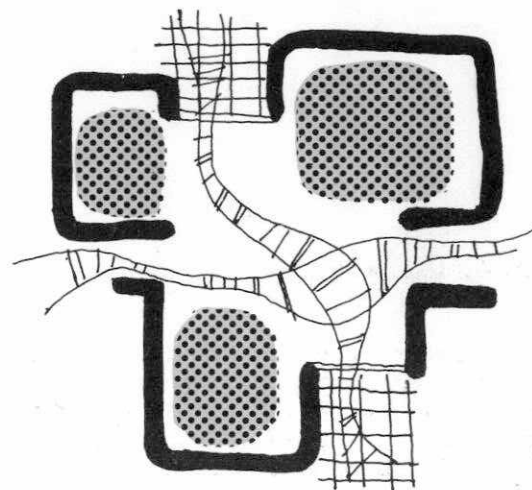
ράταξη, εκτός αν το διαμέρισμα είναι ρετιρέ. Κι αυτό είναι ανοικτό σε κοινή θέα, χωρίς καμιά εξασφάλιση της ιδιωτικότητας.

Η ιδιαιτερότητα του χώρου αναζητιέται σε κάποια διαφημιζόμενη «πολυτέλεια» υλικών τελειώματος, όπως συρόμενα αλουμινίου, μαρμάρινα δάπεδα κλπ.

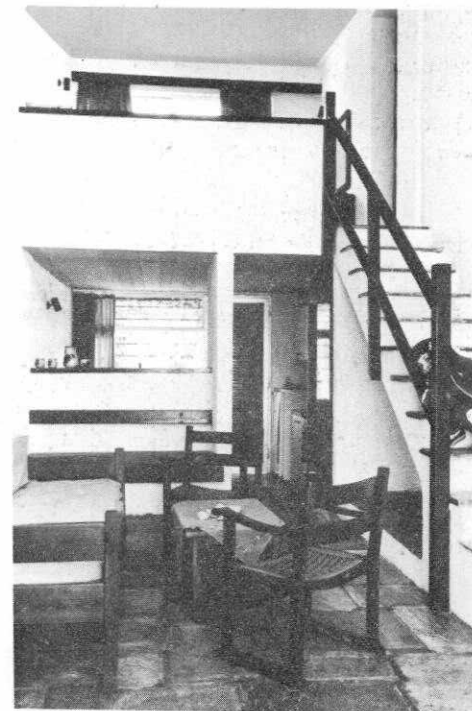
Το καθημερινό της οικογένειας είναι ένα χαρακτηριστικό σημείο όπου μπορεί κανείς εύκολα να φτάσει και τ'α νοιώθει σαν τόπο συνάντησης και κοινής ζωής της οικογένειας. Είναι ένας χώρος στάσης πάνω στην κίνηση προς τις ιδιωτικές περιοχές κι όχι η κατάληξη της πορείας.

Οι θέσεις των ανοιγμάτων είναι τέτοιες, ώστε οι κινήσεις να αφήνουν απείραχτες κάποιες γωνίες, που αποτελούν βασικά συστατικά του καθημερινού, δηλαδή τη γωνιά καθιστικού, φαγητού, προετοιμασίας φαγητού, και το υπαίθρο.

Υπάρχει διέξοδος του καθημερινού προς ένα υπαίθριο χώρο διαμορφωμένο και με κάποιες διαστάσεις αρκετές για να καθίσει κανείς.

14.

15.

γωνιά καθιστικού

Ακούγοντας καθιστικό σκεφτόμαστε «το καθιστικό» δηλαδή κάποιο συγκεκριμένο χώρο, όπου, αποκλειστικά, καθόμαστε. Αλλά η ανθρώπινη δραστηριότητα συμβαίνει σ' ολόκληρο το σπίτι. Γι αυτό θα 'πρεπε να υπάρχει, και στην οργάνωση του χώρου, μια σειρά από περιοχές (γωνιές) για κάθισμα, με διαφορετική χρήση και διαφορετικές απαιτήσεις άνεσης – εκφράζοντας στο χώρο κάποιες αποχρώσεις οικειότητας. «Το καθιστικό» είναι ένα σημαντικό σημείο σ' αυτή τη σειρά χώρων για κάθισμα, όχι αναγκαστικά το μόνο απαραίτητο ή το πιο σημαντικό για όλα τα μέλη μιας οικογένειας (τα παιδιά π.χ. μπορεί να κάθονται στο δικό τους χώρο).

Αναπαυτικά καθίσματα (μαξιλάρια, καναπέδες, πολυθρόνες) είναι ο κύριος εξοπλισμός ενός χώρου καθιστικού. Έχει παρατηρηθεί, πως μια περίπου κυκλική διάταξη είναι πιο πρόσφορη, γιατί δίνει καλύτερα από άλλες τη δυνατότητα να κάθονται υπο γωνία κι όχι στη γραμμή και να κοιτάει καθένας απέναντί του, ή σχεδόν απέναντι, τους άλλους. Η διάταξη είναι καλό να υποδηλώνεται κι από τα μόνιμα στοιχεία του σπιτιού (τοιχούς, ανοίγματα, τζάκι...) και να μη τη διασχίζουν οι κινήσεις από ένα σημείο του σπιτιού ή του χώρου σ' ένα άλλο.

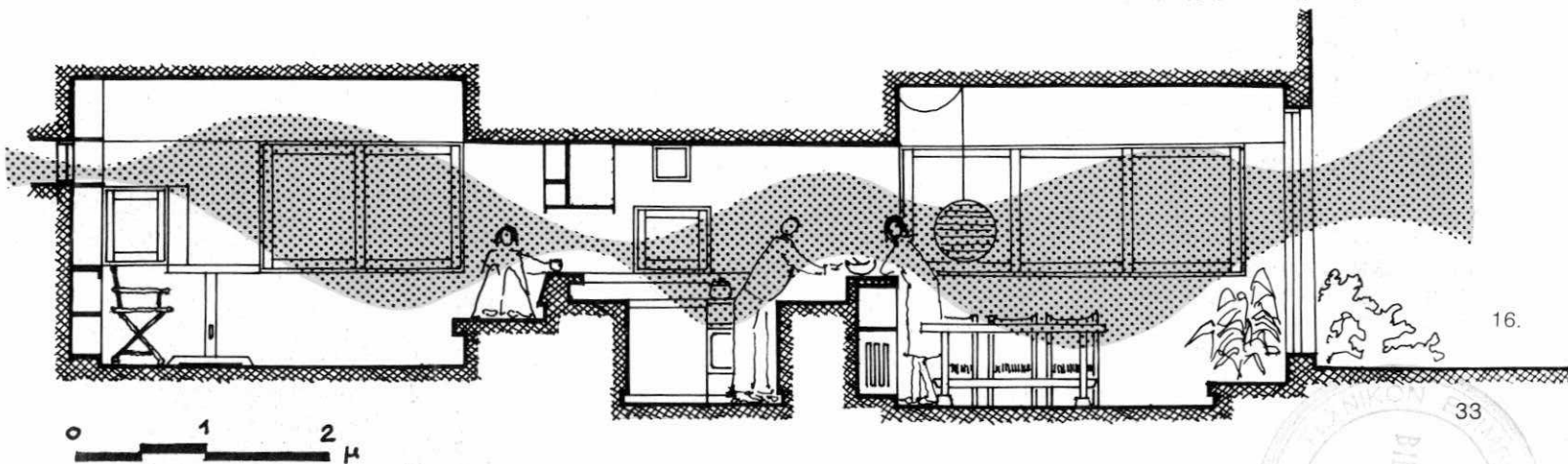
Σημαντική για το χαρακτήρα ενός τέτοιου χώρου είναι η διαμόρφωση των τοίχων, κάποια σταθερά έπιπλα, η πιθανή ύπαρξη τζακιού, κλπ., που θα δούμε αναλυτικότερα παρακάτω στο κεφάλαιο 3.

γωνιά φαγητού

Το τραπέζι του φαγητού, αρκετά μεγάλο για όλη την οικογένεια κι ίσως μερικούς φίλους, είναι το επίκεντρο αυτής της περιοχής. Γύρω από το τραπέζι χρειάζεται ένας χώρος, όπου να μπορούν να κινηθούν άνετα οι καρέκλες, και κάποια ράφια για πράγματα σχετικά με το φαγητό.

Σημαντικό ρόλο στη λειτουργία της γωνιάς φαγητού παίζει ο φωτισμός του τραπεζιού. Το τραπέζι είναι συχνά πόλος συγκέντρωσης και κοινής δραστηριότητας της οικογένειας, τόσο σαν τραπέζι φαγητού όσο και για χαρτιά, συζήτηση ή δουλειά.

Ως γωνιά μπορεί να διαφοροποιηθεί από τον υπόλοιπο χώρο, είτε με την τοπο-

θέτηση των επίπλων ή με κάποια διαφορά ύψους στο ταβάνι ή στο δάπεδο – ή ακόμα και να μη διαφοροποιείται ουσιαστικά. Καλό είναι πάντα να βρίσκεται σε άμεση σχέση με την κουζίνα, για να απλοποιούνται οι κινήσεις για το σερβίρισμα.

προετοιμασία του φαγητού

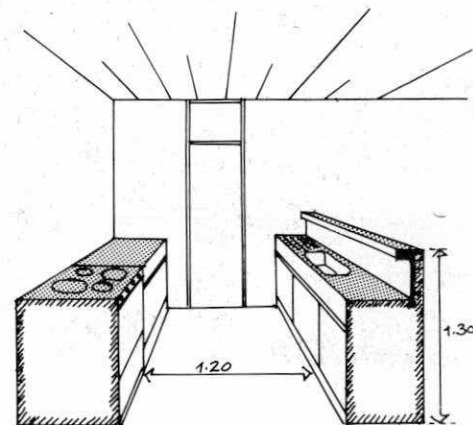
Η ξεχωριστή κι απομονωμένη κουζίνα καθιερώθηκε ως χώρος προετοιμασίας του φαγητού σε μια εποχή που το μαγείρεμα ήταν απασχόληση των υπηρετών. Κι όταν αυτοί έπαψαν να υπάρχουν μαζί με τις γυναίκες που δέχτηκαν να τους αντικαταστήσουν, διατηρήθηκε η κλειστή κουζίνα και η αντίληψη πώς δεν ήταν «κόσμιος» κι «ωραίο» να φαίνεται από άλλους χώρους. Επικράτησε η άποψη πώς το μαγείρεμα είναι άχαρη δραστηριότητα, ενώ το φαγητό είναι πολύ ευχάριστη.

Εν τούτοις η προετοιμασία του φαγητού, όπως και η κατανάλωσή του είναι λειτουργίες πολύ κεντρικές για ένα σπίτι. Κι όλα τα μέλη της οικογένειας είναι καλό να

δούν πως το μαγείρεμα είναι κομμάτι της καθημερινής ζωής του καθένα, όπως και το φαγητό. Με την «ανοικτή κουζίνα», η δουλειά σ' αυτήν και η άλλη δραστηριότητα της οικογένειας ενοποιούνται σ' ένα χώρο. Αν κανείς δεν μπορεί να δεχτεί την κουζίνα τελειώς ανοικτή στο χώρο του φαγητού ή του καθιστικού, ένα χώρισμα (τοίχος ή έπιπλο), ύψους ακόμα κι 1.20, αρκεί για να κρύψει το τι γίνεται πάνω στους πάγκους της.

Η ανοικτή κουζίνα, όπου μαγείρεμα και φαγητό γίνονται λίγο-πολύ στον ίδιο χώρο, δεν έχει βέβαια καμιά σχέση με τις περιπτώσεις όπου στριμώχνεται στην κουζίνα κάποιο τραπέζι για την οικογένεια, ενώ δατηρείται η πολυτέλεια κάποιας «τραπεζαρίας» για τους ξένους.

Μεγάλη σημασία για το χώρο προετοιμασίας του φαγητού έχει το τρίγωνο ψυγείο – ηλεκτρική κουζίνα – νεροχύτης, γιατί υλοποιεί τις κινήσεις που επαναλαμβάνονται πολύ συχνά. Και πάλι σημαντικότερο από τα τετραγωνικά είναι το σχήμα της κουζίνας. Το μακρόστενο σχήμα δίνει τη δυνατότητα να έχουμε πάγκο κατά μήκος των μακριών πλευρών. Αντίθετα το τετράγωνο αφήνει μεγάλο κενό ανάμεσα στους πάγκους και μεγαλώνει έτσι τις κινήσεις.

2.3. Υπαίθρο

αυλή

18.

Η ζωή στην Ελλάδα ήταν πάντα υπαίθρια (ή ημι-υπαίθρια), τόσο που κάποιος ξένος περιηγητής έγραψε ότι «οι Έλληνες χτίζουν τα σπίτια τους για να κοιμούνται απ' έξω». Ο υπαίθριος χώρος ήταν πάντα ένα βασικό στοιχείο του ελληνικού σπιτιού. Χάρη στο ήπιο κλίμα οι άνθρωποι θα μπορούσαν να περνάνε πολλές ώρες της καθημερινής τους ζωής δουλεύοντας ή αναπαυόμενοι σε υπαίθριους ή ημι-υπαίθριους χώρους. Ας θυμηθούμε άλλη μία φορά, πόσο ζούσαν παλιότερα στην αυλή ή στο στεγασμένο χώρο μιας στοάς.

Ο κατοικήσιμος κλειστός χώρος ενωνόταν με έναν ανοικτό χώρο, την αυλή, περνώντας από το χώρο μιας στοάς. Το υπόστεγο αυτό αποτελούσε, πάντα ένα από τα κυριότερα χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής του τόπου μας. Έπαιζε το ρόλο σύνδεσης του κλειστού με τον ανοικτό χώρο, αλλά και συνέδεε τον ιδιωτικό χώρο του σπιτιού (κλειστό ή ανοικτό) με το δημόσιο χώρο, το δρόμο ή την πλατεία. Με τη χρήση αυτού του ημιυπαίθριου χώρου γινότανε μια ομαλή μετάβαση από κάποιο χώρο σ' έναν άλλον.

Στις πολυκατοικίες ο υπαίθριος χώρος είναι: ο χώρος του μπαλκονιού, ο ακάλυπτος χώρος του οικοπέδου, και ο χώρος του δώματος (η ταράτσα). Αλλά σε καμιά

του μορφή ο υπαίθριος αυτός χώρος δε χρησιμοποιείται. Οι ταράτσες είναι μόνο για το άπλωμα της μπουγάδας και «φυτεμένες» με πλήθος από κεραίες τηλεοράσεων. Και ενώ είναι μια τεράστια ποσότητα δομημένου χώρου που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί με πολλούς τρόπους, σχεδόν πετιέται αχρησιμοποίητη.

Ο ακάλυπτος (είτε βρίσκεται στο πίσω μέρος του οικοπέδου στο συνεχές σύστημα, είτε γύρω-γύρω στο πανταχόθεν ελεύθερο) πάντα αντιμετωπίζεται σαν ένα περίσσειμα χώρου. Ποτέ κανείς δε σκέφτεται να τον χρησιμοποιήσει, ούτε και αυτοί που κατοικούν σε ισόγεια διαμερίσματα. Έτσι είναι ανύπαρκτη κάθε είδους διαμόρφωση. Ένας χώρος που θα μπορούσε να 'χει πολλές χρήσεις – από το απλό φύτευμα κάποιων δένδρων μέχρι να γίνει χώρος για μια γιορτή των κατοίκων της πολυκατοικίας – μένει άδειος, σαν ένα πηγάδι για τα σκουπίδια.

Συνήθως στα διαμερίσματα των πολυκατοικιών, υπαίθριος χώρος θεωρείται ο χώρος των μπαλκονιών. Αλλά και αυτός έχει καταστήσει τελείως διακοσμητικός, είναι ένας «υπαίθριος διάδρομος» 1.00-1.30μ. Εδώ είναι τελείως φανερό, πως το σημαντικό είναι το σχήμα και όχι τα τετραγωνικά του χώρου. Ένα μπαλκόνι που τρέ-

χει σ' όλο το μήκος ενός σπιτιού έχει πολλά τετραγωνικά μέτρα επιφάνεια, αλλά συχνά δεν έχει άλλη χρήση εκτός από αποθήκευση.

Σε τέτοιες περιπτώσεις είναι ίσως σκόπιμο να θυσιάσουμε λίγο κλειστό χώρο για να αποκτήσει το υπαίθριο μια διάσταση αρκετή για να είναι χρησιμοποιήσιμο. Σ' ένα πλάτος 1.50 -1.80 μ. μπορεί να μαζευτεί μια μικρή παρέα γύρω από ένα τραπέζι.

Όταν υπάρχει η δυνατότητα για ένα μεγάλο υπαίθριο χώρο, τότε μπορούμε να τον διαμορφώσουμε σαν ένα υπαίθριο δωμάτιο-επέκταση του καθημερινού χώρου. Ίσως να βάλουμε κάποια πεζούλια για κάθισμα, ίσως, αν ο επάνω όροφος δεν έχει μπαλκόνι, να βάλουμε κάποια πέργκολα, που, σε συνδυασμό με τα φυτά, θα εκφράσει πιο έντονα τον υπαίθριο χαρακτήρα του.

Έτσι το υπαίθριο μπορεί να λειτουργήσει και ως μεταβατικό στοιχείο ανάμεσα στο δημόσιο χώρο και στον ιδιωτικό, το σπίτι δηλαδή. Έχει μια δυνατότητα επαφής (οπτική) με το δημόσιο χώρο (δρόμο ή ακάλυπτο) και συγχρόνως δεν είναι τελείως εκτεθειμένο. Αν βέβαια ως δημόσιο χώρο εννοούμε αποκλειστικά το δρόμο, αυτή η επαφή μειώνεται όσο ανεβαίνουμε τους ορόφους. Δεν παύει όμως να υπάρ-

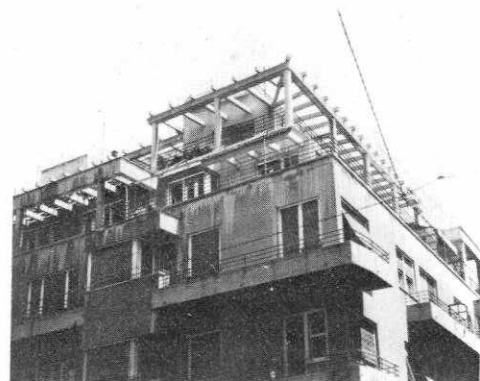
χει η ανάγκη για σταδιακή μετάβαση από το δημόσιο στον ιδιωτικό χώρο, αφού η απέναντι πλευρά του δρόμου ή του ακάλυπτου είναι σε μικρή απόσταση.

Στις περιπτώσεις που μπορούμε να σχεδιάσουμε διαμερίσματα που είναι διώροφα (τα γνωστά σαν maisonnettes ή ντούμπλεξ) τότε θα μπορούσαμε να έχουμε χώρους με διπλό ύψος που επικοινωνούν άμεσα με έναν υπαίθριο χώρο (μπαλκόνι ή ακάλυπτο ή κήπο). Γύρω από αυτό το διώροφο χώρο μπορούν να ανοίγονται άλλα δωμάτια του σπιτιού. Μια αντίληψη χώρου που, χωρίς να είναι υπαίθριος, έχει χαρακτηριστικά αυλής. Έτσι θα μπορούσε το εσωτερικό του σπιτιού να παίρνει ένα υπαίθριο χαρακτήρα, μια σύγχρονη τάση στην αρχιτεκτονική, που όλο και περισσότερο θέλει να αξιοποιήσει τη διάσταση του ύψους.

19.

η εσοχή διευρύνει το μπαλκόνι

20.

οι τελευταίοι όροφοι έχουν πολλές δυνατότητες

21.

ο ακάλυπτος μπορεί να ενοποιηθεί, να φυτευθεί, να γίνει χώρος ζωής

2.4. Χώρος κίνησης

Η κίνηση από ένα χώρο σ' έναν άλλο είναι το ίδιο σημαντική με τον ίδιο το χώρο, είναι τελικά ένα κομμάτι του. Μέσα από την κίνηση αντιλαμβανόμαστε το χώρο, τον κάνουμε δικό μας, τον ζούμε. Στο πρότυπο του διαμερίσματος, που έχει περάσει σε όλους τους τύπους κατοικίας, ο χώρος κίνησης υπάρχει ως διάδρομος, οφίς, χάλ, μέσα κι έξω από το διαμέρισμα.

Ο διάδρομος είναι μακρύς (το μήκος κάθε φορά διαφέρει) και στενός: 0.80 ως 1.00 μ. μέσα στο διαμέρισμα, 1.20 μ. έξω από αυτό. Δε φωτίζεται συνήθως από πουθενά, εκτός αν θεωρηθεί φωτισμός ό,τι προλαβαίνει να περάσει από τα τζαμάκια που έχει επικρατήσει, γι αυτό το λόγο, να μπαίνουν στις πόρτες των δωματίων. Ανοίγονται σ' αυτόν μια σειρά πόρτες δωματίων, ως «αδιέξοδα» στην κίνηση.

Το χάλ είναι χώρος με μικρές διαστάσεις, όπου συνήθως βρίσκεται η πόρτα εισόδου, κι έχει τα ίδια χαρακτηριστικά φωτισμού με το διάδρομο.

Έξω από το διαμέρισμα, βγαίνοντας από το ασανέρ ή φτάνοντας στο πλατύσκαλο, **ο χώρος κίνησης** γίνεται πολύ πιο ευχάριστος, αν φωτίζεται. Στο κλίμα του τόπου μας θα μπορούσε να είναι υπαίθριος (εξώ-

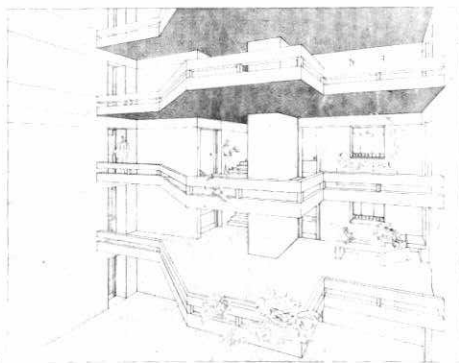
στης διάδρομος) – ένας «δρόμος» σε διάφορα επίπεδα, με διαπλατύνσεις στα σημεία των εισόδων.

Μέσα στο διαμέρισμα ή στο σπίτι, η κίνηση δεν είναι αναγκαστικό να μεταφραστεί σε «διαδρόμους». Μπορεί κανείς από την είσοδο να φτάσει στους πιο ιδιωτικούς χώρους του σπιτιού περνώντας μέσα από τους λιγότερο ιδιωτικούς χώρους.

είσοδος

Φτάνοντας ή φεύγοντας από το σπίτι, είναι μια σειρά από απαιτήσεις, που λειτουργούν για ένα πολύ μικρό χρονικό διάστημα.

- Θέλει κανείς να αποχαιρετήσει κάποιους φίλους που φεύγουν μετά από μία συγκέντρωση χωρίς απότομα να τους βγάλει στην πόρτα
- ή να δει ποιός χτυπάει το κουδούνι ή να φωνάξει κάποιο γνωστό που περνάει απ' έξω χωρίς να ανοίξει την πόρτα
- ή να μιλήσει σύντομα με κάποιον που χτύπησε το κουδούνι χωρίς να τον περάσει σε πιο ιδιωτικό χώρο
- ή να ακουμπήσει κάπου το παλτό του ή ένα πακέτο

22.

εξώστης διάδρομος

Η είσοδος είναι αυτός ο χώρος που έρχεται να ικανοποιήσει τέτοιες απαιτήσεις καθώς και το πέρασμα από το δημόσιο στον ιδιωτικό χώρο.

κίνηση μέσα στους χώρους και από τους χώρους

Το σπίτι το ζούμε κινούμενοι μέσα σ' αυτό. Έτσι έχουμε αντίληψη του χώρου, ανακαλύπτουμε κάποια χαρακτηριστικά του, τόν αξιοποιούμε. Γι' αυτό είναι σημαντικό να κάνουμε την αξιολόγηση που έχουμε αναφέρει και παραπάνω: να σκεφτούμε δηλαδή, πόσο είναι ενοχλητικό, κάποιος που πάει στο δωμάτιό του ή στο λουτρό να δει τον άλλο να τρώει, να κάθεται να διαβάζει (και αντίστροφα).

Αν δεν είναι ενοχλητικό τότε μπορεί αυτή η κίνηση να μην είναι χωρισμένη από το χώρο καθημερινής ζωής, να μην είναι διάδρομος.

Και μπορεί τελικά να είναι θετικό να συμβαίνουν όλα αυτά ταυτόχρονα, να υπάρχουν δυνατότητες «τυχαίων» συναντήσεων, λίγο πριν ή λίγο μετά απ' αυτό που έχει να κάνει καθένας.

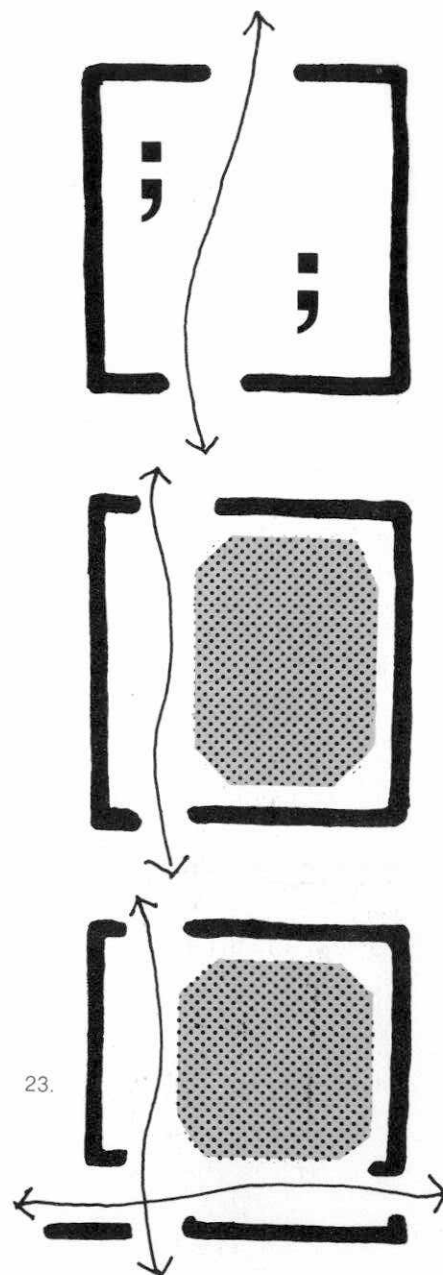
Η κίνηση μέσα σ' ένα χώρο ορίζεται από τις θέσεις των ανοιγμάτων, δηλαδή

από τις πόρτες και τις μπαλκονόπορτες. Οι θέσεις αυτές λοιπόν πρέπει να είναι τέτοιες, που οι κινήσεις να μη διασχίζουν το χώρο προς όλες τις κατευθύνσεις, αλλά να αφήνουν «περιοχές στάσης», γωνιές όπου συμβαίνει κάτι έξω από την κίνηση.

Αν υπάρχει «διάδρομος», με την έννοια που τον περιγράψαμε στην αρχή, η εικόνα του αλλάζει τελείως

- αν βρεθεί κάποιος τρόπος να φωτιστεί, από το πλάι ή ίσως από την οροφή
- αν αποκτήσει κάποια λειτουργία, π.χ. κόγχες με ράφια για τα παιχνίδια των παιδιών, ντουλάπια, ίσως κάποιες διαπλατύνσεις
- αν το μήκος του μειωθεί στο ελάχιστο δυνατό

Η κίνηση μέσα στο σπίτι μπορεί να αποκτήσει τελείως διαφορετικό χαρακτήρα με κάποιες αλλαγές επιπέδων. Τέτοιες αλλαγές μπορεί να είναι είτε ολόκληρος όροφος, είτε μικρότερες διαφορές με τρία τέσσερα σκαλιά. Τα σκαλιά είναι ένα στοιχείο που εύκολα χρησιμοποιεί κανείς για να καθίσει και δίνει μιά άλλη προοπτική του χώρου. Οι μικρές υψομετρικές διαφορές μπορούν να διαφοροποιήσουν κάποιες περιοχές του σπιτιού ή ενός χώρου, χωρίς να τις αποκλείουν τελείως.

23.

2.4. Προσανατολισμός – Διαμπερότητα

24α. ένα τυπικό διαμέρισμα...

24β. μπορεί να γίνει κι έτσι

Πρίν τελειώσουμε τη συζήτηση για τις ενότητες – περιοχές του σπιτιού, θα επισημάνουμε σύντομα μερικά σημεία για το φυσικό φωτισμό, τον αερισμό, τις θέες σε κάθε χώρο, που εξαρτώνται άμεσα από τις θέσεις και το μέγεθος των ανοιγμάτων. Τα ανοίγματα, παράθυρα ή μπαλκονόπορτες, ρυθμίζουν σε μεγάλο βαθμό αυτό που λέμε «μικροκλίμα» του χώρου, δηλαδή πόσο ήλιος μπαίνει, ποιές ώρες της μέρας, ποιές εποχές του χρόνου. Πόσο είναι δυνατό να δημιουργηθεί ρεύμα αέρα και δροσιά. Κι ακόμα κατευθύνουν το βλέμμα σε συγκεκριμένες εικόνες έξω.

Στόν τόπο μας, όπου το κλίμα είναι ήπιο, είναι πολύ σημαντικό και εφικτό να εξασφαλιζεται με φυσικό τρόπο, δηλαδή με την επεξεργασία των ανοιγμάτων (τη θέση, το μέγεθος, τη μορφή), ένα μεγάλο μέρος από τη ζέστη ή τη δροσιά ενός χώρου. Κι αυτό, από απλή επιλογή, γίνεται όλο και πιο επιτακτική ανάγκη καθώς το κόστος των καυσίμων ανεβαίνει.

Όπως είπαμε και παραπάνω, είναι σημαντικό να υπάρχει διαμπερότητα στους χώρους του σπιτιού, δηλαδή ανοίγματα από δύο τουλάχιστον πλευρές, όσο αυτό είναι δυνατό. Μ' αυτόν τον τρόπο υπάρχει καλύτερος εξαερισμός και δροσιά, αλλά και διαφορετικές θέες προς τα έξω και

συνείδηση της κίνησης του ήλιου. Κι επειδή τείνουμε να καθόμαστε κοντά στο φώς σ' ένα μονόπλευρα φωτισμένο χώρο υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση σε μια πλευρά. Έχει επικρατήσει, και πολλοί βιολόγοι το υποστηρίζουν κι επιστημονικά, πώς οι χώροι ύπνου πρέπει να ανοίγονται στην ανατολή, έτσι που κανείς να ξυπνάει με το φως του ήλιου. Τα ανατολικά ανοίγματα μας δίνουν ηλιασμό σ' ένα χώρο το πρωί, τις ώρες που ο ήλιος δεν είναι πολύ ζεστός. Αντίθετα τα δυτικά έχουν ήλιο από το μεσημέρι και μετά, ώς τη δύση του ήλιου, πράγμα που είναι ευχάριστο το χειμώνα. Επειδή όμως ο ήλιος βρίσκεται χαμηλά το καλοκαίρι είναι δύσκολη η προστασία των ανοιγμάτων με πέργκολες, τέντες, ή άλλο στέγαστρο, όταν δεν είναι επιθυμητός τόσοσ ηλιασμός και ζέστη.

Ο νότιος προσανατολισμός είναι ίσως ο πιο ευνοϊκός. Η κίνηση του ήλιου είναι τέτοια που ένα άνοιγμα στο νοτιά φέρνει τον ήλιο μέσα στο χώρο το χειμώνα, γιατί ο ήλιος είναι χαμηλά. Το καλοκαίρι αντίθετα, που ο ήλιος είναι ψηλότερα, μπορεί να προστατευτεί το άνοιγμα με κάποιο είδος στέγαστρου ή και να μην έχει ήλιο αν το πρέκει είναι χαμηλό.

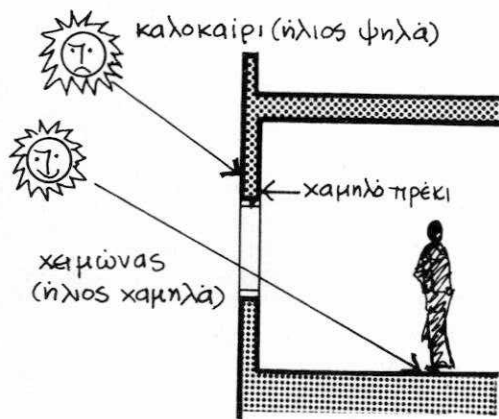
Τα βορεινά παράθυρα είναι πηγή δροσιάς το καλοκαίρι, αλλά και περισσότερου

κρύου το χειμώνα. Κι ακόμα ο βορεινός φωτισμός είναι ομοιόμορφος στη διάρκεια της μέρας και κατάλληλος για χώρους δουλειάς.

Είναι φανερό πώς σπάνια υπάρχει δυνατότητα να έχουμε τον καλύτερο προσανατολισμό σ' όλους τους χώρους. Γι αυτό είναι απαραίτητη μια αξιολόγηση κάθε φορά, πού περνάει η οικογένεια τις περισσότερες ώρες της μέρας, ποιούς χώρους

χρησιμοποιεί τις ώρες που υπάρχει φως της μέρας κ.λ.π.

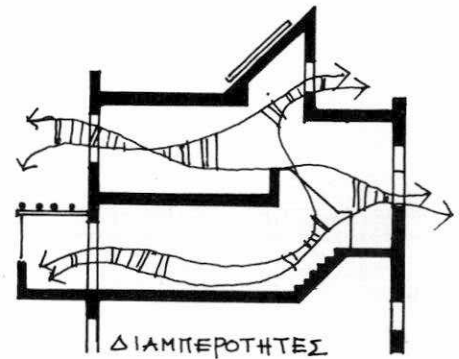
Πέρα απ αυτό, η επεξεργασία των ανοιγμάτων (πώς είναι φτιαγμένο κάθε παράθυρο ή πόρτα, τι μέγεθος έχει, σε ποιά θέση είναι τοποθετημένο) μπορεί να βελτιώσει σημαντικά τις συνθήκες αερισμού, ηλιασμού και θέας σ' ένα χώρο.

25.

26.

27.

3. στοιχεία κατασκευής, υλικά και χαρακτήρας της κατοικίας

3. Στοιχεία κατασκευής, υλικά και χαρακτήρας της κατοικίας

Μπορούμε απλά να πούμε ότι ο χώρος της κατοικίας, καθώς και οι επιμέρους χώροι μέσα σ' αυτόν, τα «δωμάτια», ορίζονται από ένα περίβλημα, από τοίχους, ανοίγματα (παράθυρα, πόρτες), δάπεδο οροφή. Τα στοιχεία αυτά, εκτός από το ότι αποτελούν το «όριο» του χώρου, παίζουν αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του, αν δηλαδή ο χώρος είναι «ζεστός» και «οικείος» ή όχι, αν δίνει την εντύπωση άνεσης ή στενότητας, κλπ. Τα υλικά και το μέγεθος κάθε στοιχείου, η θέση και ο τρόπος που είναι φτιαγμένο, η συσχέτισή του με τα άλλα στοιχεία, μπορούν να αλλάξουν τελείως την εντύπωση που δημιουργεί ένας χώρος.

Ένας χώρος με λείους τοίχους, με κάποια μπαλκονόπορτα στη μέση του εξωτερικού τοίχου, με άσπρες ξύλινες επιφάνειες, είναι τελείως διαφορετικός από έναν άλλο με αδρούς τοίχους, χρωματιστές ξύλινες επιφάνειες, ξύλινα πατώματα, έστω κι αν οι διαστάσεις τους ή άλλα χαρακτηριστικά τους είναι ίδια.

Η κατασκευή στην Ελλάδα, τουλάχιστον στον τομέα της κατοικίας, γίνεται ακόμα με μικρά στοιχεία (π.χ. τούβλα), ή στοιχεία που φτιάχνονται στην οικοδομή (π.χ. μπετόν αρμέ). Δεν αντιμετωπίζει δηλαδή το πρόβλημα των μεγάλων βιομηχα-

λαδή το πρόβλημα των μεγάλων βιομηχανοποιημένων στοιχείων που φτάνουν από το εργοστάσιο. Παρόλαυτα **τυποποιείται όλο και περισσότερο ένας συγκεκριμένος τρόπος χρησιμοποίησης των κατασκευαστικών στοιχείων και των υλικών που διαμορφώνουν τελικά κάθε χώρο. Έτσι οι κατασκευές γίνονται όλο και πιο απρόσωπες καθώς δεν αξιοποιούνται οι δυνατότητες που δίνουν τα υλικά, τα τρέχοντα και «φτηνά», για επεξεργασία κατά περίπτωση.**

Παρακάτω θα μιλήσουμε πιο αναλυτικά για καθένα από τα στοιχεία – τοίχος, ανοίγματα, δάπεδο, οροφή – και στο β' μέρος του βιβλίου θα δώσουμε μια πιο λεπτομερειακή περιγραφή της διαδικασίας κατασκευής και των διαφόρων κατασκευαστικών εργασιών. Πρέπει να διευκρινήσουμε από την αρχή ότι η διαίρεση που κάνουμε είναι μόνο για να διευκολύνει τη συζήτηση. Γιατί όλα τα στοιχεία είναι μέρη του ίδιου συνόλου. Έτσι, μιλώντας για το ένα πρέπει ταυτόχρονα να σκεφτόμαστε και τα άλλα και τη σχέση ανάμεσά τους.

3.1. Τα ανοίγματα

Στις τρέχουσες κατασκευές υπάρχει, θα μπορούσαμε να πούμε, ένας «κώδικας» για το είδος και τη θέση των ανοιγμάτων, αντίστοιχος με το είδος και τη θέση των χώρων. Το άνοιγμα προς τα έξω βρίσκεται (σχεδόν) πάντα στη μέση του εξωτερικού τοίχου και είναι της τάξης του 1.50, ανεξάρτητα από το τι πρόκειται να συμβαίνει σε κάθε χώρο. Υπάρχει μια διαφορά στην ποιότητα των κουφωμάτων της φάσας και του (πίσω) ακάλυπτου. Στον μελλοντικό κάτοικο επισημαίνεται μόνο το υλικό κατασκευής και ο τρόπος λειτουργίας (π.χ. αλουμινένια κουφώματα συρόμενα) σαν είδος πολυτέλειας. Οι εσωτερικές πόρτες βρίσκονται σε τυχαίες θέσεις χωρίς ανησυχία για την οργάνωση και τη χρήση κάθε χώρου. Το ύψος της πόρτας (το πρέκι) και του παραθύρου (ποδιά και πρέκι) έχει κάποιες τυπικές διαστάσεις, περίπου 2,20 για το πρέκι και 0,85 για την ποδιά, που δεν σχετίζεται με τη λειτουργία κάθε χώρου και του ανοίγματος του ίδιου.

Όμως τα ανοίγματα (παράθυρα ή πόρτες) είναι

- η σχέση με το έξω-έξω από το χώρο ή έξω στο υπαίθρο
- μια πηγή φρέσκου αέρα
- ένας απλός τρόπος για να αλλάξεις τη θερμοκρασία, να φέρεις

τη μυρωδιά από τον αέρα, τα δέντρα, τα λουλούδια

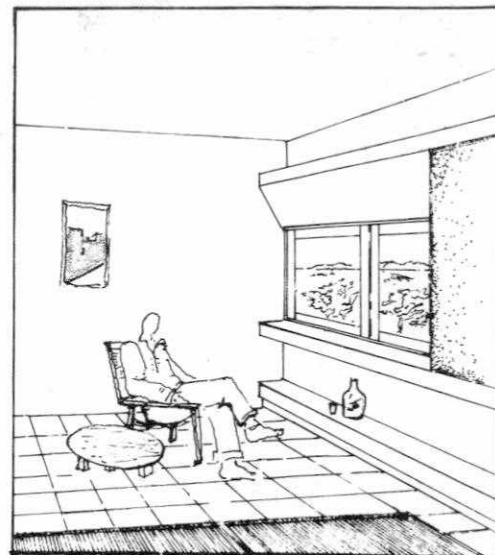
- ένας χώρος να κάθεται και να κοιτάς έξω
- μια τρύπα μέσα από την οποία μπορούν οι άνθρωποι να χαιρετηθούν ή να ανταλλάξουν μια κουβέντα.

Γι αυτό έχει μεγάλη σημασία η θέση και η διαμόρφωση των ανοιγμάτων, το μέγεθος και ο τρόπος λειτουργίας τους.

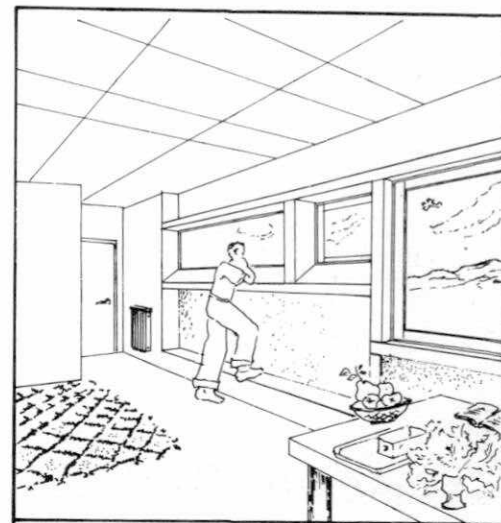
Θέση – διαμόρφωση

Η θέση των ανοιγμάτων σ' ένα χώρο πρέπει να είναι τέτοια, που οι κινήσεις να μην τον διασχίζουν προς όλες τις κατευθύνσεις, αλλά, όπως έχουμε ήδη αναφέρει παραπάνω, να αφήνουν κάποιες περιοχές ανέπαφες για να τοποθετηθούν τα έπιπλα. Αν ο χώρος έχει περισσότερους από έναν εξωτερικούς τοίχους, ο προσανατολισμός που είναι ευνοϊκότερος για τη λειτουργία του χώρου και η θέα θα ορίσουν την πλευρά απ' όπου θα μούν τα μεγαλύτερα παράθυρα και οι πόρτες προς τα έξω.

Η τοποθέτηση των παραθύρων σε κάποια εσοχή (βάθος τοίχου) δίνει άλλες διαστάσεις στο χώρο κι άλλη ποιότητα φωτισμού. Ακόμα δίνει τη δυνατότητα να γίνεται η ποδιά ακουμπιστήρι ή κάθισμα ανά-

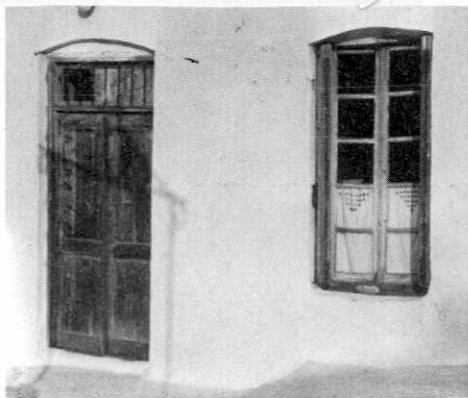

28.

29.

30.

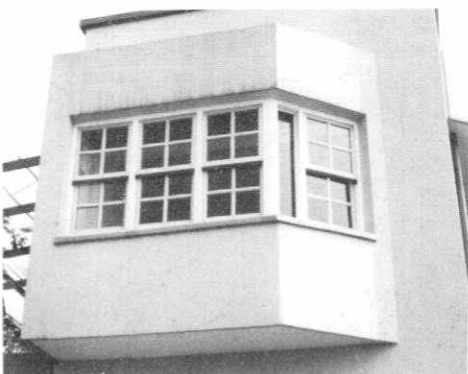

ανοιγόμενα

31.

32.

ανασυρόμενα

λογα με το ύψος της. Πέρα από το φως και τον αερισμό, το παράθυρο/πόρτα «καθάρει» κάποια θέα.

Τι βλέπουμε από το παράθυρο; Τι προσανατολισμό έχουμε αν θέλουμε να βλέπουμε όρθιοι ή καθιστοί

είναι εκείνα τα στοιχεία που θα μας ορίσουν το ύψος της ποδιάς και του πρεκτιού κι όχι κάποιες προαποφασισμένες διαστάσεις. Όταν η ποδιά είναι χαμηλή, περίπου 70 εκ., βλέπει κανείς καθιστός. Αντίθετα με μια ποδιά περίπου ένα μέτρο βλέπει κανείς μόνο αν σκύψει από το παράθυρο ή σταθεί όρθιος. Όταν δεν πρόκειται για πόρτα – πέραςμα δεν είναι απαραίτητο το ύψος 2,20 για το πρέκι. Μπορεί να γίνει πολύ χαμηλότερο.

μέγεθος

Έχει επικρατήσει η άποψη, πως το μεγάλο άνοιγμα δίνει καλύτερη επαφή με το έξω. Αυτό είναι συνήθως λάθος, γιατί ένα μεγάλο τζάμι δεν έλκει κάποιον να πλησιάσει. Ενώ ένα κούφωμα με υποδιαιρέσεις δίνει πολύ περισσότερες προοπτικές και θέες του έξω χωρίς την αίσθηση πως βρίσκεται κανείς σε γυάλα. Το μέγεθος των ανοιγμάτων που χρειάζεται ένας χώρος είναι ανάλογο με το μέγεθος του ίδιου του χώρου, τον όροφο που βρίσκε-

ται, τον προσανατολισμό, τα χρώματα... Όλα αυτά οδηγούν σε διαστάσεις πολύ διαφορετικές από το τυπικό 1,5μ και 2,20μ.

τρόπος λειτουργίας

Συχνά παρουσιάζεται στο μελλοντικό κάτοικο ο τρόπος λειτουργίας των ανοιγμάτων σαν προσόν του σπιτιού (π.χ. συρόμενες πόρτες). Πρέπει να επισημάνουμε λοιπόν ότι κάθε είδος πόρτας ή παράθυρου έχει κάποιες «λειτουργικές δυνατότητες» ή χαρακτηριστικά που δεν είναι αναγκαστικά τα καλύτερα για όλες τις περιπτώσεις.

Τα συρόμενα κλείνουν ένα μέρος τοίχου, το μέρος όπου σύρονται, εσωτερικά ή απ' έξω. Κι έχουν δυσκολία στο καθάρισμα όταν δεν είναι προσπελάσιμα απ' έξω.

Τα ανοιγόμενα αφήνουν καθαρό το άνοιγμα, αλλά υπάρχει το πρόβλημα των φύλλων που ανοίγουν μέσα στο χώρο.

Τα ανασυρόμενα (καρμανιόλες) αφήνουν και αυτά καθαρό το άνοιγμα, αλλά είναι δύσχρηστα όταν είναι μεγάλα πάνω από 1,10 μ. στο πλάτος)

Τα ρολά δίνουν τη δυνατότητα να κανονίζει κανείς την ποσότητα του φωτός, του ηλιασμού κλπ, αφήνουν καθαρό το άνοιγμα, αλλά υπάρχει απαίτηση αρκετού χώρου για το μηχανισμό τους (κουτί ρολού).

3.2. Ο τοίχος

Το μέγεθος και η θέση των τοίχων είναι από τα πιο σημαντικά στοιχεία του σπιτιού. Τα πιο πολλά από τα αντικείμενα και τα έπιπλα βρίσκονται πάνω ή κοντά στους τοίχους, κοντά στους τοίχους διαμορφώνονται κάποιες κόγχες ή γωνιές, όπου συμβαίνει η καθημερινή ζωή και φτιάχνεται σιγά-σιγά ο ιδιαίτερος χαρακτήρας κάθε σπιτιού.

Ο τοίχος, όπως τον βλέπουμε στις τρέχουσες κατασκευές, εσωτερικά ή εξωτερικά, είναι λεπτός, επίπεδος, λείος, με «ουδέτερα» χρώματα. Το σημαντικότερο κριτήριο για την κατασκευή του είναι να μη φθείρεται, να μη χρειάζεται συχνή συντήρηση, να πλένεται – που θα πεί να μην εμφανίζει τα σημάδια της ανθρώπινης παρουσίας μέσα στο σπίτι – και, τελικά, να δυσκολεύει κάθε προσωπική έκφραση και σταδιακή προσαρμογή στα μέτρα του κατοίκου.

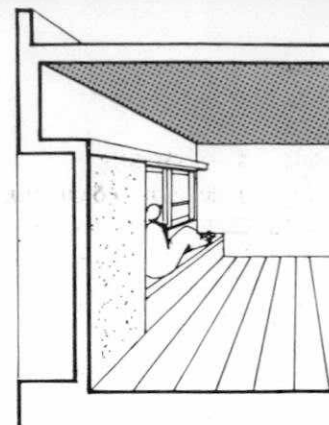
Αυτά ισχύουν χωρίς καμιά διαφοροποίηση ανάλογα με το χώρο. Ακόμη και στους τοίχους που σκεπάζονται με πλακίδια η αρχή είναι η ίδια. Η παρέμβαση του μελλοντικού κατοίκου περιορίζεται και εξαντλείται στην επιλογή του είδους των πλακιδίων.

Όμως οι τοίχοι έχουν να πουν μια ιστορία για την οικογένεια που κατοικεί κι

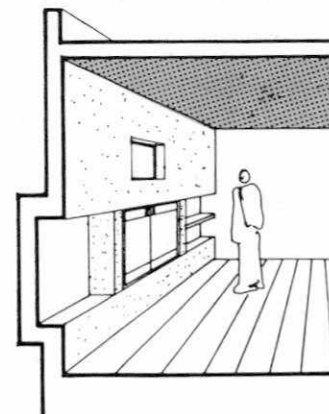
αφήνει τα σημάδια της πάνω τους. Και πρέπει να είναι τέτοιοι που να μπορούν να δεχτούν αυτά τα σημάδια – τις «σταδιακές προσαρμογές» στον τρόπο ζωής των κατοίκων. Οι τοίχοι που έχουν ένα βάθος (ή πάχος) δίνουν τη δυνατότητα να δημιουργηθούν εσοχές – θέσεις για όλα εκείνα τα αντικείμενα που θέλει καθένας να έχει γύρω του. Τελικά τα αντικείμενα αυτά γίνονται ένα με το σπίτι, δεν είναι μόνο στοιχεία διακόσμησης.

Το βάθος (ή πάχος) δε σημαίνει πως ο ίδιος ο τοίχος έχει πάχος 50 εκ. ή 1 μέτρο – πράγμα που είναι έξω από τις δυνατότητες των υλικών που χρησιμοποιούμε σήμερα. Μια κόγχη όμως, όπου μπαίνει ένα κάθισμα ή ένα κρεβάτι, ντουλάπια σε μια πλευρά ενός χώρου, μια εσοχή με ράφια δίνουν βάθος σ' ένα τοίχο χωρίς ο ίδιος από την κατασκευή του να είναι χοντρός.

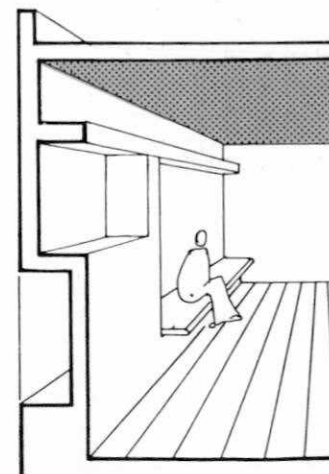
Σε όσα αναφέραμε για τον τοίχο πρέπει να προσθέσουμε τις δυνατότητες για τοίχους – πεζούλια για κάθισμα ή στηθαία, ή μάντρες ή χαμηλούς τοίχους που ορίζουν ένα χώρο χωρίς να τον αποκόβουν από το σύνολο. Όλοι αυτοί οι «τοίχοι» δίνουν άλλη ποιότητα και κλίμακα σ' ένα χώρο κλειστό ή υπαίθριο.

33.

34.

35.

3.3. Δάπεδο – Οροφή

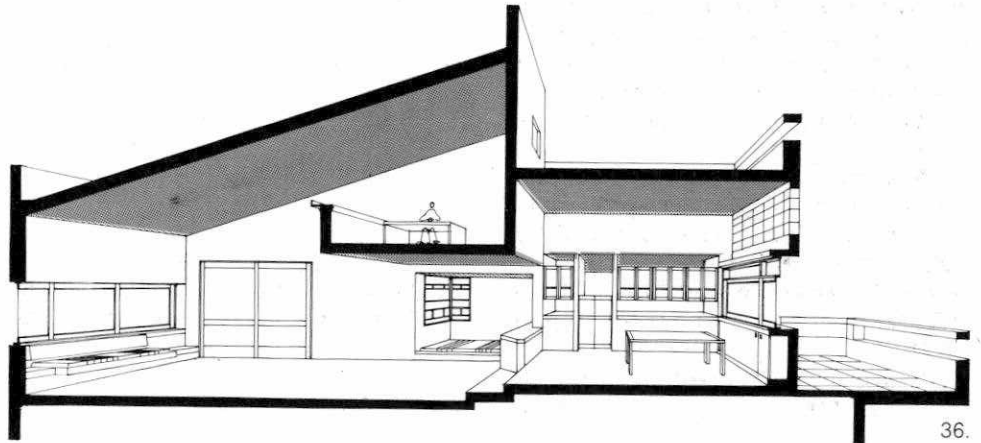
Ο τρόπος που γίνονται τα διαμερίσματά μας έχει περιορίσει να σκεφτόμαστε δάπεδα και οροφές λεία, σ' ένα επίπεδο χωρίς διαφοροποιήσεις. Γυαλιστερά δάπεδα, ξύλινα ή μαρμάρινα, όπου κάθε ίχνος σκόνης είναι αμέσως ορατό. Άχρωμα, λεία ταβάνια, όλα στο ίδιο ύψος, με κάποια θέση φωτισμού στο ακριβές κέντρο βάρους τους, ανεξάρτητα από τη χρήση του χώρου.

Κι όμως αλλάζοντας στάθμη στο δάπεδο ή στο ταβάνι, διαφοροποιώντας δηλαδή το ύψος του χώρου, μπορούμε να ορίσουμε κάποιες περιοχές του σπιτιού, να τις διαφοροποιήσουμε χωρίς να τις αποκόψουμε από το υπόλοιπο σπίτι.

Ακόμα το καλύτερο ύψος για ένα χώρο δεν είναι αναγκαστικά το 2.70-3.00 μ. που έχει επικρατήσει. Το καλύτερο ύψος εξαρτιέται άμεσα

- από τις αναλογίες του χώρου, δηλαδή τη σχέση του ύψους με το πλάτος και το μήκος του
- από τη θέση και το μέγεθος των ανοιγμάτων
- από τα χρώματα που χρησιμοποιούνται και σε ποιές επιφάνειες μέσα στο χώρο.

Το χαμηλό ύψος δίνει την αίσθηση μεγαλύτερης οικειότητας, κάνει τις φωνές και τους ήχους να ακούγονται πιο κοντά από ό,τι είναι, τα χρώματα πιο βαθιά. Το μεγάλο ύψος δίνει ίσως μίαν αίσθηση μεγαλύτερης άνεσης, κάνει τις αποστάσεις να φαίνονται μεγαλύτερες, τα χρώματα πιο φωτεινά.

36.

3.3. Χρώματα

Το χρώμα είναι μια ζωτική ανάγκη, όπως το νερό και η φωτιά. Αναμφισβήτητη είναι μια πρωταρχική ανάγκη στη ζωή μας. Σε κάθε εποχή της ύπαρξής του και της ιστορίας του, ο άνθρωπος συντρόφευε τις χαρές του, τις πράξεις του, με το χρώμα.

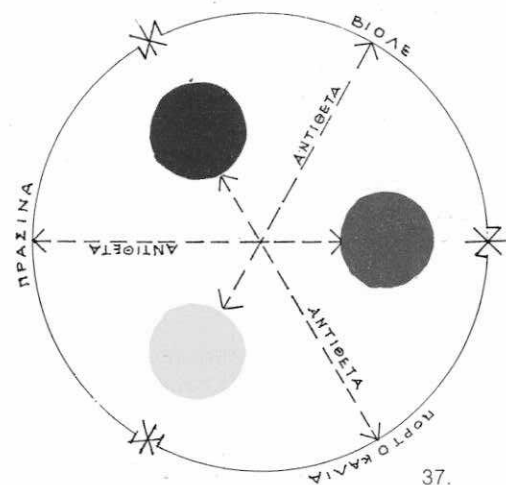
Η δράση του χρώματος δεν είναι διακοσμητική, είναι λειτουργική – ψυχολογική. Δεμένη με το φως γίνεται ένταση, ανάγκη κοινωνική και ανθρώπινη. Το αίσθημα της χαράς, της δύναμης, της δράσης τονώνεται και διευρύνεται με το χρώμα. Και δεν είναι ανάγκη πάντα, όταν μιλάμε για χρώμα, να σκεφτόμαστε τα ουδέτερα ή καλύτερα τα «παλ» όπως τα λέμε που έχουν κωδικοποιηθεί να είναι τα φυσικιά για τα υπνοδωμάτια, γιατί δήθεν ξεκουράζουν το μάτι, τα κίτρινα ανοιχτά για τις κουζίνες, κλπ. Τελικά αυτά τα χρώματα κάνουν τους τοίχους να φαίνονται βρώμικοι, παρά τους χρωματίζουν.

Με το χρώμα είναι δυνατό να κάνουμε έναν τοίχο να φαίνεται ότι βγαίνει μπρός (π.χ. ένας μαύρος τοίχος) ή ότι απομακρύνεται (μπλε ανοικτός) ή να «καταστρέψουμε» την επιφάνεια του τοίχου με ένα κίτρινο. Το χρώμα δίνει την αίσθηση της κίνησης και κάνει έναν τοίχο να κινείται οπτικά. Μπορούμε να τονίσουμε ένα συ-

γκεκριμένο κατασκευαστικό στοιχείο, ένα υποστήλωμα, μια προεξοχή, μια εσοχή, ένα υπόστεγο ή μια στοά. Το χρώμα κάνει τις σχέσεις των όγκων ορατές. Επιδρά στο φωτισμό ενός δωματίου, (ακόμα) χρωματίζει τα πρόσωπα των ανθρώπων που βρίσκονται εκεί, τα χέρια τους, τα ρούχα τους, τα φαγητά, τα χαρτιά, το κάθε τι. Μαζί με τα χρώματα των άλλων αντικειμένων μας βοηθάει να κάνουμε το φως ενός χώρου ζωντανό και ζεστό.

Συχνά επικρατεί μια προτίμηση να βάφουμε τα σπίτια μας άσπρα. Ίσως αυτή η προτίμηση να προέρχεται απο το ότι σε πολλά μέρη του τόπου μας (ιδιαίτερα στα κυκλαδίτικα νησιά) «ασπρίζουνε» με σκέτο ασβέστη όχι μόνο τα σπίτια, αλλά και τις μάντρες ακόμα και τους κορμούς των δέντρων. Τα κατάλευκα σπίτια έρχονται σε αντίθεση με την ελληνική παράδοση, που θέλει κάθε κτίσμα «χρωματισμένο» με έντονα και ζωηρά χρώματα (κόκκινο, κίτρινο ώχρας, λουλακί κλπ), χωρίς βέβαια να παραμερίζεται το άσπρο.

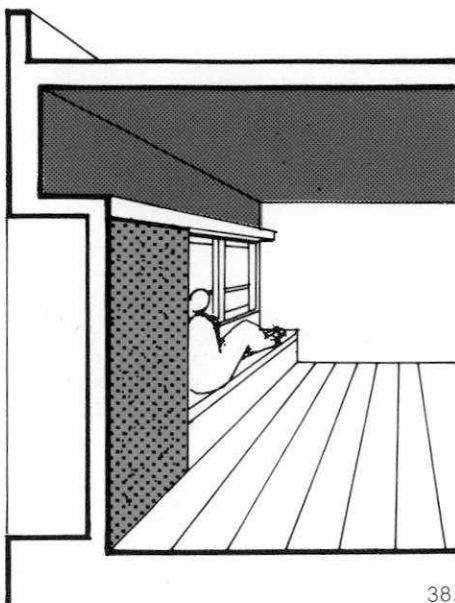
Επίσης υπάρχει η αντίληψη ότι με το άσπρο διαγράφονται καθαρά οι όγκοι, πράγμα που δεν είναι πάντα αλήθεια. Με το χρώμα, οι χώροι διαγράφονται πιο καθαρά και κερδίζουν σε σαφήνεια και λα-

37.

χρωματικός κύκλος

- ανάμειξη κόκκινου + μπλε δίνει τη γκάμα των βιολέ. ανάμειξη μπλε + κίτρινου δίνει τη γκάμα των πράσινων. ανάμειξη κίτρινου + κόκκινου δίνει τη γκάμα των πορτοκαλιών.
- αντίθετα είναι: το μπλε με τα πορτοκαλιά το κόκκινο με τα πράσινα το κίτρινο με τα βιολέ.

38.

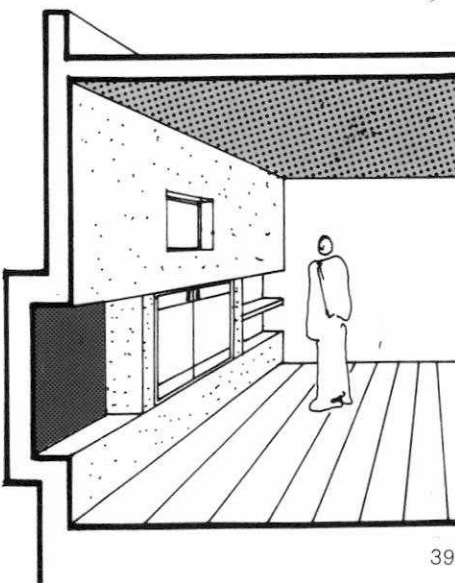
μπρότητα, παρά αν ήταν το λευκό μόνο του. Άλλωστε με κάποιο χρώμα κοντά, το «απολυταρχικό» και «απόλυτο» λευκό μπαίνει στη θέση του.

Σίγουρα όμως το λευκό χρώμα έχει τη δική του χάρη, και σε κάθε τι που θα μπει πάνω σ' ένα λευκό τοίχο, φαίνεται καλύτερα ο όγκος και διαγράφεται πιο καθαρά το σχήμα του.

Υπάρχει λοιπόν, μια αναγκαιότητα κατανομής των χρωμάτων μέσα στους χώρους του σπιτιού. Καλό είναι να υπάρχουν επιφάνειες ζωντανές, που τις διαθέτουμε για να μπει χρώμα και επιφάνειες ήρεμες, λευκές, όπου θα μπορούμε να βάλουμε κάποιο αντικείμενο (στολίδι του σπιτιού) ή κάποιο πίνακα ζωγραφικής και που θα χαρακτηρίζει μια ήσυχη περιοχή του σπιτιού. ΒΑΦΟΝΤΑΣ ένα δωμάτιο κάνουμε το φως του χώρου ζεστό ή κρύο. Το ζεστότερο χρώμα σ' ένα δωμάτιο το κάνει να φαίνεται πιο βολικό, πιο άνετο.

ΑΛΛΑ τι είναι ζεστό χρώμα και τι κρύο χρώμα;

το κόκκινο και το κίτρινο
το πορτοκαλί
η ώχρα και το καφέ
είναι ζεστά
κρύα είναι τα μπλέ
πράσινα και γκριζα

39.

Δεν είναι πάντα αλήθεια ότι δωμάτια με κόκκινο και κίτρινο φαίνονται ζεστά, ενώ δωμάτια με μπλέ, πράσινα και γκριζα φαίνονται κρύα. Πρέπει να προσέξουμε το φως που έχει ο χώρος. Θα μπορέσουμε να βάψουμε το πρώτο χέρι όλους τους τοίχους άσπρους, ώστε να αισθανθούμε πόσο και τι φως έχει ο χώρος. Αν το φως είναι ζεστό, τότε η άσπρη επιφάνεια θα τείνει να έχει αποχρώσεις του κόκκινου – κίτρινου. Αν το φως είναι κρύο η επιφάνεια τείνει ελαφρά προς το μπλέ – πράσινο.

Έτσι θα μπορούσαμε να διαλέξουμε τα χρώματα που μαζί με το φυσικό φως θα δημιουργήσουν ένα ζεστό φωτισμό στο δωμάτιο.

Αν θέλουμε ένα πορτοκαλί, μια ώχρα, να διατηρήσουν την αίσθηση του ζεστού φωτισμού, πρέπει να είναι μόνα τους, ή να γειτονεύουν με ένα λουλακί. Τότε η σχέση τους γίνεται κατασκευαστική, αλλά δε χρωματίζει.

Το κάθε χρώμα, λοιπόν, έχει και το αντίθετό του:

το άσπρο έχει αντίθετο το μαύρο
το κίτρινο έχει αντίθετο το ιώδες (βιολετί)
το πορτοκαλί (ώχρα) έχει αντίθετο το μπλέ (λουλακί)

■ το κόκκινο έχει αντίθετο το πράσινο. Αυτή τη σχέση της αντίθεσης, μπορούμε να τη χρησιμοποιήσουμε για να τονίσουμε κάποιες διαφορές στην κατασκευή και στη διαμόρφωση ενός χώρου. Για παράδειγμα:

Θα μπορούσαμε να βάσουμε το ταβάνι ενός χώρου με ένα λουλακί σκούρο και τους τοίχους με μιά κίτρινη ώχρα, ώστε να εκφράσουμε και να τονίσουμε τη διαφορά της κατακόρυφης επιφάνειας από την οριζόντια. Με τις διαφορές αυτές ένα ταβάνι φαίνεται να χαμηλώνει.

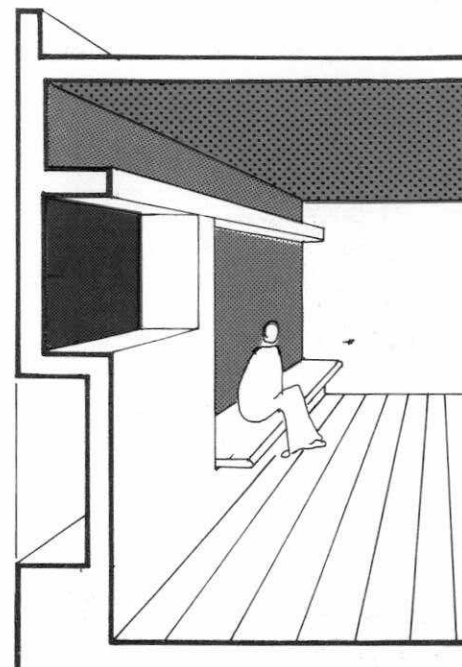
Πρέπει να σημειώσουμε ότι στην ελληνική αρχιτεκτονική τα σπίτια χρωματίζονταν με τα χρώματα που βγαίνουν από τη γη, γι' αυτό τα λέμε και (γαιώδη): το μαύρο (σταχτί), το κόκκινο (χοντροκόκκινο ή κεραμιδί), το κίτρινο της ώχρας και το λευκό. Μαζί με αυτά χρησιμοποιούσαν και το λουλακί.

Οι συνδυασμοί αυτών των βασικών χρωμάτων μπορούν να μας δώσουν μια ποικιλία άλλων παράγωγων χρωμάτων π.χ.

τα μενεξεδένια βγαίνουν από συνδυασμό: μαύρο + άσπρο + χοντροκόκκινο (κεραμιδί)

τα πορτοκαλιά: ώχρα + χοντροκόκκινο
τα πράσινα - λαδιά: από μαύρο + άσπρο + κεραμιδί + ώχρα.

Μπορούμε ακόμα και σήμερα να χρησιμοποιήσουμε αυτά τα χρώματα που βρίσκονται στο εμπόριο σε σκόνες. Με συνθετική ύλη πλαστικό ή λάδι μπορούμε να φτιάξουμε μόνοι μας πλαστικά χρώματα ή λαδομπογιές, αν δε θέλουμε κάθε φορά να ανατρέχουμε στα έτοιμα χρώματα της αγοράς. Ίσως τα γαιώδη αυτά χρώματα να βοηθάνε τα σπίτια μας να στέκουν καλύτερα στο τοπίο απ' όπου βγήκαν και τα χρώματα.

3.5. Επίπλωση

41.

42.

Τα έπιπλα του σπιτιού είναι τα κινητά αρχιτεκτονικά στοιχεία του χώρου. Μαζί με τις κουρτίνες, τα στρωσίδια των δαπέδων και το φωτισμό αποτελούν τον εσωτερικό φλοιό του σπιτιού, θα λέγαμε ολοκληρώνουν το σπίτι.

Με την επίπλωση προσπαθούμε να κάνουμε το χώρο «κατοικήσιμο». Η επιτυχία ενός έπιπλου βρίσκεται κατ' αρχήν στη σχέση που έχει με το ανθρώπινο σώμα, στο αν εξυπηρετεί σωστά τον προορισμό του.

Επίσης τα έπιπλα

ορίζουν περιοχές με διαφορετική χρήση διαμορφώνουν ένα χώρο και εκφράζουν τη σημασία του τα κτιστά πεζούλια, που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε, αποτελούν τη φυσική συμπλήρωση και προέκταση του αρχιτεκτονικού χώρου. τα έπιπλα έχουν μια αισθητική λειτουργία, σαν γλυπτική. Συσχετίζονται το μέγεθος των επίπλων με το κενό χώρου που αφήνουν, παίζουν ένα ρόλο μετάβασης μεταξύ του κενού χώρου και των στοιχείων του χώρου.

Ανάλογα με το υλικό που είναι κα-

μωμένα (ξύλο, σίδηρο, ψαθί-πανί-δέρμα-κλπ) επηρεάζουν και διαμορφώνουν την αισθαντικότητα του χώρου.

ένα σαλονάκι με ομοιόμορφα έπιπλα χαρακτηρίζει ένα χώρο, τονίζει το χαρακτήρα ενός χώρου, αλλά και μια περιοχή του σπιτιού με ποικιλία καθισμάτων δημιουργεί μια ατμόσφαιρα με ποικίλες εμπειρίες.

Θα πρέπει να προσέξουμε, ότι στο σπίτι δεν καθόμαστε μ' ένα ομοιόμορφο τρόπο, όπως για παράδειγμα στο εστιατόριο, που όλοι κάθονται να φάνε, ή στο γραφείο, που όλοι κάθονται να δουλέψουν σ' ένα τραπέζι.

Οι τυποποιημένες καρέκλες που κυκλοφορούν στο εμπόριο, σχεδιασμένες για τις ανάγκες της τυποποίησης και της μαζικής παραγωγής, έγιναν για να είναι άνετες για τον καθένα και να αντιμετωπίζουν όλες τις ανάγκες. Τελικά, έχουμε πάλι ένα μέσο όρο που μπορεί να είναι καλός για κάποιον, αλλά όχι για τον καθένα. Γιατί ο καθένας μας κάθεται με διαφορετικό τρόπο. Καλό είναι λοιπόν να διαλέγουμε μια ποικιλία από διαφορετικές καρέκλες και πολυθρόνες. Τα διαφορετικά καθίσματα και πολυθρόνες μας βοηθάνε

στην έκφραση των διαθέσεών μας. Σε κάποια μας διάθεση μια μεγάλη παχειά πολυθρόνα είναι κατάλληλη, σε άλλη, μια καρέκλα ή ένας σοφάς.

Η επίπλωση συνδέεται και συγχρόνως εκφράζει συνήθειες και τρόπους ζωής αλλά και την ιδεολογία μιας εποχής. Σκεφτείτε το μεγάλο τετράγωνο τραπέζι, γύρω από το οποίο γίνονταν οι σοβαρές συζητήσεις της οικογένειας. Δέστε πόσο αλλάζουν οι τρόποι που ζούμε με το χαμηλό καθιστικό και το χαμηλό τραπεζάκι. Η επίπλωση συνδέεται άμεσα με τη μόδα. Αλλά ενώ ο καθένας μας είναι ανοικτός στη γοητεία της μόδας, καθένας μας δεν είναι διατεθειμένος να αγοράζει έπιπλα που του είναι άχρηστα ή αντιλειτουργικά.

4. οικοδομικές εργασίες και εγκαταστάσεις

4. Οικοδομικές εργασίες και εγκαταστάσεις

Στα κεφάλαια που ακολουθούν περιγράφονται με απλό τρόπο οι οικοδομικές εργασίες και οι εργασίες που αφορούν τις λεγόμενες «εσωτερικές ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις», δηλαδή την ηλεκτρολογική εγκατάσταση, την εγκατάσταση θέρμανσης, την υδραυλική εγκατάσταση, την εγκατάσταση αποχέτευσης ακαθάρτων και νερών της βροχής και την εγκατάσταση του ανελκυστήρα. Παράλληλα δίνονται πληροφορίες για τα υλικά που χρησιμοποιούνται στις εργασίες αυτές.

Η περιγραφή των εργασιών και των υλικών είναι περιληπτική και καλύπτει μόνο τις πιο συνηθισμένες κατασκευές.

Μια πιο λεπτομερειακή μελέτη ξεφεύγει από το σκοπό αυτού του βιβλίου. Γιατί σκοπός του δεν είναι να κάνει το μελλοντικό κάτοικο ενός σπιτιού «ειδικό» στα ζητήματα κατασκευής. Σκοπός είναι να τον προβληματίσει περισσότερο για την ποιότητα των εργασιών που δε φαίνονται και να τον βοηθήσει να δει σωστότερα τις εργασίες που φαίνονται.

Δίνοντας μια συνολική εικόνα των εργασιών στην οικοδομή, το βιβλίο αυτό πρέπει να είναι χρήσιμο και στους τεχνίτες, που δουλεύουν σε διάφορα στάδια μιας κατασκευής. Η ποιότητα της κατα-

σκευής εξαρτιέται, σε μεγάλο βαθμό, από αυτούς που κάνουν κάθε εργασία. Κι είναι καλό να ξέρουν κι οι ίδιοι τις συνέπειες που έχει για το σύνολο της κατασκευής κάθε κακοτεχνία σε ένα τμήμα της.

Οι οικοδομικές εργασίες (φέρων οργανισμός, τοίχοι, κουφώματα, δάπεδα, επενδύσεις, κλπ) και οι εγκαταστάσεις πρέπει να γίνονται με βάση τους κανονισμούς που ισχύουν. Έτσι θα εξασφαλιστεί μεγαλύτερη ασφάλεια και διάρκεια ζωής και σωστή λειτουργία κατασκευής.

Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται οι διάφορες εργασίες με τη σειρά που γίνονται:

Οικοδομικές εργασίες κι εγκαταστάσεις με τη σειρά που γίνονται σε μια κατοικία.

1. Διαμόρφωση και οργάνωση του εργοταξίου
2. Χωματουργικά
3. Κατασκευή του φέροντος οργανισμού του κτιρίου
4. Κατασκευή των στοιχείων πληρώσεως με τη μόνωσή τους
5. Έναρξη κατασκευής διαφόρων εργασιών που πρέπει να συσχετιστούν ή να καλυφθούν από τα επιχρίσματα και που θα ολοκληρωθούν σε επόμενα στάδια (π.χ. κάσες κουφωμάτων, σωληνώσεις κ.λ.π.).
6. Κατασκευή μονώσεως, στεγανώσεως και επικαλύψεως δωματίων ή στεγών
7. Υποστρώματα δαπέδων
8. Κατασκευή επιχρισμάτων και επενδύσεων εξωτερικών τοίχων
9. Συνέχιση κατασκευής ηλεκτρολογικών και υδραυλικών εγκαταστάσεων.
10. Τοποθέτηση λουτήρων
11. Κατασκευή δαπέδων
12. Επενδύσεις εσωτερικών τοίχων
13. Τοποθέτηση ειδών υγιεινής και υδραυλικών εξαρτημάτων
14. Τοποθέτηση κουφωμάτων και ολοκλήρωση ξυλουργικών εργασιών
15. Τοποθέτηση σωμάτων ηλεκτρολογικών και μηχανολογικών εγκαταστάσεων
16. Χρωματισμοί
17. Λουστράρισμα μαρμάρων και ξύλινων δαπέδων
18. Τοποθέτηση ηλεκτρικών εξαρτημάτων, χειρολαβών κ.λ.π.
19. Διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου.

4.1. Οργάνωση εργοταξίου και χωματοουργικά

Εργοτάξιο είναι ολόκληρος ο χώρος μέσα στον οποίο κατασκευάζεται μια οικοδομή και περιλαμβάνει όχι μόνο το κτίσμα, αλλά και τον απαραίτητο χώρο γύρω από αυτό, όπου τοποθετούνται υλικά και μηχανήματα. Η έκταση του εργοταξίου και η απαιτούμενη οργάνωσή του είναι ανάλογη με το μέγεθος του έργου. Ανεξάρτητα όμως από την έκταση του εργοταξίου, τα μέτρα ασφάλειας (περίφραξη κ.λ.π.) και η παροχή νερού και ηλεκτρικού ρεύματος είναι πάντα απαραίτητα.

Εφόσον στο οικόπεδο, όπου πρόκειται να κατασκευαστεί η οικοδομή, υπάρχει παλιό κτίσμα, προηγείται η κατεδάφισή του, για την οποία απαιτείται σχετική άδεια. Στη συνέχεια ακολουθούν οι εκσκαφές ή οι επιχώσεις, δηλαδή τα «χωματοουργικά», που γίνονται σύμφωνα με την υπάρχουσα μελέτη, για να διαμορφωθεί κατάλληλα το οικόπεδο. Η παρουσία του επιβλέποντα μηχανικού είναι απαραίτητη για τη σωστή εφαρμογή της μελέτης, για την ασφάλεια των γειτονικών κτιρίων, για την παρακολούθηση των εργασιών αντιστήριξης, αν απαιτούνται, καθώς και για την εξακρίβωση της ποιότητας του εδάφους.

Ταυτόχρονα με τις υπόλοιπες εκσκαφές γίνεται και η εκσκαφή των βόθρων

(σηπτικού ή στεγανού και απορροφητικού), όταν η οικοδομή δεν εξυπηρετείται από δίκτυο υπονόμων. Η επιλογή των διαστάσεων και των θέσεων των βόθρων δεν είναι τυχαία. Οι διαστάσεις του σηπτικού (στεγανού) βόθρου καθορίζονται με βάση τον αριθμό των εξυπηρετούμενων ατόμων στην κατοικία, ενώ για τις διαστάσεις του απορροφητικού βόθρου βασικό ρόλο παίζει η απορροφητικότητα του εδάφους. Η θέση των βόθρων καθορίζεται από το Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό (Γ.Ο.Κ.) και τις Υγειονομικές διατάξεις. Έτσι, πρέπει να τηρούνται κάποιες αποστάσεις από τα πέδιλα, από τις μεσοτοιχίες, από τις πηγές νερού, κλπ. Για την καλή λειτουργία και συντήρηση των βόθρων είναι απαραίτητο να εξασφαλίζεται η δυνατότητα ελέγχου, να υπάρχουν οι απαιτούμενες ρύσεις στις οριζόντιες σωληνώσεις και να γίνεται πλήρης εκμετάλλευση του βάρους τους.

Εκτός από το σύστημα των βόθρων, η αποχέτευση μιας οικοδομής μπορεί να οδηγηθεί και σε άλλα συστήματα, όπως π.χ. σε βιολογικό καθαρισμό διαφόρων τύπων ή σε σύστημα απορροφητικών λεκανών σε συνδυασμό με αειθαλή φυτά. Στις περιπτώσεις αυτές απαιτείται μελέτη που θα καθορίσει τη θέση του συστήματος και το μέγεθος της εκσκαφής.

4.2. Φέρων οργανισμός

Φέρων οργανισμός είναι το μέρος εκείνο της κατασκευής που έχει υπολογιστεί για να αντέχει να παραλάβει όλα τα φορτία της, δηλαδή τα βάρη όλων των στοιχείων που αποτελούν μια κατασκευή, ή βρίσκονται πάνω σ' αυτήν (π.χ. τοίχοι, έπιπλα, άνθρωποι, χιόνι κ.λ.π.) καθώς και τις δυνάμεις που είναι δυνατό να ασκηθούν πάνω της από διάφορες αιτίες (π.χ. από τον άνεμο, από σεισμό, από κάποια έκρηξη κ.λ.π.). Τα διάφορα στοιχεία που αποτελούν το φέροντα οργανισμό, ονομάζονται φέροντα στοιχεία και για τις συνηθισμένες κατασκευές, μπορούν να χωριστούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

1. **Οριζόντια φέροντα στοιχεία, δηλαδή πατώματα, στέγες, δώματα**
2. **Κατακόρυφα φέροντα στοιχεία, δηλαδή κολώνες, τοιχώματα**

Η επιλογή των υλικών και της μορφής των στοιχείων, από τα οποία θα κατασκευαστεί ο φέρων οργανισμός, πρέπει να γίνει από το μελετητή μηχανικό (ή μηχανικούς) και έχει καθοριστική σημασία, τόσο για το κόστος, όσο και για την εμφάνιση του κτιρίου (π.χ. δοκάρια και κολώνες που εξέχουν σε άσχετα σημεία των χώρων).

Στις περισσότερες περιπτώσεις σήμερα ο φέρων οργανισμός κατασκευάζεται ολόκληρος από οπλισμένο σκυρόδεμα

(μπετόν αρμέ), δηλαδή ένα υλικό που προέρχεται από την ανάμειξη τσιμέντου, χαλικιού, άμμου και νερού (σκυρόδεμα) και συνδυάζεται με σίδηρο (οπλισμός) για να παραλαμβάνει τα φορτία της κατασκευής. Κρίνουμε σκόπιμο λοιπόν να επιμείνουμε κάπως σ' αυτόν τον τρόπο κατασκευής, επισημαίνοντας ενδεικτικά ορισμένα σημεία από τα πολλά που πρέπει να προσέχονται. Αυτό το κάνουμε, όχι τόσο για να δώσουμε κάποιες «συνταγές», όσο για να τονίσουμε τη σοβαρότητα των προβλημάτων που αντιμετωπίζονται σ' αυτού του είδους τις κατασκευές.

Οι ποιότητες σκυροδέματος που χρησιμοποιούμε στις συνηθισμένες κατασκευές είναι το Β 160 και το Β 225. Το δεύτερο έχει μεγαλύτερη αντοχή από το πρώτο. **Η αντοχή καθορίζεται από την αναλογία των υλικών, από τα οποία φτιάχνεται το σκυρόδεμα, και από τη σωστή ανάμειξή τους.** Έτσι, αν σε σκυρόδεμα που φτιάχτηκε σωστά, προσθέσουμε νερό, πρέπει να ξέρουμε ότι μειώνουμε την αντοχή του. Αναφέρουμε το νερό, επειδή είναι η πιο συνηθισμένη κι εύκολη επέμβαση. Σε πολλές περιπτώσεις διαπιστώθηκε, ότι, προσθέτοντας παραπάνω νερό, η αντοχή του σκυροδέματος μειώθηκε μέχρι και στο μισό. Η σωστή ανάμειξη εξαρτάται από την ταχύτητα με την

οποία περιστρέφονται οι μπετονιέρες και από το χρόνο αναμειξέως.

Για να διατηρήσει ένα σκυρόδεμα, που φτιάχτηκε σωστά, την αντοχή του στην κατασκευή, πρέπει και να διαστρωθεί σωστά. Για τη **σωστή διάστρωση** έχει μεγάλη σημασία η θερμοκρασία του περιβάλλοντος, το καθάρισμα των ξυλότυπων και η σωστή συμπύκνωση. Για θερμοκρασίες κάτω από 5 βαθμούς, πρέπει να παίρνονται ειδικά μέτρα προστασίας του μίγματος. Σε περιόδους καύσωνα, η θερμοκρασία του μίγματος πρέπει οπωσδήποτε να είναι κάτω από 32 βαθμούς. Πριν από τη διάστρωση οι ξυλότυποι (καλούπια) πρέπει να καθαρίζονται προσεκτικά από προιόντα ή άχρηστα αντικείμενα (κομμάτια ξύλων, κουτιά τσιγάρων κ.λ.π.). Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται στους πάτους των κολωνών όπου πάντα πέφτουν τέτοια αντικείμενα. Επίσης πρέπει να βρέχονται, λίγο πριν από τη διάστρωση, γιατί αλλιώς απορροφούν νερό από το σκυρόδεμα. Το σκυρόδεμα κατά τη διάστρωση χρειάζεται απαραίτητα συμπύκνωση. Η συμπύκνωση για σκυροδέματα μικρών αντοχών (B 160), που έχουν μεγαλύτερη αναλογία, γίνεται με απλά μέσα (χτυπήματα με μπετόβεργες κ.λ.π.), ενώ για σκυροδέματα μεγαλύτερων αντοχών (B 225), που έχουν

νερό σε μικρότερη αναλογία, γίνεται μόνο με δονητές. Οι δονητές πρέπει να χρησιμοποιούνται σωστά, γιατί αλλιώς φέρνουν αντίθετα αποτελέσματα.

Μετά τη διάστρωση, ακολουθεί η **συντήρηση**. Αυτή είναι μια διαδικασία, που έχει σκοπό τη διατήρηση κατάλληλης υγρασίας και θερμοκρασίας στο σκυρόδεμα κατά τη διάρκεια της σκλήρυνσης. Επειδή μετά τη διάστρωση το νερό του σκυροδέματος μπορεί να μειωθεί (εξάτμιση, απορρόφηση από τους ξυλότυπους, κ.λ.π.) πρέπει να το βρέχουμε καλά, τόσο αυτό, όσο και τους ξυλότυπους. Επίσης, σε περιπτώσεις όπου έχουμε ιδιαίτερα χαμηλές ή ψηλές θερμοκρασίες, το σκυρόδεμα πρέπει να προστατεύεται μέχρι τη σκλήρυνσή του. Η συντήρηση διαρκεί 7-10 μέρες.

Για τους οπλισμούς, των οποίων η μορφή, η ποσότητα και η θέση καθορίζονται από τη στατική μελέτη, πρέπει να τονίσουμε, **οτι αν δεν τοποθετηθούν σωστά είναι σαν να μην υπάρχουν!!**

Οι ποιότητες σιδήρου που χρησιμοποιούμε συνήθως είναι ο ST I (στάλ-ένα), που είναι μπετόβεργες χωρίς νευρώσεις και ο ST III (σταλ τρία), που είναι μπετόβεργες με νευρώσεις. Κατά κανόνα, τον οικονομικότερο συνδυασμό μας δίνει το

σκυρόδεμα B 225 με οπλισμό ST III, εφόσον, εννοείται, υπάρχουν οι προϋποθέσεις για τη σωστή κατασκευή του B 225.

Τέλος, το **ξεκαλούπωμα** πρέπει να γίνεται μετά από καθορισμένο χρόνο και με σωστό τρόπο, γιατί αλλιώς μπορεί να προκληθούν βλάβες στο φέροντα οργανισμό.

ΞΕΚΑΛΟΥΠΩΜΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΡΑ ΣΚΥΡΟΔΕΤΗΣΗΣ

3 μέρες: πλαϊνά δοκαριών – υποστηλώματα – τοιχία

8 μέρες: πλάκες μικρών διαστάσεων

21 μέρες: πάτοι δοκαριών – πλάκες μεγάλων διαστάσεων

Όσα αναφέραμε πιο πάνω είναι μερικά από τα πολλά σημεία, που πρέπει να προσέχονται ιδιαίτερα. Πρέπει ακόμα να τονίσουμε, ότι, για σωστή κατασκευή του φέροντα οργανισμού, πέρα από την άρτια μελέτη, απαιτείται και σχολαστική επίβλεψη από το μηχανικό.

Κρίνουμε σκόπιμο να αναφέρουμε εδώ μερικά στοιχεία για τις επιφάνειες από ανεπίχριστο σκυρόδεμα (είναι γνωστές και ως «εμφανές μπετόν»). Αυτές φτιάχνονται με κατάλληλη διαμόρφωση

45.

των ξυλότυπων. Στις συνηθισμένες κατασκευές, οι επιφάνειες των ξυλότυπων διαμορφώνονται με ξύλινες σανίδες. Όταν θέλουμε μια επιφάνεια να μείνει ανεπίχριστη, χρησιμοποιούμε συνήθως σανίδες ίδιου πλάτους, που τις τοποθετούμε όλες προς μια κατεύθυνση ή σύμφωνα με κάποιο σχέδιο. Οι σανίδες μπορεί να είναι απλάνιστες, οπότε εκτός από τις διαχωριστικές γραμμές μεταξύ τους, αποτυπώνονται και τα νερά του ξύλου, ή πλανισμένες, οπότε αποτυπώνονται μόνο οι διαχωριστικές γραμμές. Οι σανίδες που χρησιμοποιούνται συνήθως είναι πλάτους 8 ή 10 εκ. Υπάρχει ένα είδος βιομηχανοποιημένων σανίδων, πλάτους από 25 έως 50 εκατοστά, με επιφάνειες από κόντρα πλακέ, που έχει μεγαλύτερη αντοχή σε φθορά και συναρμολογείται ταχύτερα. Αυτές οι σανίδες χρησιμοποιούνται και για τη διαμόρφωση ανεπίχριστων επιφανειών, όχι τόσο σε σπίτια, όπου οι επιφάνειες είναι συνήθως μικρές, όσο σε βιομηχανικά κτίρια.

Το κόστος μιας επιφάνειας από ανεπίχριστο σκυρόδεμα με απλάνιστες σανίδες, είναι σήμερα ίσο με το κόστος του σοβά, ενώ με πλανισμένες σανίδες είναι μεγαλύτερο. Είναι αυτονόητο, ότι, αν ένας ξυλότυπος, που δεν προορίζεται για ανε-

πίχριστες επιφάνειες, φτιαχτεί με λίγη προσοχή, έστω και με σανίδες διαφορετικού πλάτους, αλλά χωρίς τη χρήση χαρτονιών ή τενεκέδων κ.λ.π., δίνει επιφάνεια ωραία στην εμφάνιση, που μπορεί να παραμείνει ανεπίχριστη. Κι αυτό βέβαια είναι σημαντική οικονομία.

Σημαντική επίσης οικονομία αλλά και σωστότερη κατασκευή προκύπτει από την πρόβλεψη αναμονών ή την ενσωμάτωση στο μπετόν κατασκευών που απαιτούνται για τις μηχανολογικές εγκαταστάσεις του κτιρίου. Τέτοιες είναι:

- η τοποθέτηση των χαλυβδοσωλήνων προστασίας των ηλεκτρικών καλωδίων
- η πρόβλεψη κατάλληλων ανοιγμάτων για να περάσει η καμινάδα της κεντρικής θέρμανσης
- η εξασφάλιση αναμονών για τις σωληνώσεις ύδρευσης, αποχέτευσης, απορροής των νερών της βροχής.

Αν δε γίνουν αυτά τα πολύ απλά, εμφανίζονται τα πασιγνωστα «μερεμέτια» που ανεβάζουν το κόστος και υποβιβάζουν την ποιότητα της κατασκευής, μια και πολλές φορές η τέλεια αποκατάσταση της αρχικής εμφάνισης είναι αδύνατη.

4.3. Τοίχοι πληρώσεως

Τοίχος πλήρωσης λέγεται κάθε τοίχος που δεν είναι στοιχείο του φέροντος οργανισμού. **Διαχωριστικοί** είναι οι τοίχοι πλήρωσης που χρησιμεύουν για να χωρίζουν διάφορους χώρους μεταξύ τους και **εξωτερικοί**, αυτοί που περιβάλλουν εξωτερικά την οικοδομή. Ο συνηθέστερος τρόπος κατασκευής των τοίχων είναι από διάτρητα τούβλα. Αλλά υπάρχουν και άλλα υλικά, λιγότερο συνηθισμένα, όπως π.χ. πλίνθοι από ελαφροσκυρόδεμα, πλίνθοι από γύψο, τσιμεντόλιθοι κ.α. Τα τούβλα που χρησιμοποιούνται περισσότερο, έχουν διαστάσεις $6 \times 9 \times 19$ εκατοστά με 6 οπές κατά μήκος. Τα τελευταία χρόνια κυκλοφορούν και τούβλα μεγαλύτερων διαστάσεων.

Ανάλογα με τον τρόπο που τοποθετούνται στο κτίσιμο προκύπτουν διάφορα είδη τοίχων που έχουν και αντίστοιχες ονομασίες.

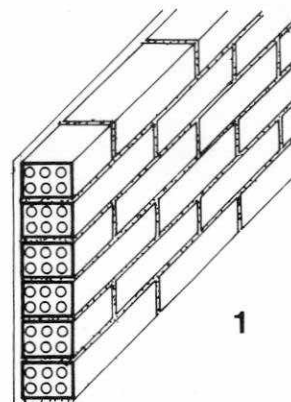
Στη συνέχεια, αναφέρονται τα συνηθέστερα είδη που κτίζονται με τούβλα διαστάσεων $6 \times 9 \times 19$.

1. **Δρομικοί:** Κτίζονται, βάζοντας το τούβλο να πατάει με την πλευρά 9×19 . Το πάχος του τοίχου, που προκύπτει, είναι 9 εκ.
2. **Ορθοδρομικοί:** Κτίζονται, βάζοντας το τούβλο να πατάει με την πλευρά $6 \times$

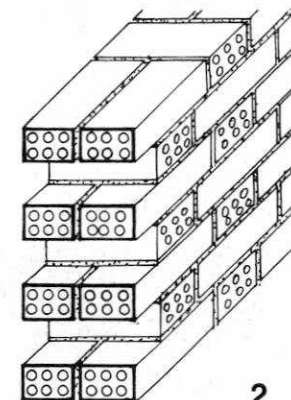
19. Το πάχος του τοίχου, που προκύπτει, είναι 6 εκ.

3. **Ψαθωτοί:** Κατασκευάζονται, κτίζοντας δύο ορθοδρομικούς τοίχους με ένα κενό 8 εκ. ανάμεσά τους. Αυτοί συνδέονται ανά αποστάσεις με τούβλα, που μπαίνουν κάθετα. Το πάχος του τοίχου που προκύπτει είναι 20 εκ.
4. **Μπατικοί:** Κτίζονται με κατάλληλη τοποθέτηση των τούβλων σταυρωτά, ώστε να προκύπτει τοίχος χωρίς κενό, πάχους 20 εκ.

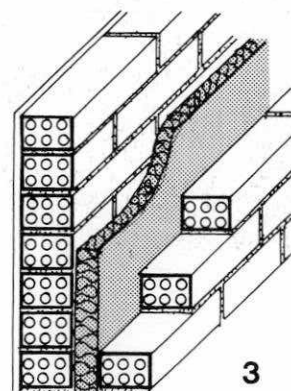
Οι διαχωριστικοί τοίχοι κατασκευάζονται δρομικοί. Οι εξωτερικοί τοίχοι, όταν δεν ήταν υποχρεωτική η θερμομόνωση, κατασκευάζονταν ψαθωτοί ή παλιότερα και μπατικοί. Σήμερα, συνήθως, κατασκευάζεται εξωτερικά ένας δρομικός τοίχος και εσωτερικά ένας ορθοδρομικός και ανάμεσά τους τοποθετείται το θερμομονωτικό υλικό. Με αυτόν τον τρόπο, το συνολικό πάχος του τοίχου καθορίζεται από το πάχος του μονωτικού, που προκύπτει από τη μελέτη θερμομόνωσης. Έτσι, στις πιο συνηθισμένες περιπτώσεις το πάχος των εξωτερικών τοίχων είναι 25-30 εκ. Στις θέσεις που υπάρχουν παράθυρα ή πόρτες συρόμενες μέσα στον τοίχο, αφήνεται κενό, οπότε το πάχος μεγαλώνει ανάλογα.

1

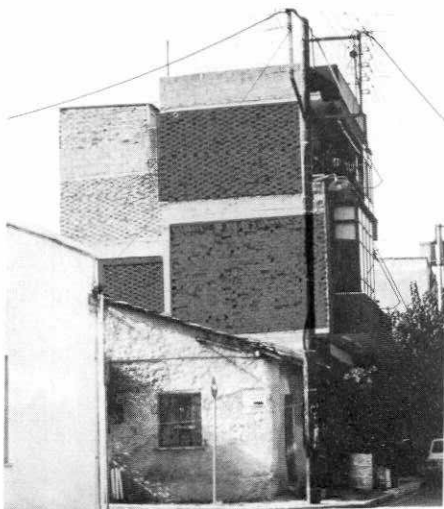

2

3

- 1 δρομικός
- 2 μπατικός
- 3 διπλός δρομικός με μόνωση

47.

48.

Η αντοχή και η εμφάνιση των τελειωμένων τοίχων της οικοδομής, εξαρτάται από το καλό κτίσιμο των τούβλων. Τονίζουμε ότι οι ατέλειες και οι κακοτεχνίες στο κτίσιμο των τούβλων δε διορθώνονται με τους σοβάδες. Γι αυτό πρέπει να δίνουμε μεγάλη προσοχή στη σωστή κατασκευή τους, που σημαίνει:

1ο. Καλά υλικά, δηλαδή λάσπη καλοδουλεμένη, με σωστή περιεκτικότητα σε ασβέστη και τσιμέντο, και τούβλο γερό, χωρίς σκασίματα, με καθαρό ήχο και απαλλαγμένο από ξένες ουσίες.

2ο. Καλό κτίσιμο, δηλαδή, καλό βρέξιμο των τούβλων πριν από τη χρήση, τοίχοι απόλυτα κατακόρυφοι, επιφάνειες επίπεδες, λαμπάδες κατακόρυφοι, αρμοί οριζόντιοι, κατακόρυφοι αρμοί, που σταυρώνουν σε κάθε σειρά, καλό σφήνωμα στο πάνω μέρος (στο δοκάρι ή στην πλάκα) και πολύ καλό κόλλημα στις κολώνες. Επίσης, κανένας τοίχος δεν πρέπει να τελειώνει την ίδια μέρα που άρχισε, αλλά την επόμενη.

Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται στους τοίχους που κτίζονται ανάμεσα σε δύο υποστηλώματα, αλλά σταματούν σε κάποια απόσταση από το δοκάρι. Αυτοί οι

τοίχοι δεν πρέπει να κολλάνε στα υποστηλώματα, γιατί σε περίπτωση σεισμού μπορεί να γίνουν αιτία να σπάσουν αυτά τα υποστηλώματα. Για το κενό που αφήνεται και για τον τρόπο που καλύπτεται αυτό, ο μηχανικός, στην κάθε περίπτωση θα υποδείξει την κατάλληλη λύση.

4.4. Εργασίες που πρέπει να γίνουν πριν από τα επιχρίσματα

Δίκτυο ύδρευσης

Οι σωλήνες που χρησιμοποιούνται στο δίκτυο ύδρευσης είναι συνήθως σιδηροσωλήνες γαλβανισμένοι ή χαλκοσωλήνες σε τυποποιημένα μεγέθη με αντίστοιχα ορειχάλκινα εξαρτήματα. Το πάχος στο τοίχωμα του τυποποιημένου γαλβανισμένου σιδηροσωλήνα ποικίλει, ανάλογα με τον τύπο του (**ελαφρύς, μέσος, βαρύς, υπέρβαρος**)

Κάθε τύπος έχει διαφορετικό χρώμα ετικέτας. Θα πρέπει να χρησιμοποιούνται σωλήνες τουλάχιστον «βαρέως» τύπου (ετικέτα κόκκινη) που επιβάλλεται να βάφονται με αντιδιαβρωτικό υλικό πριν τοποθετηθούν.

Τα ενώματα και οι συνδέσεις των σωλήνων πρέπει να γίνονται πάντα με ειδικά εξαρτήματα και όχι με κολλήσεις, ιδιαίτερα στα τμήματα των σωλήνων που «θάβονται» στο δάπεδο. Στα τμήματα αυτά, είναι σωστό να περιβάλλονται με πτυχωτό χαρτόνι (τύπου KRAFT) ώστε να αφήνεται το αναγκαίο διάκενο για τις συστολοδιαστολές. Το ίδιο ισχύει και για τα τμήματα του σωλήνα που τρυπούν το μπετόν. Είναι δουλειά που χρειάζεται μικρή δαπάνη όταν γίνεται από την αρχή και που, αν δε γίνει, θα ακολουθήσει ενδεχόμενα ζημιά

πολυδάπανη.

Οι σωλήνες δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να έρχονται σε επαφή με υλικά που τους διαβρώνουν, όπως γύψος, ασβέστης κ.λ.π.

Στην κεντρική παροχή ύδρευσης προς κάθε χώρο λουτρού, W.C. ή κουζίνας, αλλά και σε κάθε υποδοχέα, καλό είναι να υπάρχουν βάνες και διακόπτες, ώστε να απομονώνονται τελείως, σε περίπτωση βλάβης.

Μετά την κατασκευή του, το δίκτυο διανομής νερού πρέπει να δοκιμάζεται σε πίεση 10 ατμοσφαιρών, προτού καλυφθεί και για έξι τουλάχιστον ώρες. Έτσι μπορούν να διαπιστωθούν πιθανές διαρροές και να αποκατασταθεί το δίκτυο. Για την άμεση διαπίστωση και επισκευή τυχόν τρυπημάτων από άλλα συνεργεία το δίκτυο νερού επιβάλλεται να παραμένει γεμάτο και υπό πίεση σε όλη τη διάρκεια της κατασκευής του έργου.

Ταυτόχρονα με το δίκτυο ύδρευσης και πριν τους σοβάδες κατασκευάζεται και το δίκτυο διανομής-ζεστού νερού. Από ηλεκτρικούς ή ηλιακούς θερμοσίφωνες το νερό μεταφέρεται στους υδραυλικούς υποδοχείς, με δίκτυο σωληνώσεων από γαλβανισμένους σιδηροσωλήνες ή χαλκοσωλήνες.

Μόλις τελειώσει το χτίσιμο των τοίχων αρχίζει η κατασκευή διαφόρων εργασιών, που θα ολοκληρωθούν σε επόμενα στάδια αλλά είναι συσχετισμένες με τους σοβάδες και χρειάζεται να γίνουν πριν από αυτούς. Αυτές οι εργασίες είναι.

- α. Η τοποθέτηση των πλαισίων (κάσες) των κουφωμάτων και των εντοιχισμένων ντουλαπιών.** Οι κάσες προσδιορίζουν την τελική επιφάνεια των σοβάδων. Οι κάσες των εντοιχισμένων ντουλαπιών τοποθετούνται σ' αυτό το στάδιο γιατί με τους σοβάδες πρέπει να καλυφθούν τα στηρίγματά τους στους τοίχους. Περισσότερες λεπτομέρειες αναφέρονται στο κεφάλαιο των ξυλουργικών.
- β. Η τοποθέτηση των χωνευτών σωληνώσεων των δικτύων ύδρευσης, αποχέτευσης, ηλεκτρικού,** που θα περιγράψουμε εδώ.

Δίκτυο αποχέτευσης

Οι σωλήνες που χρησιμοποιούνται στο δίκτυο αποχέτευσης είναι μολυβδοσωλήνες – μολυβδοχετοί πάχους τουλάχιστον 3 χλστ., κυρίως για τα οριζόντια χωνευτά τμήματα του δικτύου και για τον εξαερισμό των σιφωνιών και λεκανών, και πλαστικοί ή χυτοσιδερένιοι σωλήνες για τις κατακόρυφες στήλες αποχέτευσης του δικτύου. Στα οριζόντια τμήματα μέσα στο χώμα μπορεί να χρησιμοποιηθούν πλαστικοί σωλήνες ή πηλοσωλήνες. Οι πλαστικοί σωλήνες κατακόρυφοι ή οριζόντιοι θα πρέπει να είναι τουλάχιστον 6 ΑΤ.

Το οριζόντιο δίκτυο σωληνώσεων ελέγχεται, από φρεάτια αποχέτευσης σε κατάλληλες θέσεις (οπωσδήποτε πρέπει να υπάρχουν φρεάτια στα σημεία κατάληξης των κατακόρυφων στηλών και σε κάθε αλλαγή κατεύθυνσης του δικτύου). Όλα τα τμήματα του οριζόντιου δικτύου χρειάζεται να έχουν κλίση μεγαλύτερη από 1,5%.

Οι κατακόρυφες στήλες αποχέτευσης προεκτείνονται δύο μέτρα πάνω από το ψηλότερο σημείο του δώματος, με την ίδια διάμετρο. Παράλληλα με αυτές τοποθετούνται οι γαλβανισμένοι σιδηροσωλήνες εξαερισμού, στους οποίους καταλήγουν οι σωλήνες εξαερισμού των λεκανών και των σιφωνιών. Τα σιφώνια δαπέδου εί-

ναι από μολύβι 3 χλστ, με διαστάσεις 22 x 14 x 11 τουλάχιστον και ύψος βυθίσματος το λιγότερο 5 εκατ. Θα ήταν σκόπιμο και τα μολύβια να βάζονται με αντισκωριακό μίγμα πριν τοποθετηθούν για να προφυλαχτούν από το τσιμέντο.

Δίκτυο παροχής ηλεκτρικού ρεύματος

Συνήθως οι ηλεκτρολογικοί σωλήνες χωνεύονται στα τούβλα, οπότε είναι πλαστικοί (λείοι ή ελικοειδείς), τυποποιημένων μεγεθών. Σε χώρους με υγρασία και εφόσον απαιτηθεί μηχανική προστασία των ορατών ηλεκτρολογικών γραμμών (συνήθως από καλώδια ΝΥΜ ή ΝΥΥ) τοποθετούνται χαλυβδοσωλήνες τυποποιημένων επίσης μεγεθών. Τα κουτιά διακλαδώσεων είναι κι αυτά πλαστικά ή χαλύβδινα ανάλογα με τις σωληνώσεις. Το ίδιο ισχύει και για τα υπόλοιπα εξαρτήματα (ταύ, καλύμματα κουτιών, καμπύλες, τσιμπούκι, γωνιές, διακλαδωτήρες κ.λ.π.).

Η ποιότητα της ηλεκτρολογικής εγκατάστασης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τρόπο που τοποθετούνται οι σωληνώσεις. Οι διαδρομές των σωληνώσεων θα πρέπει να είναι οι ελάχιστες δυνατές οριζόντιες ή κατακόρυφες. Στα σημεία καμπής θα πρέπει να υπάρχουν γωνιές και καμπύλες ώστε να μην πατιέται ο πλαστι-

κός σωλήνας, οπότε στενεύει η διάμετρος ή να μη σπάει η παράπλευρη επιφάνεια, οπότε χάνεται η προστασία των αγωγών από την υγρασία.

Σε όλα τα δίκτυα εγκαταστάσεων που περιγράψαμε παραπάνω πρέπει να εφαρμόζονται οι κανονισμοί και να γίνεται επιμελημένη κατασκευή, ιδιαίτερα γιατί μεγάλα τμήματα των δικτύων καλύπτονται από τα δάπεδα ή/και τους σοβάδες και είναι δύσκολες οι επισκευές.

Δίκτυο απορροής των νερών της βροχής

Αποτελείται από ένα σύστημα υδρορροών που μπορεί να είναι ορθογωνικής διατομής πλαστικές ή από γαλβανισμένη λαμαρίνα ή κυκλικής διατομής από σιδηροσωλήνες γαλβανισμένους ή σωλήνες πλαστικούς. Για λόγους εύκολης επέμβασης κι ελέγχου, είναι προτιμότερο οι υδρορρόες να μη χωνεύονται μέσα στο μετόν. Η επιλογή των θέσεων των υδρορροών θα πρέπει, εκτός από το δώμα (ταράτσα), να εξασφαλίζει και την απορροή των νερών από τα μπαλκόνια και τις βεράντες της οικοδομής.

Στον υπαίθριο χώρο καλό είναι να εξασφαλίζεται φυσική απορροή γιατί η χρήση βοθρίσκων και αντλιών δημιουργεί πρόσθετα προβλήματα.

4.5. Στέγες και δώματα

Πριν περιγράψουμε τις εργασίες που γίνονται μέσα σε μια οικοδομή μετά την τοιχοποιία, θα μιλήσουμε για τη λεγόμενη «επικάλυψη» της, δηλαδή την κατασκευή του δώματος (ταράτσας) ή, σε άλλες περιπτώσεις, της στέγης. Η κατασκευή αυτή έχει **τριπλή λειτουργία**:

- εξασφαλίζει τη θερμική μόνωση του κτιρίου με τη χρησιμοποίηση κατάλληλων θερμομονωτικών υλικών,
- διαμορφώνει τις απαραίτητες κλίσεις (ρύσεις), που οδηγούν τα νερά της βροχής στις υδρορρόδες και στεγανοποιεί το κτίριο, το προστατεύει από την υγρασία και
- χαρακτηρίζει την τελική μορφή του κτιρίου

Η επικάλυψη χρειάζεται λοιπόν ιδιαίτερη προσοχή γιατί είναι το πιο εκτεθειμένο στις καιρικές συνθήκες τμήμα του κτιρίου. Έτσι, πρέπει να κατασκευάζεται από υλικά που αντέχουν σε εναλλαγές της θερμοκρασίας και να διαμορφώνονται αρμοί που μπορούν να παραλάβουν τις συστολές και διαστολές της κατασκευής.

Συχνά η θερμομόνωση της ταράτσας (καθώς και των τοίχων) παραλείπεται για να γίνει «οικονομία». Η αντίληψη αυτή εί-

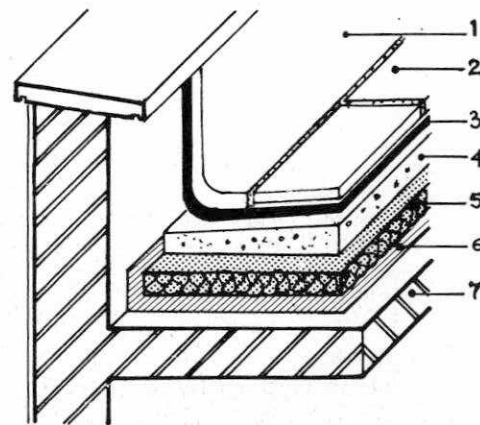
ναι λαθεμένη. Γιατί το κόστος της μόνωσης είναι πολύ μικρό σε σχέση με το συνολικό κόστος της κατασκευής και πληρώνεται πολλαπλάσια με τις αυξημένες ανάγκες για θέρμανση, που έχει μια κατασκευή χωρίς τέτοια εξασφάλιση.

Δώματα (ταράτσες)

Στα δώματα η **θερμομόνωση** εξασφαλίζεται με διάφορα υλικά (κίσηρη, περλίτη, κίσηρομπετόν, περλιτομπετόν, υαλοβάμβακα, πολυστερίνη, κλπ). Καθένα από αυτά έχει διαφορετικές ιδιότητες και θερμομονωτικά αποτελέσματα. Η θερμομόνωση **δεν** τοποθετείται απευθείας πάνω στην πλάκα του μπετόν. Αφού καθαριστεί καλά η πλάκα αλείφεται με δύο χέρια ασφαλτικού γαλακτώματος (**φράγμα υδρατμών**).

Πάνω από τη θερμομόνωση τοποθετείται **ελαφροσκυρόδεμα** (ελαφρομπετόν) με μεταβλητό πάχος, που εξασφαλίζει τις κατάλληλες ρύσεις προς τις υδρορρόδες. Στη συνέχεια τοποθετούνται τα υλικά εκείνα που εξασφαλίζουν τη **στεγάνωση**. Τα πιο συνηθισμένα απ' αυτά είναι τα ασφαλτόπανα ή υαλούφασματα, που συγκολλούνται με ασφαλτικά.

Αν η ταράτσα πρόκειται να είναι βαθιά χρειάζεται κάποια πλακόστρωση ή κατα-

1 Λούκι, 2 πλάκες, 3 στεγάνωση, 4 ελαφροσκυρόδεμα κλίσεων, 5 θερμομόνωση, 6 φράγμα υδρατμών, 7 πλάκα μπετόν αρμέ.

σκευή μωσαϊκού, ώστε να προστατεύεται η μόνωση. Απαραίτητοι σε τέτοιες περιπτώσεις είναι οι αρμοί εργασίας. Ακόμη χρειάζεται προσοχή, ώστε οι τελικές ρύσεις (κλίσεις) να μην είναι μικρότερες από 1,5%, για να φεύγουν τα νερά.

Στέγες

Χαρακτηριστικό των στεγών είναι οι μεγάλες κλίσεις, που μπορούν να γίνουν με έναν από τους παρακάτω τρόπους:

1. Με ξύλινο ή σιδερένιο σκελετό (δοκάρια ή ζευκτά) στηριγμένο σε φέροντες τοίχους ή δοκάρια. Η ξύλινη στέγη με ζευκτά (ψαλίδια), στηριγμένα πάνω σε πέτρινους τοίχους είναι η παραδοσιακή κατασκευή στέγας, που συναντάμε στα παλιά σπίτια της ηπειρωτικής Ελλάδας και πολλών νησιών.
2. Με πλάκες από μπετόν αρμέ, που έχουν οι ίδιες τις επιθυμητές κλίσεις.
3. Με πλάκες από μπετόν αρμέ οριζόντιες, πάνω στις οποίες γίνεται μια πρόσθετη κατασκευή για να σχηματιστούν οι κλίσεις. Αυτή η πρόσθετη κατασκευή μπορεί να είναι είτε κάποιος σκελετός ξύλινος ή μεταλλικός, είτε τοιχάκια από τούβλα σε διαφορετικά ύψη, που πάνω τους

τοποθετούνται ξύλινα ή σιδερένια δοκάρια.

Είναι φανερό ότι στην τελευταία περίπτωση η στέγη εξυπηρετεί μόνο απαιτήσεις εξωτερικής εμφάνισης. Οι κλίσεις δεν εμφανίζονται καθόλου από μέσα κι έτσι δεν μπορεί κανείς να τις εκμεταλλευτεί, για να δώσει κάποιο διαφορετικό χαρακτήρα στον εσωτερικό χώρο.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό στοιχείο των στεγών είναι το υλικό που χρησιμοποιείται για την επικάλυψή τους. Στα παραδοσιακά σπίτια του τόπου μας έχουν χρησιμοποιηθεί τα βυζαντινά κεραμίδια (λούκια) και οι φυσικές πλάκες (π.χ. Πηλίου). Σήμερα υπάρχουν κι άλλα υλικά, όπως κεραμίδια διάφορων τύπων, κυματοειδή φύλλα από αμιαντοσιμέντο, λαμαρίνα ή αλουμίνιο, κλπ. με διαφορετική εμφάνιση, χαρακτηριστικά και περιορισμούς το καθένα. Μπορεί το υλικό επικάλυψης να φτάνει ως την άκρη της στέγης και να προεξέχει (όπως στις παραδοσιακές κατασκευές) ή να περιορίζεται από κάποιο περιμετρικό δοκάρι μπετόν, οπότε λέμε ότι η στέγη είναι εγκιβωτισμένη.

Όταν η στέγη έχει κατασκευαστεί από πλάκα μπετόν, τόσο η θερμομόνωση όσο και το υλικό επικάλυψης τοποθετούνται πάνω στην πλάκα. Αν όμως οι κλίσεις

έχουν διαμορφωθεί με σκελετό ξύλινο ή σιδερένιο, τότε χρειάζεται να μπουν πρώτα ξύλινα ή σιδερένια δοκάρια ανά αποστάσεις. Πάνω σ' αυτά στερεώνονται τα κυματοειδή φύλλα ή τα γαλλικά κεραμίδια, (αν αυτά είναι το υλικό επικάλυψης) ή ξύλινες σανίδες σε επαφή μεταξύ τους (δηλ. πέτσωμα). Το πέτσωμα είναι απαραίτητο όταν το υλικό επικάλυψης είναι φυσικές πλάκες ή βυζαντινά κεραμίδια. Τα βυζαντινά κεραμίδια πρέπει να γίνονται «κολυπητά», που σημαίνει ότι στο πέτσωμα στρώνεται λάσπη και τα κεραμίδια τοποθετούνται μέσα σ' αυτή, έτσι ώστε να περιβάλλονται από παντού με λάσπη. Μόνο με μια τέτοια δουλειά, και μάλιστα προσεκτική, μπορούμε να είμαστε βέβαιοι ότι δε θα ξεκολλήσουν από τον αέρα και ότι θα εξασφαλιστεί η στεγανότητα της στέγης.

Η κλίση της στέγης καθορίζει η ίδια τον τρόπο απορροής των νερών της βρο-

χής, χωρίς να χρειάζεται πρόσθετη κατασκευή για τις ρύσεις, όπως στα δώματα. Εδώ τα νερά της βροχής μπορούν να φεύγουν με δύο τρόπους:

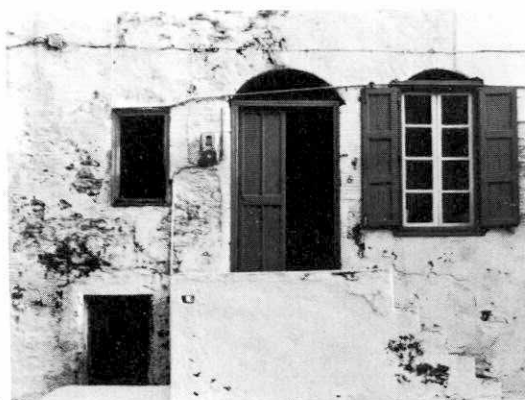
είτε **ελεύθερα**, από τα χαμηλότερα σημεία της στέγης, οπότε τα υλικά επικάλυψης πρέπει να προεξέχουν (5-10 εκ.), ώστε τα νερά να μη «γλείφουν» τους τοίχους
είτε να οδηγούνται στο έδαφος με **υδρορρόες** κατακόρυφες μόνο, αν η στέγη είναι εγκιβωτισμένη, ή οριζόντιες και κατακόρυφες σε αντίθετη περίπτωση.

Ευαίσθητα σημεία, που χρειάζονται προσοχή, είναι τα σημεία συνάντησης δύο κεκλιμένων επιπέδων, τα σημεία όπου η στέγη συναντάει διπλανά κτίσματα, καθώς και τα σημεία όπου συγκεντρώνονται τα νερά της βροχής, ιδιαίτερα όταν δεν έχουμε ελεύθερη απορροή.

4.6. Επιχρίσματα

51. επεξεργασία στο σοβά

52.

Με τα επιχρίσματα (δηλ. σοβάδες) διαμορφώνονται οι τελικές ορατές επιφάνειες των τοίχων και των οροφών (όταν δεν είναι εμφανές το μπετόν). Πρέπει να τονιστεί από την αρχή, ότι η μορφή αυτής της τελικής επιφάνειας (αν δηλαδή είναι επίπεδη, κατακόρυφη, κλπ) καθορίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό από το κτίσιμο των τοίχων.

Με τα επιχρίσματα υπάρχει η δυνατότητα να καλυφθούν μόνο μικροελαττώματα των τοίχων και του σκελετού, γι αυτό δεν πρέπει να υπάρχει ανοχή για κακοτεχνίες στις εργασίες αυτές.

Το υλικό που χρησιμοποιούμε για τα επιχρίσματα (λάσπη), αλλά και για άλλες εργασίες στην οικοδομή (π.χ. χτίσιμο τούβλων) λέγεται κονίασμα. Αποτελείται από άμμο, νερό και άλλα υλικά, που του δίνουν την ιδιότητα να πήξει (π.χ. τσιμέντο). Από τα υλικά αυτά παίρνει κάθε φορά ιδιαίτερες ονομασίες, όπως ασβεστοκονίαμα (με ασβέστη), ασβεστοτσιμεντοκονίαμα (με ασβέστη και τσιμέντο) κλπ.

Τα επιχρίσματα γίνονται συνήθως σε τρεις στρώσεις, με διαφορετική σύνθεση κονιάματος και τεχνική κατασκευής:

Η πρώτη στρώση λέγεται «**πεταχτό**». Χρησιμεύει για να δημιουργηθεί ανώμαλη επιφάνεια πάνω στην οποία θα κολλήσει η

δεύτερη στρώση. Το υλικό που χρησιμοποιείται είναι ασβεστοτσιμεντοκονίαμα με μικρή περιεκτικότητα σε ασβέστη, Πριν γίνει το πεταχτό, οι επιφάνειες πρέπει να βρέχονται, για να μην απορροφήσουν το νερό του κονιάματος.

Ο μάστορας τινάζει (πετάει) τη λάσπη με δύναμη πάνω στην επιφάνεια, για να κολλήσει καλά και καλύπτει όλη την επιφάνεια και όχι μόνο μερικές περιοχές της (όπως, δυστυχώς, συχνά γίνεται), γιατί όλη η αντοχή του σοβά, εξαρτάται από το πόσο καλά θα κολλήσει το πεταχτό.

Η δεύτερη στρώση λέγεται «**λάσπωμα**» και γίνεται μόλις πήξει η πρώτη. Η στρώση αυτή καθορίζει την τελική επιφάνεια των σοβάδων, γιατί η τρίτη στρώση που θα ακολουθήσει έχει πάχος λίγων χιλιοστών και δεν μπορεί να αλλάξει σχεδόν τίποτα από ό,τι έχει γίνει. Γι αυτό το λάσπωμα πρέπει να γίνεται με μεγάλη προσοχή. Το υλικό, που χρησιμοποιείται για το λάσπωμα είναι ασβεστοτσιμεντοκονίαμα, αλλά με λιγότερο τσιμέντο απ' ότι στο πεταχτό. Το πάχος στις κατακόρυφες επιφάνειες πρέπει να είναι το πολύ 1,5 εκ., ενώ στις οριζόντιες (ταβάνια) λιγότερο από 1 εκ. Οι επιφάνειες πρέπει καί πάλι να βρέχονται καλά, όπως και στην πρώτη στρώση.

Το «λάσπωμα» γίνεται με την παρακάτω διαδικασία:

α) Κατασκευάζονται τάκοι. Με ράμματα και νήματα της στάθμης και με βάση τις κάσες των κουφωμάτων, που προσδιορίζουν την τελική επιφάνεια του επιχρίσματος, τοποθετείται λίγη λάσπη σε διάφορα σημεία. Έτσι σχηματίζονται οριζόντιες και κατακόρυφες σειρές, που απέχουν μεταξύ τους το πολύ 1,0 μ και καθορίζουν την τελική επιφάνεια του σοβά σε διάφορα σημεία του τοίχου.

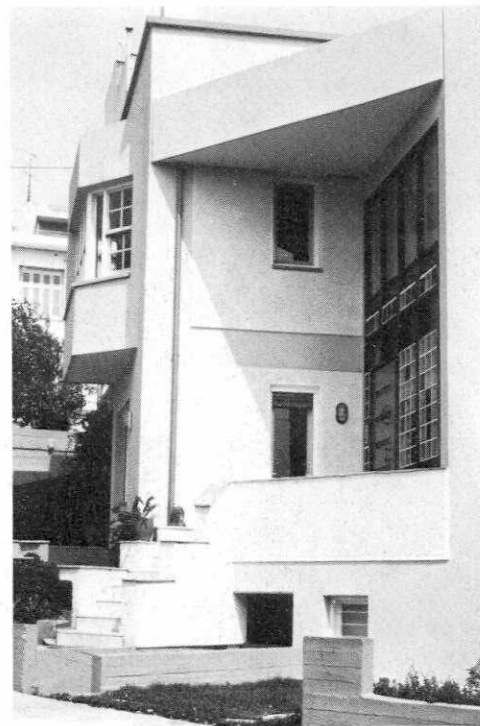
β) Κατασκευάζονται οδηγοί. Μόλις πήξουν οι τάκοι κατασκευάζονται με το κονίαμα κατακόρυφες λωρίδες, που ενώνουν μεταξύ τους τους τάκους της κάθε κατακόρυφης σειράς. Οι λωρίδες αυτές λέγονται οδηγοί και διαμορφώνονται με τη βοήθεια ενός πήχης, που σύρεται έτσι, ώστε να ακουμπά πάνω στους τάκους. Στις οριζόντιες επιφάνειες οι οδηγοί είναι απαραίτητοι μόνο αν οι γραμμές συνάντησης τοίχου – ταβανιού πρόκειται να μείνουν ορατές.

γ) Διαστρώνεται το κονίαμα στην υπόλοιπη επιφάνεια. Μετά την πήξη των οδηγών, συμπληρώνεται με κονίαμα όλη η επιφάνεια και διαμορφώνεται με τη βοήθεια ενός πήχης, που σύρεται έτσι, ώστε να ακουμπά πάνω στους οδηγούς. Η διά-

στρωση με τον πήχη είναι τελείως απαραίτητη στις οριζόντιες επιφάνειες, γιατί διαφορετικά μένουν βαθουλώματα και προεξοχές που φαίνονται.

Η τρίτη στρώση μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους, ανάλογα με το είδος της τελικής επιφάνειας, που θέλει κανείς να πετύχει. Το υλικό γι αυτή τη στρώση είναι ασβεστοκονίασμα, με λίγο τσιμέντο για τα εσωτερικά επιχρίσματα και αρκετό για τα εξωτερικά. Γίνεται μόλις πήξει το λάσπωμα και πρέπει πάλι η επιφάνεια να είναι καλά βρεγμένη. Το πάχος αυτής της στρώσης είναι ανάλογο με το είδος της.

Το πιο συνηθισμένο, θα' λεγε κανείς καθιερωμένο, είδος είναι το «**ψιλό**» ή **μάρμαρο**, που έχει πάχος το πολύ 5 χιλ. και περιέχει, αντί για άμμο, μαρμαρόσκονη. Αυτό δίνει μια τελική επιφάνεια λεία και όμοια σχεδόν με αυτήν που έχει διαμορφωθεί με το λάσπωμα. Ένα άλλο είδος είναι το «**πεταχτό**» ή «**θυμαράκι**», που δίνει μια επιφάνεια αδρή, με διαφορετικές σκιές ανάλογα με το φωτισμό της. Το πεταχτό γίνεται περίπου όπως και η πρώτη στρώση. Παλιότερα ήταν πολύ συνηθισμένο στις εξωτερικές όψεις το λεγόμενο «**αρτιφισιέλ**», όπου το χρώμα του τοίχου δινόταν με τη χρησιμοποίηση μαρμαρόσκονης από χρωματιστά μάρμαρα ή με

χρήση τριφτού και πεταχτού σοβά

54.

ανεπίχριστη τοιχοποιία

την προσθήκη μεταλλικών χρωμάτων. Η τελευταία αυτή στρώση μπορεί να πελεκηθεί, αν είναι επιθυμητό και με αυτή τη μορφή είναι ίσως πιο γνωστό το αρτιφισιέλ. Το πελέκημα πρέπει να είναι ομοιόμορφο, γι αυτό είναι προτιμότερο να γίνεται, σε κάθε ξεχωριστή επιφάνεια, από τον ίδιο τεχνίτη.

Τελευταία, για την κατασκευή των διαφόρων στρώσεων, χρησιμοποιούν μηχανικό εκτοξευτήρα. Η χρήση του μηχανήματος απαιτεί ιδιαίτερη εξειδίκευση του χειριστή, για να έχουμε οικονομικότερη εργασία και καλύτερα αποτελέσματα από ό,τι με την παραδοσιακή μέθοδο.

Σχετικά με την ποιότητα των σοβάδων, πρέπει ο ασβέστης που χρησιμοποιείται να είναι καλά σβησμένος, γιατί αλλιώς παρουσιάζονται σκασίματα, και η άμμος να είναι από λατομείο ή ποταμίσις και οπωσδήποτε να μην περιέχει χώμα. Η θαλάσσια άμμος δεν πρέπει να χρησιμοποιείται, γιατί τα άλατα που περιέχει δημιουργούν λεκέδες. Τα ξύλινα ή σιδερένια στοιχεία, που στηρίζονται στους τοίχους και έρχονται σε επαφή με τους σοβάδες, πρέπει να μονώνονται, για να μη δημιουργήσουν αργότερα σκασίματα. Ακόμη, ιδιαίτερη προσοχή και έλεγχος πρέπει να γίνεται

στα παρακάτω σημεία, και μάλιστα στη φάση του λασπώματος και όχι στην τελική:

- α) Οι επιφάνειες πρέπει να είναι επίπεδες.
- β) Στις γωνίες όπου συναντώνται δύο τοίχοι ή τοίχος και οροφή οι γραμμές πρέπει να είναι ευθείες, γιατί αλλιώς θα παραμείνει μια αντιαισθητική κακοτεχνία.
- γ) Στο κάτω μέρος των τοίχων πρέπει η τελική επιφάνεια των σοβάδων να είναι επίπεδη, γιατί αλλιώς δε θα μπορούν να τοποθετηθούν τα σοβατεπιά, χωρίς να κάνουν σπασίματα.
- δ) Οι γωνιές των ανοιγμάτων πρέπει να γίνονται με οδηγούς, για να είναι απόλυτα ευθείες.

Μόλις τελειώσουν οι σοβάδες μπορούν να προχωρήσουν μια σειρά εργασίες, που σχετίζονται με τις ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις, με το δίκτυο κεντρικής θέρμανσης, με την εγκατάσταση του ανελκυστήρα.

Ηλεκτρολογική εγκατάσταση

Σ' αυτή τη φάση περνούν μέσα από τους πλαστικούς σωλήνες ή χαλυβδοσωλήνες, που περιγράψαμε νωρίτερα (βλ.σελ..) τα σύρματα (ηλεκτρικοί αγωγοί). Για να εξασφαλιστεί το πέρασμα των αγωγών χωρίς φθορά στη μόνωσή τους, παρεμβάλλονται κουτιά διακλάδωσης, όπου υπάρχουν καμπές στη διαδρομή των σωληνώσεων.

Σε μια προσεγμένη ηλεκτρολογική εγκατάσταση ξεκινούν από τον ηλεκτρικό πίνακα διανομής ανεξάρτητες γραμμές για τις πρίζες και για τα φώτα. Ακόμη ανεξάρτητες γραμμές τροφοδοτούν την ηλεκτρική κουζίνα, τον απορροφητήρα, τα πλυντήρια, τους θερμοσίφωνες, το σκουπιδοφάγο. Καλό είναι να υπάρχουν κι ορισμένες πρίζες ισχύος, με ανεξάρτητες γραμμές, για να εξυπηρετήσουν κάποια ειδική λειτουργία (π.χ.τοπικό κλιματισμό).

Οι πρίζες πρέπει να είναι σούκο ή τριπολικές (με αγωγό γείωσης). Αν το σπίτι θερμαίνεται με θερμοσυσσωρευτές, χρειάζεται ειδική πρόβλεψη γι αυτούς στον ηλεκτρικό πίνακα. Τέλος, ο ηλεκτρικός πίνακας διανομής πρέπει να είναι μεταλλικός, χωνευτός σε μια προσεγμένη κατασκευή και να έχει απαραίτητα προστατευτικό διακόπτη διαρροής προς τη γη, για λόγους ασφάλειας. Ο διακόπτης αυτός καλό είναι να δοκομάζεται πριν λειτουργήσει το σπίτι.

Μετα τους σοβάδες

Δίκτυο κεντρικής θέρμανσης

Όταν προβλέπεται κεντρική θέρμανση με λέβητα πετρελαίου και θερμαντικά σώματα (καλοριφέρ), που είναι και η πιο συνηθισμένη περίπτωση στις τρέχουσες κατασκευές, μετά τους σοβάδες κατασκευάζεται το δίκτυο των σωληνώσεων. Οι σωλήνες πρέπει να είναι μαύροι σιδηροσωλήνες με ραφή για διαμέτρους μέχρι 2 ίντσες και χαλυβδοσωλήνες χωρίς ραφή (τούμπο) για μεγαλύτερες διαμέτρους. Μεγαλύτερη εξασφάλιση υπάρχει όταν χρησιμοποιούνται σωλήνες βαρέως ή υπερβαρέως τύπου και όταν οι συνδέσεις και διακλαδώσεις γίνονται με ειδικά εξαρτήματα. Ακόμα, είναι καλό να βάφονται

πριν τοποθετηθούν τα κομμάτια των σωλήνων, που είναι δύσκολο να βαφτούν μετά.

Οι σωλήνες της κεντρικής θέρμανσης στερεώνονται στους τοίχους με ειδικά εξαρτήματα. Χρειάζεται προσοχή, όταν βγαίνουν από τα δάπεδα της κουζίνας ή του λουτρού, να περιτυλίγονται με μολυβδόφυλλο, μέχρι 5 εκ. από το δάπεδο, όταν εντοιχίζονται να καλύπτονται με πτυχωτό χαρτόνι (αφού μινιαριστούν), ώστε να υπάρχει περιθώριο για συστολές και διαστολές. Προβλήματα από συστολές και διαστολές εμφανίζονται στις σωληνώσεις που έχουν μεγάλο μήκος. Γι αυτό προβλέπονται συνήθως διατάξεις που περιορίζουν τις τάσεις πάνω στους σωλήνες. Τέτοιες διατάξεις είναι η διαμόρφωση του άξονα του σωλήνα σε «Ω» ή, για μικρότερες διαμέτρους, η μετατόπιση του άξονα του σωλήνα με κάμψη σε κατάλληλες θέσεις. Σε ένα προσεγμένο δίκτυο οι σωλήνες πρέπει να έχουν τέτοιες κλίσεις, ώστε να μη δημιουργούνται θύλακες αέρα.

Για να μειωθούν οι απώλειες θερμότητας – πράγμα πολύ σημαντικό με το σημερινό κόστος ενέργειας – πρέπει να μονώνονται οι σωληνώσεις που περνούν από μη θερμαινόμενους χώρους, εξωτερικά ή μέσα στο έδαφος (μέσα σε κανάλι μπε-

τόν). Το είδος της μόνωσης είναι διαφορετικό για κάθε περίπτωση. Οι διατομές των σωληνώσεων, όπως και όλα τα τεχνικά στοιχεία της εγκατάστασης (λέβητας, καυστήρας, κυκλοφορητές, καπνοδόχος, δοχείο δαστολής, σωλήνες ασφάλειας και πληρώσεως, θερμαντικά σώματα), προκύπτουν από υπολογισμούς, που είναι τμήμα της μηχανολογικής μελέτης.

Σε ότι αφορά στα θερμαντικά σώματα, οι απαιτήσεις της μηχανολογικής μελέτης για την απόδοση κάθε σώματος μπορούν να καλυφθούν από σώματα διαφόρων τύπων: κοινά χαλύβδινα τύπου AKAN ή RUNTAL (άβακες ή κονβέκτερ) ή σώματα αλουμινίου ή ακόμη και χυτοσιδηρά. Έτσι μπορεί να επιλεγεί κάθε φορά ο τύπος που ταιριάζει στα δεδομένα κάθε χώρου. Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται στα σημεία σύνδεσης των θερμαντικών σωμάτων με το δίκτυο. Εκεί μπορεί να εμφανιστεί το φαινόμενο της ηλεκτρόλυσης, όταν οι σωληνώσεις και τα σώματα είναι από διαφορετικά υλικά. Αυτό μπορεί να αποφευχθεί με την παρεμβολή ειδικών ορειχάλκινων εξαρτημάτων. Στα σώματα τοποθετείται διακόπτης στην προσαγωγή και στην επιστροφή, ώστε να μπορούν να απομονώνονται. Μετά την τοποθέτησή τους και τη δοκιμή τους αφαιρούνται πάλι, για να τοποθετηθούν οριστικά, αφού χρωματιστούν, μετά τις βαφές των τοίχων.

Ο γενικός οικοδομικός κανονισμός (Γ.Ο.Κ.) ορίζει με ειδικές διατάξεις το μέγεθος και τις απαιτήσεις για προσπέλαση και αερισμό των χώρων, όπου τοποθετούνται ο λέβητας (λεβητοστάσιο) και η δεξαμενή πετρελαίου (αποθήκη καυσίμων). Ο λέβητας πρέπει να τοποθετείται σε τσιμεντένια βάση ύψους περίπου 15 εκ. Επίσης πρέπει να τοποθετούνται βάνες σε όλους ανεξαιρέτα τους κλάδους του δικτύου. Η δεξαμενή καυσίμων θα πρέπει να έχει πάχος ελάσματος σύμφωνα με τον κανονισμό, να διαθέτει ανθρωποθυρίδα, σωλήνα εξαερισμού κ.λ.π. Καλό είναι να έχει τέτοια χωρητικότητα, ώστε να εξασφαλίζεται η κανονική λειτουργία της κεντρικής θέρμανσης τουλάχιστον για ένα δίμηνο το χειμώνα.

Εγκαταστάσεις ανελκυστήρα

Η ποιότητα των μηχανημάτων του ανελκυστήρα μπορεί να εκτιμηθεί μόνο από κάποιον ειδικό μηχανικό. Όμως κι ο ίδιος ο ένοικος ή αγοραστής μπορεί να εκτιμήσει μια σειρά χαρακτηριστικά του:

- αθόρυβος μηχανισμός
- ποιότητα κατασκευής καμπίνας
- φυσικός ή τεχνητός εξαερισμός της καμπίνας (που είναι απαραίτητος ιδιαίτερα σε περίπτωση εγκλωβισμού)

4.7. Επενδύσεις τοίχων

Συνήθως οι τοίχοι των λουτρών και των κουζινών και σπανιότερα οι εξωτερικοί τοίχοι ή τμήματά τους, επενδύονται με πλακίδια κεραμικά. Το μάρμαρο και άλλες φυσικές πλάκες χρησιμοποιούνται (λιγότερο συχνά) για επένδυση τοίχων, εσωτερικών ή εξωτερικών κι ακόμα το ξύλο ή το πανί χρησιμοποιούνται κι αυτά για επενδύσεις εσωτερικών τοίχων.

Για την τοποθέτηση των πλακιδίων υπάρχουν δύο τρόποι:

- α) Συγκόλληση με κονίασμα, οπότε λέγονται «κτιστά», και
- β) Συγκόλληση με λιθόκολλα, οπότε λέγονται «κολλητά».

Τα κολλητά πλακάκια τοποθετούνται αφού πρώτα οι τοίχοι σοβατιστούν. Η επιφάνεια του σοβά πρέπει να είναι απόλυτα επίπεδη, γιατί το πάχος της κόλλας είναι 2 έως 3 χιλιοστά και έτσι δεν υπάρχει δυνατότητα μικροδιορθώσεων όπως συμβαίνει με τα κτιστά. Το υλικό συγκόλλησης είναι λιθόκολλες.

Τα κτιστά πλακάκια τοποθετούνται κατευθείαν πάνω στον τοίχο, χωρίς να προηγηθεί σοβάτισμα. Στην αρχή, με ράμματα και νήματα της στάθμης τοποθετούνται οριζόντιες και κατακόρυφες λωρίδες από πλακάκια, που καθορίζουν την τελική επιφάνεια και χρησιμεύουν σαν οδηγοί για την τοποθέτηση των υπόλοιπων πλακι-

δίων. Η δουλειά αυτή είναι όμοια με το λάσπημα στα επιχρίσματα. Η τοποθέτηση γίνεται να προχωρεί κατά οριζόντιες σειρές, δηλαδή κάθε οριζόντια σειρά να συμπληρώνεται σε όλο το μήκος της και μετά ν' αρχίζει η επόμενη της.

Τα πλακάκια τοποθετούνται είτε σε επαφή μεταξύ τους, είτε σε αποστάσεις, αν θέλουμε να φαίνονται οι αρμοί. Όταν αφήνονται αρμοί, πρέπει να χρησιμοποιούνται πηχάκια ή οτιδήποτε άλλο βοηθητικό μέσο, που μπαίνει προσωρινά ανάμεσα στα πλακάκια κατά το κτίσιμο, για να γίνουν οι αρμοί ισόπαχοι.

Τα πλακάκια συγκολλούνται στον τοίχο με ισχυρό τσιμεντοκονίαμα με άμμο θαλάσσης. Ο τοίχος και τα πλακάκια πρέπει να βρέχονται πριν από την τοποθέτηση. Μεγάλη προσοχή χρειάζεται, ώστε το κονίαμα να καλύπτει όλη την επιφάνεια των πλακιδίων και να μην αφήνει κενά. Παλιότερα αυτό εξασφαλιζόταν σίγουρα με τον ακόλουθο τρόπο, που σήμερα τον έχουν εγκαταλείψει, επειδή απαιτεί περισσότερη και πιο επιμελημένη εργασία: Το κάθε πλακάκι τοποθετιόταν με λίγο κονίαμα, ώστε να μην καλύπτεται όλη η επιφάνεια του. Αφού τέλειωναν με αυτόν τον τρόπο μερικές στρώσεις, έχυναν από πάνω ένα ρευστό τσιμεντοκονίαμα, το οποίο γέμιζε όλα τα κενά.

Μετά την τοποθέτηση όλων των πλακιδίων και την πήξη του τσιμεντοκονιάματος πρέπει να γεμίσουν οι αρμοί. Αν τα πλακάκια είναι σε επαφή, οι αρμοί αυτοί είναι πολύ λεπτοί και το τσιμεντοκονίαμα πρέπει να είναι πολύ ρευστό. Αυτό το τσιμεντοκονίαμα γίνεται από λευκό τσιμέντο και προστίθεται ή όχι χρώμα, ανάλογα με τα χρώματα των πλακιδίων.

Αντίστοιχη τεχνική χρησιμοποιείται συνήθως και στις επενδύσεις με πλάκες μάρμαρου (ορθομαρμαρώσεις). Ο τρόπος αυτός, όταν πρόκειται για μικρές επιφάνειες εσωτερικών χώρων, όπου οι μεταβολές της θερμοκρασίας είναι μικρές, μπορεί να γίνει αποδεκτός. Όταν όμως πρόκειται για εξωτερικές επιφάνειες απαγορεύεται. Για να τονίσουμε περισσότερο τη σοβαρότητα αυτής της κατασκευής, αναφέρουμε ότι σε άλλες χώρες απαιτείται στην κάθε περίπτωση ορθομαρμαρώσης μελέτη μηχανικού. Στη χώρα μας η δύσκολη αυτή εργασία έχει αντιμετωπιστεί ως τώρα με ανευθυνότητα κι έχει στοιχίσει ακόμη κι ανθρώπινες ζωές. Την εποχή που γράφεται αυτή η εργασία, προωθείται για έγκριση ένα ελληνικό σχέδιο προδιαγραφών για τις ορθομαρμαρώσεις. Το μόνο που μπορούμε να πούμε εδώ είναι ότι κάθε ορθομαρμαρώση πρέπει να γίνεται με τις οδηγίες και τη σχολαστική επίβλεψη του μηχανικού.

4.8. Δάπεδα

Τα δάπεδα είναι από τις σοβαρότερες εργασίες επενδύσεων στο σπίτι. Έχουν σημαντικό κόστος και υπάρχει μεγάλη ποικιλία υλικών με σημαντικές διαφορές τιμής και με διαφορετικές ιδιότητες και αντοχές. Παρακάτω θα μιλήσουμε σύντομα για μερικά από τα πιο συνηθισμένα υλικά δαπέδων.

Το κάθε είδος δαπέδου έχει και διαφορετικό συνολικό πάχος. Έτσι π.χ. το καρφωτό ξύλινο δάπεδο έχει συνολικό πάχος 8-10 εκ., το μαρμάρινο περίπου 4 εκ. κ.λ.π. Για να έχουμε λοιπόν όλα τα δάπεδα των εσωτερικών χώρων στην ίδια τελική στάθμη, κατασκευάζουμε ένα υπόστρωμα από γκρό μπετόν στους διάφορους χώρους, πάχους ανάλογου με το δάπεδο που θα τοποθετηθεί. Αυτό το υπόστρωμα είναι γνωστό με την ονομασία «γέμισμα». Το γέμισμα επίσης χρησιμεύει και για να δημιουργηθεί μια διαφορά στάθμης μεταξύ των δαπέδων των εσωτερικών χώρων και των εξωστών, απαραίτητη για να μη μπαίνουν τα νερά μέσα και για τη δημιουργία των αναγκαίων κλίσεων στους εξώστες.

Δάπεδα από πλάκες μάρμαρου

Τα τελευταία χρόνια έχει διαδοθεί πολύ η χρήση τους. Στη χώρα μας υπάρχουν μάρμαρα σε πολλές περιοχές και με μεγάλη ποικιλία τιμών. Έτσι, τα βρίσκουμε στις τρέχουσες κατασκευές να τοποθετούνται σε όλους τους χώρους. Στην αγορά δεν υπάρχει δυστυχώς εγγυημένη ποιότητα μάρμαρου, γι' αυτό χρειάζεται επιλογή και προσοχή στα παρακάτω σημεία: να μην υπάρχουν ρωγμές, να μην εί-

ναι σπασμένες και κολημένες οι πλάκες να μην έχουν επιδιορθώσεις (π.χ. στοκαρίσματα για συμπλήρωση κομματιών που λείπουν κ.λ.π.), να έχουν όλες οι πλάκες το ίδιο χρώμα και ομοιόμορφη εμφάνιση. Όλα αυτά μπορούν να ελεγχθούν στις αγυάλιστες πλάκες, αν τις βρέξουμε και τις ψάξουμε προσεκτικά.

Οι τιμές παρουσιάζουν τις παρακάτω διαβαθμίσεις, από το ακριβότερο στο φτηνότερο, ανάλογα με τις διαστάσεις και τον τόπο προέλευσης:

- α. πλάκες ειδικών διαστάσεων (με ειδική παραγγελία
- β. παραγγελία πλακών με ίδιες διαστάσεις
- γ. πλάκες με το ίδιο πλάτος (πάνω από 30 εκ.) και διαφορετικό μήκος
- δ. πλάκες με πλάτος συνήθως 20-30 εκ. και διάφορα μήκη (ρετάλια)

ΑΚΡΙΒΟΤΕΡΟ

1. Τήνου πράσινο
2. Αγ. Πέτρου μαύρο
3. Φαρσάλων καφέ-κόκκινο
4. Πεντέλης γκρίζο
5. Διονύσου λευκό με σκιές
6. Δόμβραιναις μπέζ σε τρεις αποχρώσεις
7. Ιωαννίνων ανοιχτό μπέζ

ΦΤΗΝΟΤΕΡΟ

Οι πλάκες που χρησιμοποιούνται για τα δάπεδα πρέπει να έχουν πάχος τουλάχιστον 2 εκ. και αυτές που χρησιμοποιούνται για σκάλες και χώρους μεγάλης κυκλοφορίας, τουλάχιστον 3 εκ. Η τοποθέτηση γίνεται με ασβεστοτσιμεντοκονίαμα. Οι πλάκες μπορούν να τοποθετούνται σε επαφή μεταξύ τους (είναι και το πιο συνηθισμένο) ή και σε αποστάσεις για τη δημιουργία αρμών. Αυτός ο δεύτερος τρόπος, παλιότερα εφαρμοζόταν πολύ. Έχει το πλεονέκτημα ότι με τους αρμούς δε φαίνονται οι μικροατέλειες της κοπής ή του γωνιάσματος των πλακών. Προσοχή χρειάζεται, ώστε το κονίασμα να καλύπτει ολόκληρη την επιφάνεια των πλακών, γιατί αλλιώς υπάρχει κίνδυνος να ξεκολλήσουν ή να σπάσουν.

Μετά την πήξη του κονιάματος οι αρμοί γεμίζονται (στοκάρονται) με ισχυρό τσιμεντοκονίαμα, που, με την προσθήκη χρωμάτων, προσαρμόζεται στο κυρίαρχο χρώμα του μαρμάρου. Μετά την πήξη του τσιμεντοκονιάματος γίνονται τρία χέρια τρίψιμο και στη συνέχεια νέο στοκάρισμα με τσιμεντοκονίαμα για τη συμπλήρωση τυχόν ελλείψεων. Μετά από αυτά ακολουθεί το λουστράρισμα, που γίνεται με δύο χέρια τρίψιμο με πολύ λεπτό λειαντικό και ένα πέραςμα με βερνίκι. Τελευταία για το

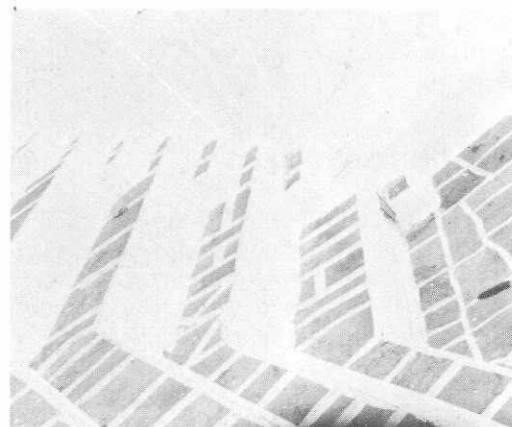
στοκάρισμα χρησιμοποιούνται μαρμαρόκολλες, που όμως δεν δίνουν σωστή κατασκευή.

Εάν οι επιφάνειες που στρώνονται είναι μεγάλες, πρέπει να προβλέπονται αρμοί διαστολής. Έτσι, σε μπαλκόνια μεγάλου μήκους π.χ., πρέπει κάθε 6 περίπου μέτρα να αφήνεται αρμός.

Δάπεδα από φυσικές πλάκες

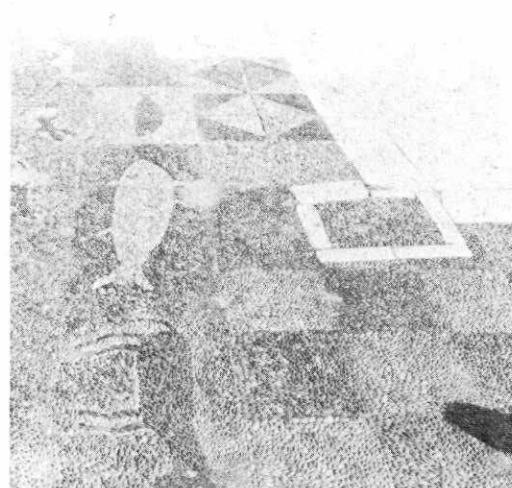
Φυσικές πλάκες για κατασκευή δαπέδων προέρχονται από πολλές περιοχές της χώρας. Οι πιο γνωστές είναι οι σχιστόπλακες Πηλίου και Καρύστου. Τα τελευταία χρόνια γίνεται μεγάλη χρήση των πλακών αυτών για δάπεδα, όπου σαν φυσικό υλικό, δίνουν μια εμφάνιση πιο «ζεστή» απ' ότι το μάρμαρο, ή οποιοδήποτε πολύ γυαλισμένο και λείο δάπεδο. Ένα τέτοιο δάπεδο, όμοιο σε εσωτερικό και εξωτερικό χώρο, βοηθάει στην ενοποίηση κλειστού – υπαίθριου χώρου κι έχει μεγάλη ευκολία συντήρησης.

Οι φυσικές πλάκες χρησιμοποιούνται είτε με το φυσικό τους περίγραμμα είτε ορθογωνισμένες με σφυρί ή με τροχό. Το κόψιμο, για να αποκτήσουν κανονικότερο περίγραμμα, επιβαρύνει το κόστος κατά 50% περίπου. Κάτι που πρέπει να θυμόμαστε είναι, ότι οι πλάκες έχουν πολύ αδρή επιφάνεια και μπορεί να υπάρχει

55.

*σχιστόπλακες
μάρμαρο και βότσαλα*

56.

πρόβλημα με τη στήριξη των επίπλων. Γι αυτό πρέπει να διαλέγονται οι πιο επίπεδες πλάκες και να γίνεται πιο προσεκτικά η διάστρωσή τους.

Η τοποθέτηση των φυσικών πλακών γίνεται με ασβεστοτσιμεντοκονίαμα. Χρειάζεται προσοχή, ώστε να μη μένουν κενά χωρίς κονίαμα κάτω από τις πλάκες, γιατί υπάρχει κίνδυνος να σπάσουν ή να ξεκολλήσουν. Αφού πήξει το κονίαμα, οι αρμοί γεμίζονται προσεκτικά με ισχυρό τσιμεντοκονίαμα. Το συνολικό πάχος ενός τέτοιου δαπέδου είναι 5-6 εκ.

Σχετικά με το κόστος, μια καλή πλακόστρωση κοστίζει περισσότερο από στρώσιμο με κοινό μάρμαρο από τα φτηνά της κλίμακας.

Ξύλινα δάπεδα

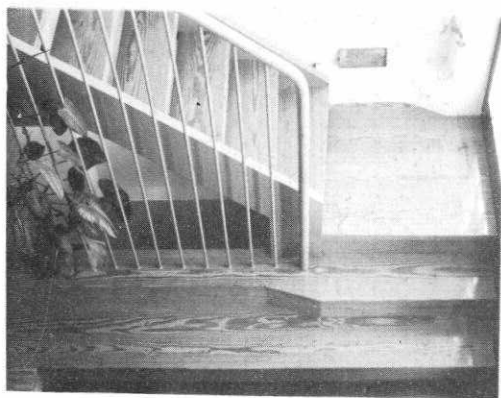
Έγινε συνήθεια να βάζουμε ξύλινα δάπεδα σχεδόν πάντα στα υπνοδωμάτια γιατί είναι ζεστό υλικό. Αλλά και στους χώρους υποδοχής τοποθετείται και μάλιστα σήμερα πια ως δάπεδο πολυτελείας.

Τα πιο συνηθισμένα, αλλά και τα πιο ακριβά, ξύλινα δάπεδα είναι τα δρύινα. Η ποιότητά τους χαρακτηρίζεται με γράμματα Α.Β.Γ. και συνήθως αντιστοιχεί με την εμφάνιση, δηλαδή τα νερά και το χρώμα του ξύλου. Η ποιότητα Α αναφέρεται σαν ΑΑ όταν έχει γίνει και πρώτη διαλογή. Η

ποιότητα ΑΒ είναι ενδιάμεση των Α και Β και η ποιότητα Β είναι μια σκάλα κάτω από την ΑΒ. Την ποιότητα Γ καλό είναι να την αποφεύγουμε και είναι αμφίβολο αν υπάρχει πια στο εμπόριο. Τελευταία κυκλοφορεί στην αγορά και ποιότητα «έξτρα», που τοποθετείται πάνω από την ΑΑ. Επειδή όλοι αυτοί οι χαρακτηρισμοί είναι εμπορικοί, τα ξύλα πρέπει να διαλέγονται από κάποιον που ξέρει.

Η ποιότητα του δρύινου δαπέδου, εκτός από το συμβολισμό του, προσδιορίζεται και από τον τόπο προέλευσής του. Καλύτερα είναι αυτά που ονομάζονται ολοβενίας. Σ' αυτά συνήθως οι βένες είναι ίδιες (σόβενο), το χρώμα ομοιογενές και συνήθως λείπουν και οι χρυσαλίδες. Η ελληνική δρύς είναι πολύ καλής ποιότητας, είναι πάρα πολύ σκληρή, αλλά δεν έχει πάντα καλή εμφάνιση. Άλλο σκληρό ξύλο για δάπεδο είναι η καστανιά, που έχει έντονα χρώματα στα νερά, αλλά κάνει λεκέδες όταν βραχεί. Επειδή είναι φτηνότερο από τη δρύ, χρησιμοποιείται συνήθως σε υπνοδωμάτια ή βοηθητικούς χώρους.

Τα τελευταία χρόνια η ελληνική αγορά κατακτήθηκε σχεδόν μονοπωλιακά από τα αφρικάνικα ξύλα σε αρκετή ποικιλία χρωμάτων και ποιοτήτων. Αυτά γενικά είναι καλά ξύλα εφόσον έχουν ξεραθεί καλά,

57. Ξύλινο δάπεδο

πράγμα που ισχύει για όλων των ειδών τα ξύλα. Ακριβότερα δάπεδα μπορούν να κατασκευαστούν, και υπάρχουν στο εμπόριο, από ξυλεία καρυδιάς και ελιάς. Ακόμα με παραγγελία γίνονται πατώματα από μαόνι και τήκ. Μπορούμε να πούμε πως όλα τα ξύλα, που έχουν κάποια σκληρότητα, μπορούν να γίνουν δάπεδο ακόμη και πεύκο σουηδικό. Πεύκο άλλωστε είναι και το γνωστό πίτς-πάιν, που παλιότερα χρησιμοποιούταν πάρα πολύ. Σήμερα βρίσκεται δύσκολα στο εμπόριο και περισσότερο προέρχεται από κατεδαφίσεις. Το πίτς-πάιν είναι ωραίο δάπεδο με έντονα νερά και χρώμα που κοκκινίζει, είναι σκληρό και έχει μεγάλη αντοχή.

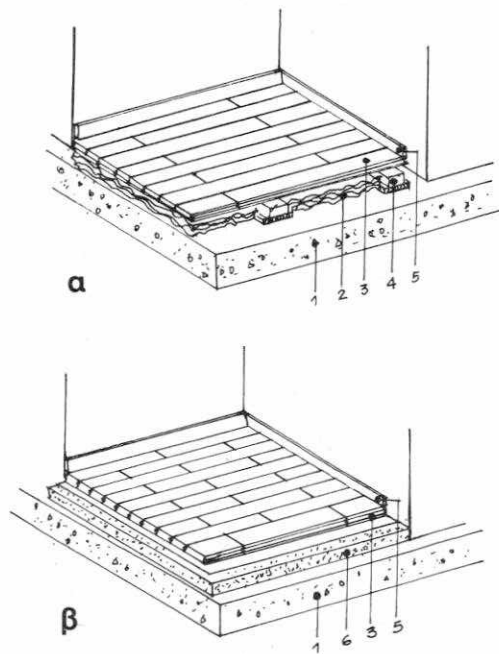
Ένας τρόπος κατασκευής των ξύλινων δαπέδων είναι τα παρκέτα να καρφώνονται πάνω σε καδρόνια, οπότε λέγονται «**καρφωτά**». Μεγάλη σημασία για το καλό ξύλινο δάπεδο εκτός από την ποιότητα της ξυλείας, έχει το σωστό καδρονιάρισμα. Τα καδρόνια πρέπει να τοποθετούνται σε μικρές αποστάσεις περίπου κάθε 35-40 πόντους, για να μη λυγίζουν τα σανιδώματα. Η στερέωση (κάρφωμα) των καδρονιών γίνεται με τάκους, που μπαίνουν σε ανάλογες τρύπες σκαμμένες στο μεπτόν. Οι τάκοι στερεώνονται με τσιμέ-

ντο κι όχι με γύψο. Ανάμεσα στους τάκους και στα καδρόνια πρέπει να τοποθετούνται κομματάκια από μονωτικό υλικό για να εξασφαλιστεί ηχομόνωση. Αν το δάπεδο γίνει σε σχήμα ψαροκόκαλο ή άλλο σχήμα (το λεγόμενο παρκέ ή παρκέτο), πάνω από τα καδρόνια μπαίνει ένα σανιδώμα από λευκή ξυλεία. Το πάχος του παρκέτου είναι από 18 έως 22 χιλ.

Ένας άλλος τρόπος κατασκευής των ξύλινων δαπέδων είναι η συγκόλληση των παρκέτων με κόλλα, πάνω σ' ένα κατάλληλο υπόστρωμα. Το υπόστρωμα αυτό είναι συνήθως γαρμπολωσαϊκό. Αυτά τα δάπεδα λέγονται «**κολλητά**».

Η τελική επιφάνεια του ξύλινου δαπέδου εξαρτάται από το τελευταίο τρίψιμο. Τα τελευταία 20 χρόνια χρησιμοποιείται μόνιμο βερνίκι πατωμάτων, γυαλιστερό ή ματ, που απαλλάσσει από το παλιό τρίψιμο του παρκέ. Όταν όμως φθαρεί, πρέπει να ξυστεί όλο το δάπεδο και να βερνικωθεί από την αρχή. Αυτό απαιτεί κάποιο μεγαλύτερο κόστος από την παραδοσιακή παρκετίνη, αλλά γίνεται σε πολύ αραιότερα χρονικά διαστήματα.

Τα ξύλινα δάπεδα συνοδεύονται με ξύλινα σοβατεπιά που καλό είναι να καρφώνονται πάνω σε τάκους κάθε 50 πόντους.

- α καρφωτό β κολλητό
 1 πλάκα μεπτόν αρμέ
 2 ηχομόνωση
 3 δάπεδο
 4 καδρόνια
 5 σοβατεπιά
 6 γαρμπολωσαϊκό

δάπεδα από πλακάκια πορσελάνης

Τα πλακάκια πορσελάνης κυκλοφορούν σε μεγάλη ποικιλία σχεδίων, χρωμάτων και διαστάσεων. Εκτός από αυτά κυκλοφορούν και τα πλακίδια «γκρέ», που έχουν μεγαλύτερη αντοχή. Πρέπει να πούμε ότι η αντοχή των πλακιδίων εξαρτάται βασικά από το σωστό τους ψήσιμο. Στη χώρα μας κυκλοφορούν και πλάκες εισαγόμενες από το εξωτερικό. Οι ποιότητες, τόσο των εγχώριων όσο και των εισαγόμενων, ποικίλουν και γι αυτό πρέπει στην κάθε περίπτωση να διαλέγονται από κάποιον που ξέρει. Είναι χρήσιμο να τονίσουμε ότι το ακριβό πλακάκι δεν είναι αναγκαστικά καλύτερης ποιότητας.

Τα πλακάκια μπορούν να τοποθετηθούν είτε σε επαφή μεταξύ τους είτε σε αποστάσεις (με αρμούς). Όταν αφήνονται αρμοί, πρέπει να χρησιμοποιούνται ειδικά πηχάκια όπως και στα πλακάκια των τοίχων, για να γίνονται οι αρμοί ισόπαχοι. Το υλικό με το οποίο συγκολλούνται στο πάτωμα, είναι ισχυρό τσιμεντοκονίαμα με άμμο θαλάσσης. Το πάτωμα και τα πλακάκια πριν από την τοποθέτηση πρέπει να βρέχονται καλά για να μην απορροφούν το νερό του κονιάματος. Μεγάλη προσοχή χρειάζεται ώστε το κονίαμα να καλύπτει ολόκληρη την επιφάνεια των πλακιδίων και να μην αφήνει κενά, γιατί υπάρχει κίνδυνος να σπάσουν ή να ξεκολλήσουν.

Μετά την πήξη του κονιάματος οι αρμοί, όπως και στα πλακίδια των τοίχων, γεμίζουν με ισχυρό τσιμεντοκονίαμα.

Παλιότερα ήταν συνηθισμένα σαν υλικό για δάπεδο τα **πλακάκια τοιμέντου**, με διάφορες παραστάσεις. Σήμερα κυκλοφορούν στην αγορά μονόχρωμα, με διαστάσεις 20 × 50 ή 30 × 30 ή και εξάγωνα.

Η τοποθέτησή τους γίνεται όπως και στα πλακάκια πορσελάνης. Το τελικό χρώμα τους και τη γυαλάδα την αποκτούν σιγά-σιγά με τα σφουγγαρίσματα και την λαμπολίνη (νερόλουστρο). Αυτά τα δάπεδα είναι ίσως τα φθηνότερα, με κόστος περίπου 3/4 του κοινού μαρμάρινου δάπεδου. Αλλά παρουσιάζουν μεγάλη υδατοαπορροφητικότητα και μικρή επιφανειακή σκληρότητα και έχουν σχεδόν πάψει να χρησιμοποιούνται.

μωσαϊκά

Μέχρι πριν 20 χρόνια ήταν το πιο συνηθισμένο δάπεδο σε κτίρια κάθε οικονομικού επιπέδου. Με τη διάδοση των φτηνών μαρμάρων το μωσαϊκό σταδιακά εγκαταλείπεται. Ο τεχνίτης που τα φτιάχνει πρέπει να έχει πείρα, για να μπορεί να στρώνει ομοιόμορφα, σ' όλη την επιφάνεια, τις ψηφίδες των διαφόρων χρωμάτων. Το κονίαμα πρέπει να περιέχει πολύ τοιμέντο. Κατά την κατασκευή η συνολική επιφάνεια πρέπει να χωρίζεται σε τμήματα 3 × 3 μ. ως 4 × 4 μ. με αρμούς διαστο-

λής. Οι αρμοί αυτοί δημιουργούνται με την τοποθέτηση συνήθως λωρίδων μάρμαρου ή ράβδων αλουμινίου ή μπρούντζου. Μετά από αυτά η τελική του εμφάνιση εξαρτάται από το καλό τρίψιμο. Το κόστος αυξάνεται ανάλογα με το μέγεθος και τη σκληρότητα των ψηφίδων.

Ένα ιδιαίτερο είδος μωσαϊκού είναι το «γαρμπιλομωσαϊκό» ή «ψευτομωσαϊκό». Ψηφίδες αυτού του μωσαϊκού είναι το κοινό γαρμπίλι. Είναι πολύ φτηνό δάπεδο και μπαίνει μόνο σε βοηθητικούς χώρους ή σε χώρους όπου αποτελεί το υπόστρωμα πάνω στο οποίο θα τοποθετηθεί άλλο υλικό, π.χ. πλαστικά δάπεδα, μοκέτα, κολλητά παρκέτα, από τα οποία κυκλοφορεί μεγάλη ποικιλία στην αγορά.

Μόλις ολοκληρωθούν οι επενδύσεις των τοίχων και τα δάπεδα, συμπληρώνονται οι υδραυλικές εγκαταστάσεις. Τοποθετούνται τα είδη υγιεινής (εκτός από τη μπανιέρα, που τοποθετείται πριν), οι ηλεκτρικοί θερμοσίφωνες, οι βρύσες και μπαταρίες λουτρού, νιπτήρων κ.λ.π. Αν ο θερμοσίφωνα τοποθετείται σε πατάρι, καλό είναι, με κάποιο τρόπο, να εξασφαλίζεται η ελεύθερη απορροή του νερού, όταν υπάρξει βλάβη του θερμοσίφωνα. Στην αγορά κυκλοφορεί μεγάλη ποικιλία ειδών υγιεινής και νεροχυτών που το κόστος τους δε συμβαδίζει πάντα με την καλή ποιότητα και εμφάνιση.

4.9. Κουφώματα

Τα παράθυρα και τις πόρτες τα ονομάζουμε κουφώματα. Τα κουφώματα, τα «κενά», όπως τα λένε οι αρχιτέκτονες, σε αντίθεση με τα «πλήρη» που είναι οι τοίχοι, αποτελούν το σημαντικότερο στοιχείο μέσα στο σπίτι. Από τη θέση τους, τον τρόπο του ανοιγμάτων τους, το υλικό τους, το χρώμα τους και τις αναλογίες τους εξαρτάται η σχέση του σπιτιού με το ύπαιθρο, τον ήλιο και το φως, η σχέση των χώρων μεταξύ τους, οι δυνατότητες που δίνουν για οργάνωση του κάθε χώρου, οι δυνατότητες τοποθέτησης των επίπλων, η κίνηση μέσα στο δωμάτιο και ένα σωρό άλλα πολύ σημαντικά πράγματα, που πρέπει να σκεφτόμαστε, όταν αποφασίζουμε τα κουφώματα του σπιτιού.

Για τη διαμόρφωση του πάνω μέρους των ανοιγμάτων στους τοίχους χρησιμοποιείται ένα δοκαράκι από μπετόν, που ονομάζεται «**πρέκι**». Πρέκι δε χρειάζεται όταν τα κουφώματα φτάνουν μέχρι το δοκάρι ή την πλάκα. Στα ανοίγματα που προρίζονται για παράθυρα, ο τοίχος που χτίζεται στο κάτω μέρος τους λέγεται «**ποδιά**».

ΥΛΙΚΟ

ξύλινα
σιδερένια
αλουμινένια

σταθερά
ανοιγόμενα
συρόμενα
ανασυρόμενα

ΤΡΟΠΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Το πλαίσιο, που τοποθετείται μέσα στο άνοιγμα και που, μέσα σ' αυτό, τοποθετείται η πόρτα ή το παράθυρο, λέγεται «**κάσα**». Οι κάσες μπαίνουν αμέσως μετά το χτίσιμο των τοίχων πληρώσεως. Αυτές καθορίζουν την τελική επιφάνεια των επιχρισμάτων και με αυτές, σαν βάση, φτιάχνει ο σοβατζής τους τάκους και τους οδηγούς. Τα παράθυρα ή οι μπαλκονόπορτες που δεν έχουν πατζούρι λέγονται υαλοστάσια. Τα πατζούρια (ή σκούρα), ανάλογα με τον τρόπο λειτουργίας τους, είναι:

1. ανοιγόμενα πτυσσόμενα (γαλλικά)
2. ανοιγόμενα απλά (γερμανικά)
3. ρολά
4. συρόμενα
5. πτυσσόμενα συρόμενα
6. ειδικής κατασκευής

Τα κουφώματα μπορούμε να τα χωρίσουμε σε κατηγορίες, ανάλογα με το υλικό που είναι φτιαγμένα κι ανάλογα με τον τρόπο λειτουργίας τους. Έτσι έχουμε:

59.

ξύλινα κουφώματα

Είναι τα πιο συνηθισμένα κουφώματα. Η κάσα τους είναι συνήθως ξύλινη. Τελευταία χρησιμοποιούνται κυρίως σε ειδικά κτίρια, σιδερένιες κάσες από στραντζαριστά, που γεμίζονται με αριάνι. Οι κάσες στερεώνονται στους τοίχους με μεταλλικά στηρίγματα, τα «τζινέτια». Η ένωση της κάσας με το σοβά (αρμός) συνήθως καλύπτεται με ειδικές λωρίδες ξύλου, που λέγονται «περβάζια» ή «πρεβάζια» ή «αρμοκάλυπτρα» και καρφώνονται πάνω στην κάσα. Ένας άλλος τρόπος για να κρύβεται αυτός ο αρμός είναι, να αφήνεται μια σκοτία («αυλάκι») γύρω από την κάσα, με πλάτος και βάθος 1 εκ., οπότε ο αρμός βρίσκεται στο βάθος της σκοτίας και δε φαίνεται.

Αν οι κάσες φτιάχνονται από ξύλο πολυτελείας, που πρόκειται να μείνει αχρωμάτιστο, πρέπει να τοποθετηθούν αρχικά ψευτόκασες και όχι οι τελικές κάσες, στις οποίες δεν μπορεί να γίνει επισκευή σε βλάβες από μικροκτυπήματα. Πριν αρχίσουν τα σοβατίσματα, οι κάσες πρέπει να προστατεύονται γιατί αλλιώς στα σημεία που θα λερωθούν από σοβά, θα παρουσιάσουν προβλήματα στα χρώματα (σκασιμάτα κ.λ.π.).

Τα ξύλινα παράθυρα ή μπαλκονόπορ-

τες, καθώς και τα πατζούρια τους, μπορεί να λειτουργούν με οποιοδήποτε από τους τρόπους που αναφέραμε παραπάνω.

Οι πόρτες ανάλογα με τον τρόπο κατασκευής τους είναι:

1. **Πρεσαριστές:** φτιάχνονται από ξύλινο σκελετό, όπου κολλιέται κόντρα-πλακέ και από τις δύο πλευρές. Στο εμπόριο υπάρχουν και πόρτες πρεσαριστές με πλακάτζ.
2. **Ταμπλαδωτές:** γίνονται με ένα πλαίσιο και η επιφάνεια τους χωρίζεται με οριζόντια ή και κατακόρυφα ξύλα σε μικρότερα τμήματα, που γεμίζουν με κόντρα-πλακέ ή μοριοσανίδα ή ξύλο μασίφ.
3. **Ραμποτέ:** γίνονται με ένα πλαίσιο που πάνω του ή μέσα σ' αυτό τοποθετούνται κατακόρυφες ή οριζόντιες λωρίδες ξύλου και συνδέονται μεταξύ τους με δόντι και εγκοπή (γκινισιά). Όταν οι λωρίδες τοποθετούνται οριζόντια, πολλοί τις ονομάζουν και «περαστής».

Υπάρχουν και πόρτες που κατασκευάζονται με συνδυασμό δύο από τους πιο πάνω τρόπους, π.χ. η μια επιφάνεια ταμπλαδωτή και η άλλη ραμποτέ. Σε όλες τις πόρτες, ένα ή περισσότερα τμήματα της επιφάνειάς τους μπορεί να γίνουν από τζάμι.

60.

Ανάλογα με τον τρόπο που ανοίγουν οι πόρτες είναι:

1. Απλές ανοιγόμενες
2. Συρόμενες (μέσα σε τοίχους ή εξωτερικά)
3. Συρόμενες-πτυσσόμενες (ακορντεόν)

Οι συρόμενες έχουν το πλεονέκτημα ότι δεν απαιτούν χώρο από τα δωμάτια για το άνοιγμά τους. Πρέπει να ξέρουμε όμως, ότι δεν είναι κατάλληλες για λουτρά και κουζίνες, γιατί δεν απομονώνουν τον αέρα των χώρων αυτών, όπως οι απλές ανοιγόμενες.

Το ξύλο που χρησιμοποιείται συνήθως, είναι το σουηδικό. Αν είναι στεγνό και καλά φουρνισμένο, είναι πολύ καλό και δεν υπάρχει λόγος, όταν οι οικονομικές δυνατότητες είναι περιορισμένες, να χρησιμοποιούμε ακριβά ξύλα, όπως το όρεγκον ή η καρυδιά, με την εντύπωση πως θα έχουμε καλύτερο σπίτι. Σωστό κούφωμα είναι αυτό που έχει μελετηθεί και κατασκευαστεί καλά και που έχει τοποθετηθεί σωστά και μετά από σκέψη στον κάθε χώρο. Ας σκεφτούμε μόνο πόσες φορές η λάθος τοποθέτηση πόρτας ή παράθυρου ή μπαλκονόπορτας, έστω και από το πιο ακριβό ξύλο, αχρηστεύει ένα χώρο, δεν επιτρέπει π.χ. να τοποθετήσουμε σε δωμάτιο αρκετά μεγάλο, το κρεβάτι και τα στοιχειώδη έπιπλα ενός υπνοδωματίου.

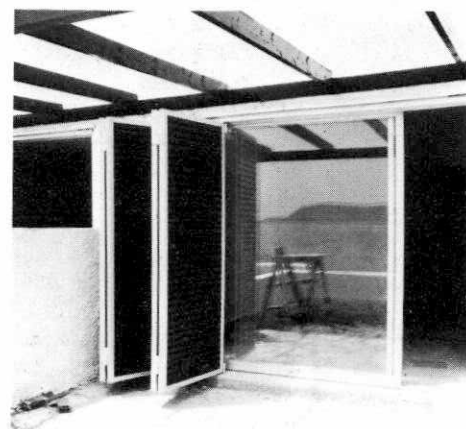
κουφώματα αλουμινίου

Για τα εξωτερικά κουφώματα, τα τελευταία χρόνια, χρησιμοποιείται πολύ το αλουμίνιο, που δε χρειάζεται συντήρηση. Έτσι έχει επικρατήσει η άποψη πως το κούφωμα αλουμινίου δίνει «μοντέρνα» εμφάνιση στο σπίτι. Τα κουφώματα που χρησιμοποιούνται συνήθως είναι συρόμενα και, σπανιότερα, ανοιγόμενα (για μικρά ανοίγματα).

Η κάσα και τα αρμοκάλυπτρα είναι από αλουμίνιο, αλλά πάντα τοποθετούνται με βίδες πάνω σε σιδερένιες ψευτόκασες στραντζαριστές. Οι ψευτόκασες αυτές μπαίνουν πριν από τους σοβάδες, ενώ οι τελικές κάσες στα τελευταία στάδια των εργασιών της οικοδομής. Οι ψευτόκασες που έχουνται σε άμεση επαφή με τον ασβέστη των σοβάδων, κινδυνεύουν να σκουριάσουν πολύ γρήγορα. Γι αυτό πρέπει **πριν** τοποθετηθούν, να τρίβονται και να περνιούνται με ένα χέρι μίνιο και ένα χέρι χρώμα.

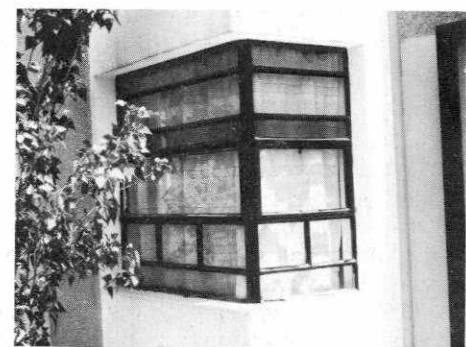
Τα σκούρα γίνονται με πλαίσιο από αλουμίνιο μέσα στο οποίο τοποθετούνται περσίδες πλαστικές, ξύλινες ή αλουμινίου.

Υπάρχουν δύο «σειρές», όπως λέγονται, ράβδων αλουμινίου: η σειρά 700 και η σειρά 150. Οι ράβδοι της δεύτερης σειράς είναι μεγαλύτερης αντοχής από τις

κούφωμα αλουμινίου

61.

σιδερένιο κούφωμα

62.

πρώτες. Η σειρά 700 μπορεί να χρησιμοποιείται για κουφώματα συνηθισμένου ύψους και πλάτους μέχρι 1,40μ. Για μεγαλύτερα κουφώματα, ή για κουφώματα που προσβάλλονται από δυνατούς ανέμους πρέπει να χρησιμοποιείται η σειρά 150. Συνδυασμός των δύο σειρών στο ίδιο κούφωμα δεν πρέπει να γίνεται.

Ένα σημαντικό πρόβλημα για την ποιότητα του αλουμινίου είναι η ανεπαρκής ανοδίωση, πράγμα που συμβαίνει με πολλές από τις ράβδους που κυκλοφορούν στο εμπόριο. Ακόμη πολλοί από τους τεχνίτες που δουλεύουν αλουμίνια δεν έχουν τις απαιτούμενες γνώσεις για την τεχνολογία του υλικού. Έτσι πολύ συχνά έχουμε προβλήματα κακής λειτουργίας, κακής εφαρμογής, μη στεγανότητας κ.λ.π. Παρόλη τη μεγάλη διάδοση των αλουμινένιων κουφωμάτων, η ποιότητά τους στις τρέχουσες κατασκευές δεν είναι τόσο καλή, όσο συνήθως νομίζει ο μελλοντικός κάτοικος ενός σπιτιού.

σιδερένια κουφώματα

Τέτοια κουφώματα κατασκευάζονται στη χώρα μας συνήθως στους βοηθητικούς χώρους των κατοικιών (αποθήκες, λεβητοστάσια, κ.λ.π.), σε αυλές, κήπους, κ.λ.π. και σπανιότερα μέσα στις κατοικίες.

Ο τρόπος κατασκευής τους είναι, κατά κανόνα, σκελετός από στραντζαριστά

πάνω στον οποίο ηλεκτροσυγκολλείται φύλλο λαμαρίνας. Οι κάσες τους είναι από στραντζαριστά ή από γωνιακά. Η προστασία τους από τη σκουριά γίνεται με ένα χέρι μίνιο και ένα χέρι χρώμα, αφού πρώτα αφαιρεθεί η επιφανειακή σκουριά τους.

Παρόλο που τα σιδερένια κουφώματα μπορούν, με την κατάλληλη μελέτη και επεξεργασία, να δώσουν ενδιαφέρουσες λύσεις (με χαμηλό σχετικά κόστος), η τεχνολογία τους δεν είναι προχωρημένη στην Ελλάδα, σε αντίθεση με άλλες χώρες. Έτσι, όταν χρησιμοποιούνται, παρουσιάζουν προβλήματα μη στεγανότητας, κακής εφαρμογής κλπ.

ντουλάπια

Τα ντουλάπια, γενικά, είναι ελαφρότερες κατασκευές από τα κουφώματα. Τα πιο συνηθισμένα, που είναι και τα οικονομικότερα, έχουν πρεσαριστά φύλλα και χωρίσματα από μοριοσανίδες (νοβοπάν), πολλές φορές καπλαματισμένες. Αρκετά πιο ακριβή κατασκευή προκύπτει αν θέλουμε επένδυση με φορμάικα μέσα-έξω ή μόνο μέσα. Σ αυτήν την περίπτωση χρειάζεται προσεκτικό κόλλημα της φορμάϊκας τόσο στις επιφάνειες όσο και στα σόκορα. Ντουλάπια γίνονται επίσης και από ξύλο μασίφ ή συνδυασμό ξύλου και καπλαμάδων, όταν θέλουμε να μείνουν αχρωμάτιστα.

Τα χωρίσματα από μοριοσανίδες πρέπει, όπου χρειάζεται, να συνδέονται με κόλλα, γιατί βίδες και καρφιά δεν πιάνουν. Άλλα υλικά που χρησιμοποιούνται στην κατασκευή ντουλαπιών είναι το κόντρα-πλακέ, καπλαματισμένο ή όχι, το χάρντ-μπόρντ (πεπιασμένο χαρτόνι), ή χαρτοφορμάϊκα, το κόντρα πλακέ θαλάσσης (ανθεκτικό στην υγρασία) και το πλακάτζ.

Τα συρτάρια φτιάχνονται συνήθως με πλαίσιο από ξύλο και πάτο από κόντρα πλακέ. Για να δουλεύουν καλύτερα, είναι προτιμότερο να είναι κρεμαστά, πάνω από τη μέση. Τα συρτάρια που σύρονται κάτω πρέπει να 'χουν και οδηγούς στο πάνω μέρος τους.

Τα ντουλάπια στηρίζονται στους τοίχους με μεταλλικά στηρίγματα. Τα στηρίγματα αυτά πρέπει να πακτώνονται στους τοίχους με τσιμέντο και **ποτέ** με γύψο, όπως δυστυχώς πολλές φορές γίνεται. Στα κρεμαστά ντουλάπια, τα στηρίγματα πρέπει να βιδώνονται σε ξύλο και όχι σε χωρίσματα από μοριοσανίδες, όπου οι βίδες δεν πιάνουν.

Τέλος, όπως ισχύει και για όλα τα ξυλουργικά, τα ξύλα που χρησιμοποιούνται πρέπει να είναι στεγνά και καλά φουρνισμένα, γιατί αλλιώς σκεβρώνουν, οπότε οι κατασκευές μας δεν μπορούν να λειτουργήσουν.

4.10. Χρώματα – Τελειώματα

Όταν ολοκληρωθούν οι εργασίες που έχουμε περιγράψει ως τώρα, είναι η σειρά να γίνουν «τα βαψίματα». Η σημασία που έχει το χρώμα για το χαρακτήρα ενός χώρου κι ενός κτίριου είναι μεγάλη. Το χρώμα πρέπει να το δούμε σε σχέση με το φως που δέχεται κάθε χώρος ή επιφάνεια, όπως έχουμε πει αναλυτικότερα στο κεφάλαιο 3.4. Έτσι δε θα πρέπει να είμαστε πάντα έτοιμοι να δεχτούμε τα «ουδέτερα» χρώματα, που έχουν γενικευτεί σαν κατάλληλα για τον καθένα, αλλά να σκεφτούμε τι θα θέλαμε για κάθε συγκεκριμένο χώρο.

Σε ότι αφορά στο είδος της μπογιάς, υπάρχει στην αγορά μεγάλη ποικιλία, για διάφορες χρήσεις, με διαφορετικές ιδιότητες. Έτσι, υπάρχουν χρώματα που προστατεύουν από την υγρασία (ακρυλικά, «ρελιέφ» κλπ), χρώματα κατάλληλα για ξύλο (βερνίκια, λαδομπογιές κλπ) ή για τοίχο (πλαστικά, υδροχρώματα, λαδομπογιές κλπ). Η τελική εμφάνιση σε κάθε είδος χρώματος διαφέρει: το σπατουλαριστό πλαστικό ή η λαδομπογιά δίνουν επιφάνεια λεία, ενώ το «πλαστικό επι τοίχου» (πάνω σε σοβά) ή τα «ρελιέφ» ή «αρτιφισιέλ» δίνουν επιφάνεια πιο αδρή. Ακόμα, το βάψιμο αποτελεί την απαραίτητη προστασία για μια σειρά υλικά (ξύλα, σίδηρο, εξωτερικούς τοίχους, κλπ). Γι αυτό χρειά-

ζεται σωστή επιλογή, όχι μόνο του χρώματος, αλλά και του είδους της μπογιάς.

Όταν τελειώσουν τα βαψίματα γίνεται η εγκατάσταση των ηλεκτρικών συσκευών και εξαρτημάτων, όπως και η τοποθέτηση, εφ' όσον προβλέπεται, των ηλεκτρικών θερμοσίφωνων, η επανατοποθέτηση των θερμαντικών σωμάτων, η τοποθέτηση πριζών, φις τηλεοράσεων, κεραιών κλπ.

Ηλιακοί θερμοσίφωνες, εφόσον χρησιμοποιηθούν τέτοιοι για την παραγωγή ζεστού νερού, υπάρχουν βασικά δύο κατηγοριών ανοικτού κυκλώματος και κλειστού κυκλώματος. Ανοικτού κυκλώματος λέγονται οι ηλιακοί θερμοσίφωνες, όπου μέσα από το συλλέκτη περνά το ίδιο το νερό που θα αποθηκευτεί και στη συνέχεια θα καταναλωθεί. Δηλ. ο συλλέκτης ζεσταίνει απευθείας το νερό χρήσης. Κλειστού κυκλώματος λέγονται οι ηλιακοί θερμοσίφωνες, όπου μέσα από το συλλέκτη περνά άλλο νερό ή υγρό, αλλά όχι το νερό που θα καταναλωθεί. Αυτό χρησιμοποιείται ως μέσο μεταφοράς θερμότητας προς το νερό χρήσης. Οι ηλιακοί θερμοσίφωνες «κλειστού κυκλώματος» πλεονεκτούν, κυρίως σε περιοχές που κάνει πολύ κρύο το χειμώνα, γιατί δεν υπάρχει κίνδυνος παγώματος. Στο νερό του κλειστού κυκλώματος μπορεί άνετα να προστεθεί αντιψυκτικό ή, εφόσον χρησιμοποιείται υγρό, τούτο είναι και αντιψυκτικό.

5. Παραλαβή οικοδομικών εργασιών και εγκαταστάσεων

«Παραλαβή» μιας εργασίας λέγεται η διαδικασία κατά την οποία ελέγχεται η ποιότητά της και γίνονται υποδείξεις για διόρθωση τυχόν κακοτεχνιών. Η παραλαβή πρέπει να γίνεται σε κάθε εργασία, μόλις αυτή τελειώνει. Τη δουλειά αυτή πρέπει να την κάνει ο αρμόδιος κάθε φορά μηχανικός, δηλ. αρχιτέκτονας, πολιτικός μηχανικός ή μηχανολόγος, ανάλογα με το είδος της εργασίας. Αφού παραληφθούν οι επί μέρους εργασίες, όταν ολοκληρωθεί το έργο, γίνεται και η συνολική παραλαβή του. Η τελευταία αυτή έχει την έννοια, ότι εκτελέστηκαν όλες οι εργασίες και ότι το έργο έχει τελειώσει.

Ακόμη και στην περίπτωση που κάποιος αποφασίζει να αποκτήσει κατοικία που βρίσκεται σε πολύ προχωρημένο στάδιο κατασκευής ή έχει τελειώσει πρέπει να μιλήσουμε για ένα είδος παραλαβής. Συνήθως (και δυστυχώς) η επιλογή της έτοιμης κατοικίας γίνεται με κριτήρια που δεν αναφέρονται στην ποιότητά της, πράγμα που σπάνια συμβαίνει με άλλα καταναλωτικά αγαθά. Έτσι, συχνά βαραίνει η εξωτερική εμφάνιση μιας πολυκατοικίας, ο όροφος που βρίσκεται το διαμέρισμα, τα μάρμαρα στο δάπεδο, τα χρωματιστά είδη υγιεινής και τα «συρόμενα αλουμίνιου». Κι όλα αυτά σε βάρος, πολλές φορές, της

σωστής (και βολικής) διαρρύθμισης του σπιτιού και με θυσία οικονομική. Για να μιλήσουμε για όλα εκείνα που είναι περισσότερο ή λιγότερο αφανή: αν πχ ο φέρων οργανισμός έχει κατασκευαστεί σωστά, αν τα μάρμαρα και τα πλακάκια έχουν τοποθετηθεί σωστά, έτσι που να μην ξεκολλήσουν ή σπάσουν, αν τα νερά που τυχόν πέσουν στο δάπεδο του λουτρού οδηγούνται στο σιφώνιο ή «παίρνουν δρόμο» για τα δωμάτια, αν οι επιφάνειες των τοίχων είναι επίπεδες... και πολλά ακόμη «αν», που μπορεί να συμπληρώσει ο προσεκτικός αναγνώστης αυτής της εργασίας.

Πολλά απ' αυτά τα «αν» είναι δύσκολο να διαπιστωθούν σε μιαν έτοιμη κατοικία. Χρειάζεται γνώσεις και πείρα για να εκτιμήσει ακόμη και κάποιος «ειδικός» (μηχανικός) την ποιότητα των τελειωμένων εργασιών. Μπορεί όμως να ελέγξει τις φανερές εργασίες, να δει τις μελέτες και τις συγγραφές υποχρεώσεων, να συζητήσει με τον κατασκευαστή, να του ζητήσει διάφορες πληροφορίες, καθώς και ό,τι άλλο κρίνει χρήσιμο, για να διαμορφώσει μια γνώμη για την ποιότητα της κατασκευής. Είναι φανερό ότι δεν μπορεί, με αυτόν τον τρόπο, να μάθει για τις αφανείς εργασίες όσα θα ήξερε αν επέβλεπε την κατασκευή από την αρχή της. Αλλά θα μπορέσει να

εκτιμήσει την αξιοπιστία του κατασκευαστή, την επιμέλεια που δείχνει στη δουλειά του, την πείρα και τις γνώσεις του, την ποιότητα των υλικών που χρησιμοποιεί γενικά, το βαθμό οικονομίας που κάνει κ.α. Αν ακόμη και γι αυτές η εκτίμηση δεν είναι θετική, θα πρέπει κανείς να το σκεφτεί πολύ πριν αγοράσει το συγκεκριμένο έτοιμο σπίτι.

Ουσιαστικός έλεγχος μπορεί να γίνει μόνο στην περίπτωση που κάποιος αγοράζει το σπίτι του πριν αρχίσει η κατασκευή ή σε πολύ αρχικό στάδιο της, ή ακόμη χτίζει το σπίτι από την αρχή (αυτοστέγαση). Τότε μπορεί και ο ίδιος ο μελλοντικός κάτοικος να επέμβει ουσιαστικότερα στη διαμόρφωση του σπιτιού, σύμφωνα με τις προσωπικές του ανάγκες και τα διάφορα στάδια της κατασκευής να εκτελεστούν με τον έλεγχο (επίβλεψη) του αρμόδιου κάθε φορά μηχανικού.

Πολύ συχνά η επίβλεψη (αλλά και η μελέτη) από μηχανικούς θεωρείται περιττή πολυτέλεια για κάποιον που θέλει να αποκτήσει σπίτι με περιορισμένα οικονομικά μέσα. Αυτό είναι μια λαθεμένη παραδοχή που πάρα πολύ συχνά

- **οδηγεί τον ιδιοκτήτη σε πολλαπλάσια έξοδα για να διορθώσει τη λαθεμένη κι άβολη οργάνωση του χώρου τις κακοτεχνίες στις οικοδομικές εργασίες τις κακοκατασκευασμένες και ανεπαρκείς εγκαταστάσεις**
- **ή του δυσκολεύει την καθημερινή ζωή του αν δεν μπορεί να πληρώσει τη διόρθωση**

Μπροστά στο συνολικό κόστος ενός σπιτιού οι αμοιβές αρχιτέκτονα, πολιτικού μηχανικού, μηχανολόγου είναι ασήμαντες (κατά πολλές εκτιμήσεις δεν ξεπερνάνε το 3% ως 5% του κόστους). Αντίθετα η παρουσία τους μπορεί να βοηθήσει στην καλύτερη αξιοποίηση των χρημάτων που διαθέτει κανείς για την απόκτηση κατοικίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός (ΓΟΚ)

Ο Γ.Ο.Κ. είναι νόμος του Κράτους που καθορίζει κατασκευαστικές και κτιριολογικές προδιαγραφές για την κατασκευή κτιρίων, σε σχέση με τα διάφορα συστήματα δομήσεως. Για παράδειγμα καθορίζει τις αποστάσεις του κτιρίου από τα όρια του οικοπέδου, ορίζει προδιαγραφές για τις εγκαταστάσεις των κτιρίων, κλπ.

Υπεύθυνη για την εφαρμογή του Γ.Ο.Κ. είναι η Υπηρεσία Πολεοδομίας κάθε νομαρχίας. Σε πολλές περιπτώσεις, κύρια σε οικισμούς που έχουν χαρακτηριστεί παραδοσιακοί, χρειάζεται να εγκρίνει και η Αρχαιολογική Υπηρεσία του υπουργείου Πολιτισμού ή η Επιτροπή Ενασκήσεως Αρχιτεκτονικού Ελέγχου την ανέγερση οποιουδήποτε κτιρίου.

Σχέδιο Πόλεως και όροι δομήσεως

Το Σχέδιο Πόλεως καθορίζει τους δρόμους, κοινόχρηστους χώρους, οικοδομικές γραμμές (πόσο κοντά στο δρόμο μπορεί να φτάσει το κτίσμα) καθώς και

τους όρους δομήσεως σε κάθε περιοχή μέσα στα όρια του. Καθορίζει δηλαδή την **κάλυψη** (πόσο ποσοστό του οικοπέδου μπορεί να καταλάβει το κτίριο), **το συντελεστή δομήσεως** (πόσα τετραγωνικά μέτρα συνολικά μπορεί να είναι το κτίριο, σε σχέση με το μέγεθος του οικοπέδου), **το μέγιστο ύψος και τον αριθμό ορόφων**, **το σύστημα δομήσεως** (αν είναι συνεχές, ασυνεχές, πανταχόθεν ελεύθερο, κλπ).

Υπεύθυνη για την εφαρμογή των όρων δομήσεως που ορίζει το Σχέδιο Πόλεως είναι η Υπηρεσία Πολεοδομίας, κάθε νομαρχίας. Αυτή εκδίδει και τις άδειες οικοδομής. Ευθύνη για την κατασκευή των δρόμων και των έργων υποδομής με βάση το σχέδιο πόλεως έχει η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Τα σχέδια πόλεων εγκρίνονται από το Υ.Χ.Ο.Π.

Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο

Καθιερώθηκε με το νόμο 1337/82 με σκοπό να υπάρξουν γενικότερες ρυθμίσεις, για τις χρήσεις και τις δραστηριότητες σε κάθε περιοχή μιας πόλης. Το τι χτίζεται και πού είναι τμήμα ενός Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου αλλά όχι το μόνο.

Διαδικασία έκδοσης οικοδομικών αδειών

Για την έκδοση της οικοδομικής άδειας υποβάλλεται στην αρμόδια Υπηρεσία Πολεοδομίας της περιοχής που ανήκει το οικόπεδο (Νομαρχία, Διαμέρισμα) πλήρης φάκελος με τις **μελέτες (αρχιτεκτονική, στατική, μηχανολογική, μελέτη Θερμομόνωσης)** και τα σχέδια, καθώς και μια σειρά έντυπα ανάθεσης και ανάληψης της μελέτης και επίβλεψης, από το μηχανικό και τον ιδιοκτήτη αντίστοιχα, καθώς και τα φορολογικά. Πώς πρέπει να υποβάλλονται οι μελέτες περιγράφεται αναλυτικά στο διάταγμα για τον «Τρόπο Έκδοσης Οικοδομικών Αδειών, που δημοσιεύεται στο Φ.Ε.Κ. 394/Δ/8-9-1983.

Σε αρκετές περιπτώσεις π.χ. οικόπεδα προ μεγάλων κεντρικών λεωφόρων ή πλατειών ή σε παραδοσιακούς οικισμούς, προβλέπεται έλεγχος και έγκριση από την αρμόδια Επιτροπή Ενασκήσεως Αρχιτεκτονικού Ελέγχου. Για ειδικά κτίρια απαιτείται προέγκριση από τους αντίστοιχους αρμόδιους φορείς: π.χ. για ξενοδοχεία από τον Ε.Ο.Τ., για νοσοκομεία και κλινικές από το υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας για βιομηχανικά κτίρια από το υπουργείο Βιομηχανίας, για σταθμούς αυτοκινήτων και γκαράζ από το υπουργείο

Συγκοινωνιών, για περιοχές αρχαιολογικών χώρων από το υπουργείο Πολιτισμού, για σχολεία από το υπουργείο Παιδείας. Για οικόπεδα εκτός σχεδίου πόλεως, απαιτείται χαρακτηρισμός του οικοπέδου από το υπουργείο Γεωργίας (Δασαρχείο της περιοχής που υπάγεται το οικόπεδο).

Βασικά στοιχεία για την έκδοση της οικοδομικής άδειας εντός σχεδίου πόλεως είναι, α) η βεβαίωση του Δήμου όπου υπάγεται το οικόπεδο για το οριστικό υψόμετρο του δρόμου προ του οικοπέδου, και εαν είναι διαμορφωμένος ή όχι. και β) Τεχνική έκθεση της Τοπογραφικής Υπηρεσίας της Υπηρεσίας Πολεοδομίας ή του Δήμου, που καθορίζει τη ρυμοτομική γραμμή ως προς το οικόπεδο.

Τα φορολογικά πληρώνονται (ΚΗ' ψήφισμα προκαταβολή Ι.Κ.Α. και Επικουρικού Ταμείου Εργατοτεχνιτών, Τ.Ε.Ε., Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε., Δήμου και χαρτοσήμανση), βάσει του Ν.622/77, εγκυκλ. Υ.Δ.Ε. – Ε.Γ.Κ. – Λ.44-8-77 (ενημ. Δελτίο Τ.Ε.Ε. 959/77) σε Δημόσιο Ταμείο.

Ο φόρος αμοιβής του μηχανικού καταβάλλεται στο Δημόσιο Ταμείο της έδρας του μηχανικού και η προκαταβολή των αμοιβών στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.

Βοηθήματα

Είναι έξω από τους στόχους αυτού του τεύχους να γίνει λεπτομερειακή αναφορά στην πολύ εκτενή και διεξοδική βιβλιογραφία (ελληνική και διεθνή) γύρω από το πρόβλημα της κατοικίας. Περιοριζόμαστε να αναφέρουμε ενδεικτικά ελάχιστες από τις μελέτες που ήταν ιδιαίτερα βοηθητικές για την εργασία τούτη.

1. Alexander, C., et al, 1977, **A Pattern Language**, Oxford University Press, New York.
2. Alexander, C., 1979, **The Timeless Way of Building**, Oxford University Press, New York.
3. Burgel, G., 1976, **Αθήνα. Η ανάπτυξη μιας μεσογειακής πρωτεύουσας. Εξάντας.**
4. Heller, A., 1976, **The theory of Need in Marx**, Allison and Busby, London.
5. Itten, J., 1970, **The elements of Colors**, New York.
6. Κωνσταντινίδης, Α., 1975, **Στοιχεία Αυτογνωσίας**, Αθήνα.
7. Leger, F., 1965, **Fonctions de la Peinture**, Gonthier, Paris.
8. Salvadori M. και robert Heller: «Η φέρουσα κατασκευή στην αρχιτεκτονική» μετάφραση Σ. Αγγελίδης και Σ. Αντωνοπούλου. Αθήνα 1981.
9. Τζώνης Αλέκος «**Σημειώσεις για την Νεοκλασική Αρχιτεκτονική**» περ. **ΖΥΓΟΣ** αρ. 94-95 – 1963.
10. Τζώνης, Π., Πυργιώτης, Ι., 1975, **Κατοικία**, Διδακτικά κείμενα 2.1.3. Έδρα Κτιριολογίας Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη.
11. Τσαρούχης, 1981, **Αναδρομική Έκθεση Γιάννη Τσαρούχη 1928-81.**
12. Φατούρος, Δ.Α., Παπαδόπουλος, Λ., Τεντοκάλη, Β. (επιμ.), 1979, **Μελέτες για την Κατοικία στην Ελλάδα**, Παρατηρητής.
13. Φιλιππίδης, Δ. (επιμ.) 1978, «Αστική Πολυκατοικία, **Αρχιτεκτονικά Θέματα 12**, Αθήνα.
14. «Η κατοικία στην Ελλάδα», ειδική έκδοση, **ΤΟ ΒΗΜΑ** 14.6.1973 (σειρά άρθρων).
15. Σεμινάριο: **Ζητήματα Ελληνικής Κατοικίας**, 1976, Έδρα Κτιριολογίας Α.Π.Θ. (καθ. Π. Τζώνης).

Οι φωτογραφίες και τα σχέδια έχουν γίνει από τους Ν. Βαΐου-Χατζημιχάλη και Δ. Ρίζο.

Οι φωτογραφίες 1, 2, 15, 30, 41, 42, 43, 48, 51, 52, 54, 55, 56, 59, 60, 61 είναι του Α. Πολυχρονιάδη.